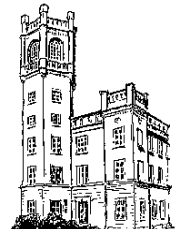

Historiska institutionen

Uppsala universitet

Att konstruera en kontinent

Om den Europeiska Sociala Rörelsen och en
mycket annorlunda Europatanke.

Magisteruppsats i historia, 30 hp.

Av John Frölander

Handledare: Lars M. Andersson

Seminarieledare: Mikael Byström

Ventileringsdatum: 26/09/13

Innehållsförteckning

Abstract	3
1. Introduktion	4
1:1. Vuxna män gör saker tillsammans – En bakgrund	5
1:2. Syfte	7
I:2. Disposition	9
2. Tidigare Forskning och en begreppsbestämning	9
2:1. Underrättelsearbete i antifascismens tjänst – Engdahl, NSR och ESB	12
2:2. Mosley, BUF, Bardéche och ESB	17
3. Teori: Ideologin som semantiskt fält – Michael Freedens ideologimodell	20
3:1. Det bestridbara politiska begreppet	22
3:2. Logisk och kulturell närhet	24
3:3. Ideologins anatomi	25
3:4. Delsammanfattning	27
4. Frågeställning	28
5. Om materialet	29
5:1. Nation Europa	29
5:1:1. Vem skriver?	31
5:2. Övrigt material	32
6. Medologiska följder	33
6:1. Freedom och Griffin – Förenliga?	37
6:2. Det kommande Europa	38
7. Nation Europas begreppsvärld	38
7:1. Språkackommodation eller särartstanke? – En adjektivattributens begreppsapparat	38
7:2. Organismen och kulturen	43
8. Att konstruera en kontinent – Europabegreppet	48
8:1. Europas tillblivelse och det första riket	49
8:2. Europas gränser och den store andre	53
8:3. Västliga bekymmer – Amerika och Commonwealth	58
8:4. Lebensraum Afrika	60
8:5. Europabegreppet: en delsammanfattning	63
9. Praktiskt omsättande och åsikter om Strasbourg	64
9:1. Nationen Europas ändamål och syften	65
9:2. Irredentism och landåterställning	66
9:3. Europeiska integrationsmodeller	67
10. En sammanfattande Freedomiansk uppställning	68
10:1. Ideologins kärna	69
10:2. Omkrets	70
10:3. Periferi och marginal	71
10:4. Illustration av <i>Nation Europa</i> -ideologins begreppsvärld efter Freedens modell	73
11. Avslutande diskussion	74
12. Bilaga	77
13. Käll- och litteraturförteckning	84

Abstract

By the end of the 1940s- and the beginning of the 1950s, several factions within Europe confessed to a new ideology in which the old darwinistic struggle between races and nation-states was sized up into a conflict of cultures or civilizations. Strong antifascist sentiment and de-nazification programs had rendered most European fascist groups weak, but with increasing weakness followed an increased interest in cross-national collaboration. These two developments – ideological and organizational – culminated in an attempt to create a united front at series of international conferences in Italy and Sweden in 1950 and 1951 respectively. Though riddled by schisms and disagreement, the movement gave birth to a multinational organization known as the *Europäische Soziale Bewegung*, or ESB, represented in most European countries outside of the Soviet control sphere. With this thesis I sketch a broad image of the ideology that was produced by the ESB and its associated groups in the early 1950s, mainly through the study of the magazine *Nation Europa* which during those years served as the movement's most prominent ideological hothouse, and to a lesser degree, through the study of pamphlets, letters, protocols and similar archive material connected to the movement. Employing the ideology-model of Michael Freeden, the analysis revolves around key political concepts and how they semantically and structurally interconnect and form the worldview and political vision of ideologies. The most significant political concept to this study is that of Europe or “Nation Europa” – Europe-a-nation, generally regarded as the key defining element within eurofascist ideology.

Made to fit the political reality cold war, the concept of Europe-a-nation was neither strictly fascist by Italian standards nor national socialist, though honing the latter through vestiges of racial ideology and the former with a more inclusive notions of people and nation. The ideology painted the image of a shattered community of related European peoples, tied together by culture, blood and historical experience, now prey in the contest between the Soviet and American giants. The final goal of the ESB and the *Nation Europa*-circle was a united European continent, independent from both the west and the east, and a third force in the cold war. Also ideologically independent, this Europe would adhere to a “true” democracy and socialism thought to be embodied in corporatism or national syndicalism. Though few of the concepts and elements within the ideology were by themselves new, their arrangement introduced a new type of historical narrative in fascist ideology in which culture or civilization played the central role which made for a more elastic and adaptive framework for radical nationalist ideology, not necessarily bound to the cold war-context in which it was originally conceived.

Keywords: ESB, fascism, eurofascism, Nation Europa, ideology, Europe, Political concepts.

1. Introduktion

När Europa inte låter sig enas från ovan måste man försöka nedifrån, så att folken kan räcka varandra sina händer över de absurda gränserna. När regeringarna är för skakiga, Strassburg för kraftlöst, måste då inte européerna själva bygga Europa? Är vi demokratier eller inte?¹

Ovanstående fras avslutar ett kortare inlägg av Paul C. Berger i tidningen *Nation Europas* sjätte nummer 1951. Den författades av en av de mest framträdande skribenterna i en krets politiska publicister som traditionellt kommit att betraktas som fascister och ultranationalister.² Taget ur sin kontext framstår det antagligen för läsaren bisarrt att detta skulle vara ett stycke fascistisk ideologiproduktion. Under det tidiga 1900-talet genomgick fascismen av nöd en märklig förändring i en annan riktning än vad som kanske skulle förväntas från radikala nationalister, i önskan att anpassa sig och överleva de omvälvande förändringarna som följde krigsslutet. De första tre årtiondena efter 1945 var inga sötebrödsdagar för europeisk fascism och besläktade ultranationalistiska rörelser. Den värld som framträdde efter 1945 var en där nationalstaten reducerats till en sekundär spelare i en världspolitik driven av block, representerandes de två ideologier mot vilka fascismens företrädare dragit i fält, och efter sex års krig nedgjorts av. Ärkefienden kommunismen hade expanderat från att ha regerat i två stater till att nu ha lagt under sig halva Europa; därtill kunde den tyska nazismens övervintrare bittert konstatera att halva det land de själva regerat nu inlemmats i sovjetväldet. Utöver att man befann sig fiendernas våld så hade uppdagandet av de övergrepp som Tyskland och dess allierade begått under krigsåren därtill för överskådlig framtid förknippat orden fascism och nazism med ondskas och grymhet i den allmänna föreställningsvärlden.

Även om nationen som koncept inte kom att kastas soptippen, så skulle den invävas och integreras i ett större Europaprojekt, vars arv i våra dagar synligast är den vacklande kolossen EU. Europatanken var i sig långt ifrån ny, även om dess geografiska omfattning och funktion växlat genom historien. Men när tidigare enhetsambitioner utgått ifrån enskilda nationers eller trossatsers hegemoniska strävanden, såsom Karl den stores, Napoleons, eller för den delen Hitlers imperier, var Schumanns och Adenauers projekt ett mellanstatligt samarbete åtminstone i teorin på likarättens grund.³ Det europeiska integrationsprojektet kunde läsas delvis som ett uttryck för krigströtthet och aktivt avståndstagande från den gamla nationalismen i hoppet om att

På Omslaget: Pallas Atena. Figuren förekommer på förstasidan i varje nummer av *Nation Europa* och Karl Heinz Priesters *Europäische Nationale*. Hon tycks vara en av ESBs favoritsymboler. Bilder på statyer avbildandes gudinnan pryder omslaget på varje enskilt nummer av *Nation Europa* under dess första fem årgångar.

¹ Original: „Wenn Europa von oben nicht einigen läßt, muß man es von unten versuchen, auf daß sich die Völker über die absurden Grenzen die Hände reichen. Wenn die Regierungen zu schütern sind, Straßburg zu impotent, müssen die Europäer selber Europa bauen. Sind wir Demokratien oder nicht?“ Berger 1951f s.58.

² Griffin 1991 s.173 Lodenius & Larsson 1994 s.97; Macklin 2007 s.111

³ Tägil 1999 s.28-32

kunna konstruera en ny gemensam identitet för en kontinent som av folkmord, chauvinism och totalkrig gjorts kulturellt bankrutt.⁴ Även för den som förnekade eller kunde ha overseende med fascismens förbrytelser var den kärva verkligheten den att man företrädde en ideologi som i det rådande realpolitiska läget i Europa saknade relevans; även för de mest svärmiska dyrkarna av den egna nationen framstod det mycket tydligt att ingen enskild europeisk nation hade potential att effektivt hävda sig mot någon av supermakterna eller bedriva aggressiv världspolitik. I en tid av akut förnyelsebehov visade sig den återvitaliserade idén om europeisk enhet vara en tacksam oas att återhämta sig i under efterkrigsfascismens långa ökenvandring. Detta är berättelsen om en av dem mer bortglömda episoderna från kalla krigets politiska historia, den om hur andra världskrigets förlorande ideologier började lära att klä upp sig i de segrande ideologiernas färger, en taktik som deras arvtagare fortsatt att renodla, och som i våra dagar börjat bära frukt.

1:1. Vuxna män gör saker tillsammans – En bakgrund

Bland de allra första fascisterna att inse vad för framtid som väntade efter kriget var fil.lic. Per Engdahl och hans Nysvenska Rörelse (NSR), som redan vid krigsslutet börjat göra stora ansträngningar att tona ned den raslära och antisemitism som tidigare varit en inte obetydlig ingrediens i rörelsens i övrigt mer traditionellt italiensk-fascistiska ideologi.⁵ Dessa element omformulerades i raslärans fall till en människosyn som först och främst indelade folken efter kultur snarare än biologi, och omstöpte antisemitismen i en antisionistisk form.⁶ Detta tillsammans med toppskiktets akademiska bakgrund var troligtvis vad som räddade fraktionen från undergång, och tillät dem att fortsätta vistas i den offentliga rumsrenhetens utmarker.⁷ Till en början syntes det fungera: man fick visst medlemstillskott i början av 1950-talet och upplevde vad som såg ut som ett uppmuntrande uppsving efter det mittre och sena 1940-talets mörka dal, en framgång man sannolikt hade upplösningen av Svensk Socialistisk Samling, Sveriges då sista nazistiska parti, att tacka. Många som bekant sig till nazismen sökte sig därmed till det bästa kvarvarande alternativet.⁸

I sin vilja att befria sig från det förflutna och återvitalisera fascismen var Engdahl och hans anhängare inte ensamma i Europa, och internationella förbindelser knöts först i Norden, varefter man vävdes in i ett omfattande nätverksarbete som bedrevs av de fascistiska och nazistiska restgrupperna på kontinenten. Kulmen på detta nätverkande kom hösten 1950, när det omformade italienska fascistpartiet Movimento Sociale Italiano (MSI) bjöd in europeisk fascisms ledare till kongress i Rom för att diskutera nationalismens och Europas framtid. På

⁴ Persson & Lindström 1999 s.17

⁵ Löw 2004 s. 46, 49f, 60f

⁶ Frölander 2012

⁷ Löw 2004 s.58, 60

⁸ Ibid. s.56f

mötet i den italienska huvudstaden kunde den jämförelsevis obskyre Engdahl och hans följe av nysvenskar fraternisera med ministrar från den fallna Mussoliniregimen och herostratiskt ryktbara fascistledare såsom den engelske Sir Oswald Mosley. På mötets agenda stod den något motsägelsefulla tanken om grundandet av en nationalismens international, en överstatlig samlingsorganisation för Europas fascister och radikala nationalister. Detta var en tanke som verkar ha mötts med entusiasm av deltagarna: vid mötet utarbetades ett tiopunktsprogram – de s.k. Rompunkterna – men inget definitivt beslut togs. Istället bordlades det till ett ytterligare möte som följde året därpå, denna gång hållet i Malmö med nysvenskarna som värdar.⁹

Exakt hur många som deltog vid Malmökonferensen är oklart, av de runtåt hundra inbjudna skall ungefär en tredjedel ha kommit, manfallet förklaras delvis av att flera av de inbjudna förnekades inresetillstånd. Kanske var det av denna anledning som den Europeiska Sociala Rörelsen – som internationalen döptes till – kom att se ut som den gjorde: som grundunderlag till internationalens ideologi valdes Engdahls omarbetade programskrift *Västerlandets Förnyelse*. Som ledning för internationalen beslutades att ett sekretariat eller s.k. förbindelsecentral (Verbindungsstelle) skulle upprättas. Ursprungstanken var att denna skulle förläggas i Rom, men den kom istället att placeras i Malmö, i nysvenskarnas händer.¹⁰ Från att blott ha varit ledare för en obskyr krets av svenska korporativister hade Per Engdahl på två år stigit till att bli en av europeisk fascisms åtminstone på pappret mest framträdande ideologer och ledare. Vidare beslöts att en månatlig tidskrift skulle upprättas, för vilken f.d. SS-officern Arthur Eberhardt ansvarade för. Tidskriften gavs namnet *Nation Europa*. Den blev rörelsens mest bestående arv och publicerades kontinuerligt ända in på 2000-talet.¹¹

ESBs politiska strävan och ideologi känner vi från tidigare forskning endast ytligt: viljan att förena europeisk fascism var inte bara en fråga om att slå samman sina försvagade krafter, utan också en realpolitisk anpassning efter den internationella supermaktspolitiken. Internationalens slutmål var någon sorts federation eller förbundsstat, ett enat ”Nation Europa” som tredje makt mellan det kapitalistiska väst och kommunistiska öst. I detta kan läsas en konservativ förbittring över hur de egna europeiska hemländerna reducerats till en spelplan för segrarmakterna, men också ett tillnyktrande inför rådande politiska sakförhållanden. Idén om en europeisk kontinentalmakt var heller inte ny – även Hitlertyskland gjorde anspråk på att skapa en sådan, men den var ytterst ett hegemoniskt imperieprojekt, i vilket föreställda icke-ariska folk skulle komma att underordnas arierna. Till ESBs mer framträdande skillnader från nazismen

⁹ Lodenius & Larsson 1994 s.94f; Löw s.53f

¹⁰ Macklin 2007 s.107f.

¹¹ Lodenius & Larsson 1994 s97; Löw 2004 s.54

uppmärksammas ofta nedtonandet av rasistiska idéer efter Engdahls modell, liksom en mer nedtonad antisemitism till förmån för ett antikommunistiskt fokus.¹²

Den Europeiska Rörelsens faktiska styrka är svår att avgöra: Graham Macklin uppskattar att den aldrig hade mer än ”a few thousand activists”¹³ vilket förvisso inte säger hela sanningen om hur pass stort dess inflytande faktiskt var inom radikala nationalistiska kretsar. Sekretariatets faktiska förmåga att utöva inflytande på medlemsorganisationerna förefaller dock ha varit begränsat. ESB var ett samarbete som redan från början präglades av inre strider, den första redan vid grundandet då att en samling företrädesvis franska och schweiziska representanterna under ledning av René Binet valde att bryta med projektet när det stod klart att ESB valde att inte bedriva en öppen raspolitik, för att själva grunda en alternativ internationell samlingsrörelse som de döpte till Europäische Verbindungsstelle (EVS).¹⁴ Även mellan fraktionerna som valde att sluta sig ESB genomsyrades relationerna av stridigheter och problem: briterne visade sig periodvis tveksamma inför Engdahl, och italienska MSI inför Mosley. Samtidigt uppstod en klyfta mellan den italienska och tyska sektionen, och den senare skulle periodvis hamna i sekretariatets onåd.¹⁵

Vad sekretariatet i Malmö sysslade med är svårt att fastställa. Det begränsade arkivmaterial jag själv funnit pekar åt att en av dess praktiska roller var den som ideologisk och taktisk vakthund med syftet att se till att medlemsorganisationerna höll sig tillräckligt långt ifrån allt för utpräglad nazism. Detta framgår av dokument där Engdahl varnar för allt för nära relationer till grupper med allt för offentligt opassande ideologi och bakgrund, men det är ett något tunt underlag att bygga generaliserande slutsatser på.¹⁶ Engdahl själv befann sig under stora delar av efterkrigstiden på resande fot i Europa, nätverkandes. I brev författade av ESB-ledaren verkar de olika besöken hos de ideologiska fränderna tjänat såväl till att hålla projektet levande åtminstone till namnet och som bekännelse, som att informera sig om de diverse gruppernas aktiviteter.¹⁷

Även om ESB som organisation vid närmare granskning framstår ha varit mestadels dysfunktionell kan dess tillkomst och fortlevnad ändå betraktas som en sorts symbolisk seger, tillräcklig för att de idéer och drömmar om Europeisk enighet som rörelsen satte på agendan kom att i olika former assimileras och invävas i europeisk fascism. Dess inflytande var antagligen mer

¹² Löw 2004 s.53f; Tauber 1959 s.564-566, 588f

¹³ Macklin 2007 s.108.

¹⁴ Löw 2004 s.55; Tauber 1959 s.572

¹⁵ Macklin 2007 s.108f; Tauber 1959 s.575; Rapport 28/6 1960 – *Tagung in Paris vom 24.6.-26.6.1960* s.5, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

¹⁶ Rapport 28/6 1960 – *Tagung in Paris vom 24.6.-26.6.1960* s.5, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder; Brev 19/10 1961 – *Mosley und Colin Jordan*, Akt: Int. Faschismus – GB – Organisation, APABIZ.

¹⁷ Brev från Per Engdahl 5/9 1960; Brev från Per Engdahl, okänt datum. Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

ideologiskt än politiskt inom den bredare efterkrigsfascistiska rörelsen.¹⁸ Men vad detta inflytande var och hur denna ideologi såg ut är ett i stora drag outforskat ämne. Efter över sextio år är det god tid att någon tar och granskar det närmre.

1:2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka ideologin producerad av Europeiska Sociala Rörelsen (ESB) och dess anknutna krets skribenter i tidskriften *Nation Europa*, dess världsbild och politiska strävanden. Specifikt intresserar jag mig för kretsens föreställningar om vad Europabegreppet egentligen omfattar och innebär. Detta innefattar inte bara Europas uppfattade utsträckning och omfattning geografiskt, utan också demografiskt – vem som är europé – och på vilka grunder denna avgränsning görs, d.v.s. de egenskaper som anses avgöra huruvida ett folk, land eller stat är europeisk.

Det finns flera goda anledningar att göra detta till undersökningens fokus: till att börja med var enligt tidigare forskning europatanken rörelsens främsta kännetecken. Även om ESBs ideologi i stort sett aldrig ägnats närmare intresse av dem som skrivit om rörelsen så uppmärksammas alltid tanken om ett enat Europa och europeisk integration som dess utmärkande drag.¹⁹ Då Europa inte bara är ett politiskt laddat begrepp utan också i någon bemärkelse är ett formulerat mål blir det av högsta betydelse att förstå innebörden av denna aspekt hos begreppet: Vad för sorts europeisk integration var det som eurofascismen faktiskt eftersträvade och föreställde sig? I vilken utsträckning överrensstämde det tilltänkta enade Europas gränser med vad man uppfattade vara Europa och européer? Vi lär på förhand kunna utgå ifrån att dessa två Europa i någon mening står i definierande relation till varandra; åtminstone bör uppfattningen av det befintliga Europa rimligtvis utöva inflytande på den tilltänkta formen för den politiska konstruktionen Europa som rörelsen fantiserade om.

Europabegreppet är också en rationell utgångspunkt utifrån min teoretiska positionering: Michael Freedens ideologidefinition förstår ideologier som kluster av semantiskt korsbefruktande begreppsbildningar, och det bör rimligtvis kunna antas att ett i tidigare beskrivningar av rörelsen så framträdande begrepp i en Freedomiansk ideologistudie blir en tacksam öppning för att nysta ut övriga centrala idéer i den eurofascistiska begreppsvärlden och därifrån konstruera i en större karta över eurofascisternas föreställningsvärld och politiska strävanden.²⁰

¹⁸ Tauber 1959

¹⁹ Lodenius & Larsson 1994 s.97; Löow 2004 s.54f; Macklin 2007 s.107ff; Sastamoinen 1966 s130f

²⁰ Freedom 1998

1:3. Uppsatsens disposition

Den återstående uppsatsen är disponerad i två huvuddelar, där den första behandlar undersökningens förutsättningar. Den tar härifrån vid med en genomgång av tidigare forskning som inleds med en introduktion till ideologianalys inom fascismforskning. Detta följs av forskningsläget om den europeiska sociala rörelsen, och diskussionen orienterar sig först och främst inom ett svenskspråkigt forskningsfält då jag vill positionera uppsatsen mot vissa generella kvantitativa tendenser inom svensk fascismforskning. Därefter presenteras Michael Freedens ideologimodell, som är den teori som jag låtit styra uppsatsens form och frågeställning. Då uppsatsens frågeställning har formulerats med utgångspunkt i Freedens förståelse av ideologi placeras det omedelbart efter detta avsnitt. Denna följs av en beskrivning och motivering av det valda källmaterialet. Avslutningsvis knyts kapitlet ihop med ett sammanfattande metodavsnitt som reflekterar över hur Freedens modell och teori kan implementeras i arbetet med källmaterialet.

I arbetets andra halva redovisas uppsatsens resultat i tre huvudsektioner. Den första behandlar ett antal politiska begrepp och föreställningar som visar det underlag och ideologiska sammanhang utifrån vilket jag vill visa att det eurofascistiska europabegreppet står i relation till. Därefter behandlas europabegreppet, dess karaktär och omfattning både som befintlig kategori och som politiskt framtidsprojekt, med utgångspunkt ur den begreppsvärld och språkbruk som beskrivs i avsnittets första del. Uppsatsen avslutas därefter med en sammanfattning av resultatet, följt av en diskussion som återkopplar resultatet till några ideologiska likheter och skillnader mellan ESB och vår tids högerpopulister.

2. Tidigare forskning och en begreppsbestämning

Studier av fascism får ibland karaktär av att vara ett separat ämne skilt från övrig historieskrivning. Måhända är det en följd av att de flesta av de stater vilka vanligtvis associeras med fascistbegreppet –främst dess *locus classici* Hitlertyskland och Mussolinis Italien – varade under en mycket begränsad tidsrymd. Men vill man kunna avgränsa och placera fascismen i tid och rum, vilket varit fascismforskningens ständiga fixering, förutsätts att fascismen tydligt definieras. För att kunna säga var, när och vem som är fascist måste begreppet redas ut. Att slentrianmässigt etikettera grupper som fascister riskerar naturligtvis att urvattna begreppet, om detta nu inte redan skett. Att teckna en fullständig historik över de försök som gjorts att plocka isär, avgränsa och använda fascistbegreppet vore en för denna uppsats enorm uppgift, men en övergripande observation kan göras hur sällan, trots att ämnet närmast är överteoretiserat, fascismen har tagits på allvar och undersökts som en politisk ideologi, istället har den reducerats

till masspsykologiska fenomen, reaktionär populism eller ett politiskt eller socialt epokfenomen, oftare definierad av vad den vänder sig mot än vad den företräder. Att närmare granska fascismen som en 1900-talsideologi bland andra snarare än som en egendomlig historisk anomali föreföll ha varit en impopulär ansats fram tills början av 1990-talet.²¹ Sen dess har ämnet gradvis fått en växande position i den internationella forskningen om vad som kallats fascistiska rörelser och stater. Även om stora ansträngningar har gjorts är det fortfarande slående hur trasslet om hur fascismen bör definieras och vad som utgör dess kärna ännu inte rätats ut och en uppsjö av definitioner finns nu att välja mellan. Av dessa är de idag åtminstone i den anglofona världen mest framträdande formulerade av Stanley Payne och Roger Griffin.

Paynes ”typologi” över fascismen är ett något tidigare försök, redan framfört 1980. Den är en av de – om inte den – mest preciserade definitionen som gjorts, men därmed också sannolikt den smalaste. Den utgör en checklista av karaktärsdrag som utmärker fascism, delvis inkorporerandes Ernst Noltes tidigare negationsbaserade fascismdefinition som förklarade fascismen genom vad den motsatte sig snarare än vad den företrädde. Lyckligtvis består Paynes bestämning inte bara av negationer, men den lider av andra problem. Trots sina många punkter är det banalt nog exakthet och otydlighet på samma gång; Payne erkänner i samma veva som han presenterar sin typologi att detta inte rör sig om en definitiv lista av nödvändiga drag, utan av frekvent återkommande sådana. Payne inser själv att få rörelser och ideologier prickar alla dessa punkter. Snarare än en definition presenterar Payne någonting närmare en idealtyp. Ett centralt problem blir avsaknaden av en minsta gemensam nämnare, eller något särskilt drag som tydligt utmärker fascismen gentemot andra ideologier bortsett ifrån kombinationen av ovannämnda punkter. Isolerade får nog inget av de många dragen sägas vara unika eller speciella för den brokiga skara av politiska rörelser som checklistan var avsedd att uppfånga. Den blir också något mindre användbar när man önskar identifiera fascistiska rörelser som inte befinner sig i en maktposition i sina respektive länder, då många av de drag som Payne listar utgår just ifrån maktutövande.²² Inte desto mindre är Paynes bestämning mycket operationaliserbar och tydlig, och har troligtvis därför förblivit en stark utmanare till nyare definitionsförsök.

Av de nyare försöken att förstå och definiera den fascistiska ideologin är sannolikt Roger Griffins ”Generic Fascism” den definition som fått störst genomslag, åtminstone i den anglosaxiska världen. Griffins syfte var att just finna de nyckelelement som sammanbinder och utmärker samtliga i den brokiga skaran av fascistiska och fascistoida rörelser, en kärna eller minsta gemensam nämnare, snarare än en fullödig beskrivning. Definitionens kortform lyder: ”Fascism is a genus of political ideology whose mythic core in its various permutations is a

²¹ Dahl & Mithander 1998

²² Payne 1980 s.5-8

palingenetic form of populist ultra-nationalism.”²³ Det är en fras som kräver viss förklaring för att bli begriplig. Av dessa är tveklöst ”palingenetic” det mest distinkta elementet som utmärker Griffins definition bland andra.

I kärnan av fascismens tankebyggnad identifierar Griffin en myt – den palingenetiska – om nationell återuppståndelse. I denna har staten eller nationen upplösts eller förfallit i en period av dekadens och nedgång, varur den måste återställas eller återuppstå. Den palingenetiska myten är dock inte renodlat reaktionär; snarare än identiskt återskapande rör det sig om en förnyande återfödelse, ett nytt samhälle inspirerat av, snarare än baserad på, det förgångna. För att det nya samhället skall vara möjligt måste det också uppbäras och befolkas av en ny sorts människa: folket eller medborgaren måste omformas till en nationell gestalt som förkroppsligar de dygder, egenskaper och värden som i myten utgör nationens tidlösa ande. Griffin är givetvis medveten om att palingenetiska arketyper i sig på intet vis är unika för fascismen, för liknande mekanismer återfinns i talrika andra tankeströmningar och legender. Det är när den sätts i relation till nationen och nationalism som den genererar en specifikt fascistisk produkt.²⁴

Populism i detta fall innebär att fascisterna föreställer och framställer sig som företrädare för en allmän folklig önskan eller vilja, och konstruerar sin legitimitet på detta. Detta gör den i teorin särskild ifrån absolutistiska idéer då dess ledares legitimitet inte vilar på en naturrätt. Krocken mellan antidemokrati och anspråket att företräda folket blir paradoxal, men rationaliseras i idén om det dekadenta förfallet, vilket gör massan opålitlig som självständigt agerande subjekt. Den svagaste länken i Griffins definition är ironiskt nog ultranationalismen, som tämligen okomplicerat förenklas till oförenlighet med liberala värden såsom pluralism och individualism.²⁵ Vid närmare granskning framstår det ofta svårt att dra klara gränser för hur pass stora överträdelser som krävs för att uppfylla den punkten, och vad som går att komma undan med. Fördelen med Griffins definition i förhållande till Paynes är kanske primärt dess förmåga att teoretiskt isolera fascismbegreppet ifrån dess enskilda exempel utan att därefter kollapsa eller visa sig ofullständig när den jämförs med de olika rörelser som historiker de senaste 60 åren utan större strid intuitivt identifierat som släktingar i den bredare fascistoida familjen. Att Griffins definition utgår ifrån fascismens ideologi snarare än hur denna omsätts i praktiken gör den för den som önskar studera någon s.k. fascistisk rörelse som vare sig har massrörelser eller stater i ryggen högst tjänlig. Dessa anledningar är varför jag utgår ifrån Griffins definition när jag använder begreppet fascism. Definitionens styrkor och svagheter, och hur jag ämnar analytiskt använda den för mina ändamål kommer jag återvända till i uppsatsens operationaliseringsavsnitt.

²³ Griffin 1991 s.26

²⁴ Griffin 1991 s.33-36

²⁵ Ibid. s.36f

2:1. Underrättelsearbete i antifascismens tjänst – Engdahl, NSR och ESB

I Sverige har definitionsstriden ägnats begränsad uppmärksamhet, och begreppen fascism och nazism har mestadels använts tämligen oreflekterat; här har länge en utpräglat kvantitativ tradition regerat, och ideologianalys har överlag egentligen aldrig varit föremål för något större intresse, även om historiker såsom Göran Dahl och Conny Mithander undersökt ämnen relaterat till ideologi och ideologiproduktion har det i huvudsak rört sig om utländska exempel såsom tysk nazism.

Man kan undra varför den svenska fascismforskningen så ofta hållit sig undan en kvalitativ ansats i granskningar av den svenska fascismen och varför den så länge verkar ha undvikit att närmare undersöka dess ideologier. Mycket tidiga studier av fascismen ifrån 1930-talet kännetecknades inte på samma vis av denna tendens, som Herbert Tingstens mycket tidiga och utmärkta statsvetenskapliga arbete om italiensk fascistisk och nationalsocialistisk ideologi exemplifierar.²⁶ Det kan te sig smått märkligt att ideologin därefter till stor del har lämnats orört då fältets magra källsituation till stor del består i trycksaker från de studerade rörelserna, något som borde inbjudit till en mer kvalitativ ideologianalytisk ansats; den som tragglar igenom dessa tidningar och program exponeras ständigt för rörelsernas ideologier. Inte desto mindre har fascismen ständigt tagits i med tång eller inte på allvar av efterkrigstidens historiker. Men vill man söka förstå en historisk politisk rörelse måste man angripa dess ideologi, och sammanhanget som denna uppstår, formas, och verkar i.

Istället har fascismforskningen blivit ett skilt forskningsfält från övrig politisk historia med karaktär av ett underrättelsearbete i antifascismens tjänst. Det är en aktningsvärd strävan, men det lämnar en hel del att önska för politisk historia med mer heuristiska intressen. För att parafrasera idéhistorikern Lena Berggren som angripit problemet i andra ordalag: oviljan att erkänna någon sorts ideologisk koherens eller substans i fascistiska idéer är i sig inte egendomligt med dessas anknutna historiska förbrytelser i minnet, men i någon mening måste de s.k. fascistiska grupperna, trots sin egenart, förstås efter samma villkor och som övriga politiska rörelser, och för detta måste deras ideologier om inte tas på allvar, åtminstone granskas på allvar. Fascismen är inte en anomali, utan en välintegrerad del av 1900-talshistorien.²⁷ Med denna utgångspunkt borde den rimligtvis gå att förstå som detta även efter 1945. Berggrens forskning om antisemitismens idéhistoria har oundvikligen överlappad och med ämnet fascistisk ideologi, och hon har också producerat ett antal arbeten väl värda att nämna som några av de få renodlade ideologianalytiska studierna över svensk fascism som över huvudtaget går att finna.²⁸ Berggren är också bland de få

²⁶ Tingsten 1936

²⁷ Berggren 2003

²⁸ Berggren 1999; Berggren 2007a; Berggren 2007b.

svenska fascismforskarna som tydligt positionerat sig i debatten, och är anhängare av Roger Griffins definition.²⁹

Att fascistisk ideologi som studieobjekt från svenskt håll i övrigt mestadels kommit i skymundan har troligtvis fler skäl än blott historikernas obekvämheter med att röra vid den. Att notera är att fascismforskning som historisk underdisciplin – om man får kalla den en sådan – måste betraktas som ett ämne som fram tills mycket nyligen befunnit sig i sin linda; intresset för inhemska fascistiska och nazistiska rörelser har länge varit svalt. När Helene Lööws bok *Hakkorset och vasakärven* utkom vid 1990-talets början var den enligt henne själv den första historiska studien av svensk nazism sedan 1970-talet.³⁰ Fastän svensk fascismforskning har vuxit under de senaste 20 åren så har ideologi under denna period fortsatt att förbli ett i stora drag utforskat och sällan problematiserat ämne. Helene Lööws forskning, som fortsatt hör till den mest betydande inom ämnet, har i huvudsak beskaffat sig med verksamhetshistoria, organisation, och uppslutning, och rörelsernas offentliga profil. Lööw tycks ha satt något av en standard som gett ideologistudier en underordnad roll. För ett ämne i mycket dominerat av översiktsverk och synteser som söker omfatta en totalbild av hela forskningsfältet är tendensen kanske mindre överraskande.

Även om Lööw och historikerna efter henne hade få föregångare inom akademi, saknar denna typ av kartläggande, styrkeuppskattande undersökningar inte föregångare, tvärtom finns en journalistisk tradition med samma inriktning. Denna kartläggande tradition är inte på något vis ny, utan fick ett av sina första inlägg redan under krigsåren i form av bl.a. Holger Carlssons *Nazismen i Sverige: Ett varningsord*, som redan 1942 ritade upp en första karta över de svenska nazistpartierna och deras ledare.³¹ Från syndikalistiskt håll sammanställdes av Federativs förlag 1947 i bokform under titeln *Hitlers svenska förtrupper* Armas Sastamoinsens reportageserie över den svenska nazismen, som först publicerats i *Arbetaren* under krigsåren.³² Vare sig Carlssons eller Sastamoinsens bok blir den sista att försöka sig på att kartlägga högerextremismen i Sverige – Sastamoinsens själv fortsätter den journalistiska kampen mot fascismen ända in på 1960-talet, och har fått många efterträdare. Det är sålunda kanske inte så egendomligt att det också är inom journalismen, snarare än historieskrivningen där merparten av det undersökandet av den Europeiska Sociala Rörelsen har gjorts.³³

Att kalla den svenska fascismforskningen för nationellt navelskådande är kanske inte rättvist, men att fokus mest hållits inom de egna gränserna när efterkrigsfascismen uppmärksammats är

²⁹ Berggren 2003

³⁰ Lööw 1990

³¹ Carlsson 1942

³² Sastamoinsens 1947

³³ Jag tänker då främst på Lodenius & Larsson 1994 och Sastamoinsens 1966

en sanning, och en inte överraskande sådan, det verkar vara en vanlig sjuka bland historiker i gemen. Trots detta är det på sätt och vis märkligt att ESB glidit in i skuggorna i just svensk historieskrivning då rörelsen hade sitt organisatoriska (och möjligtvis också ideologiska) hjärta i Malmö, staden som också lånade den dess alternativa namn. Den samlade svenska *akademiska* historieskrivningen om rörelsen omfattar inte mer än 4 sidor, ett milt uttryckt klen forskningsläge.³⁴ Anledningen till att Malmörörelsen i mycket förblivit outforskad är sannolikt forskningsläget om den Nysvenska Rörelsen och Per Engdahl, med vilka ESB i Sverige alltid kommit att förknippas: det är i relation till dessa som den syns. Då ESB inte var en monolitisk organisation, utan representerades av sina diverse medlemsorganisationer i dessas respektive hemländer är det kanske inte så egendomligt att så blivit fallet: NSR var verksamma innan ”internationalen” formades, och förknippades i Sverige primärt med andra ting än den obskyra internationella allians de sedan 1951 uppgick i. Detta gäller troligtvis också för övriga medlemsorganisationer, något som i sådana fall kan förklara varför det inte verkar existera något större akademiskt arbete som fokuserar sig på ESB. Det svenska forskningsläget måste sålunda förstås direkt i relation till forskningsläget om Engdahlsfraktionen.³⁵

Engdahlsfraktionen är inte överdrivet framträdande i den svenska fascismforskningen, vars intresse primärt alltid ha legat på de uttalat nazistiska partierna. Även om Conny Mithander för runtåt tjugo år sedan påbörjade arbetet på en bok om Engdahl så har den ännu inte publicerats.* Deras historia – och med dem Malmörörelsens – måste sålunda uppsökas i översiktsverk över den svenska fascismen. Inte så överraskande är Helene Lööw den första historikern att sätta tänderna i NSRs efterkrigshistoria i *Nazismen i Sverige 1924-1979*, det första bandet av vad som blivit svensk fascismforsknings standardverk. Det rör sig om ett mestadels korthugget, svepande narrativ som försöker inkludera samtliga nyckelhändelser, grupper och personer i den svenska högerextremismens historia. Lööws styrka ligger i förmågan att just identifiera grupper och personer och deras verksamhet och reda ut trasslet av kopplingar som finns mellan de olika grupperna som inte minst kronologiskt förefaller ha varit smått förvirrat i äldre skildringar, men slutar ofta där. Inte desto mindre ger Lööw den tveklöst mest omfattande och ingående skildringen av Engdahlsfraktionen i tryck.³⁶ Bokens andra kapitel (”Övervintrarna”) ägnas åt att på 30 sidor i stora drag sammanfatta fraktionens ungefär 60-åriga historia – som Lööw också sammanväver med andra organisationer med kopplingar till Engdahl, såsom Sveriges Nationella

³⁴ Lööw 2004 s.53–56

³⁵ Lodenius & Larsson 1994 s.94–98; Lööw 2004, Sastamoinen 1961

* Forskningsprojektet i vilket Mithander ingick i var ett tidigt och ovanligt försök att ge sig in i territoriet fascistisk ideologi och producerade också en handfull böcker och artiklar såsom Carl-Göran Heidegrens *Preussiska Anarkister* från 1997, Mithanders ”*Kärlek till en stor Idé*” publicerad i *I skuggan av samtiden: en vänbok till Sven-Eric Liedman och Amanda Peralta*, och Göran Dahls *Radikalare än Hitler*, båda från 2006. Samtliga är berömvärda för intresset för ideologi, men behandlar dock endast utländska, företrädesvis tyska rörelser och ideologier.

³⁶ Lööw 2004

Förbund och Malmörörelsen. Till skillnad ifrån sin föregångare blir efterkrigstiden fokus för Lööws skildring. Lööws berättelse om NSR och Engdahl är en slags verksamhetshistoria med fokus på rörelsens skiftande styrka och synlighet i medierna. Likt genomgående i hennes forskning är hon kanske främst intresserad av att bedöma fram- och motgångar under olika perioder, främst då utifrån medlemsantal.³⁷

Om något är den förenande länken i kapitel 2 så är det just Engdahl: Malmörörelsen, berörd på ungefär tre sidor i yttersta korthet, förstås främst i relation till honom. Lööw redogör för vissa personer och grupper som var anslutna, datum för vissa nyckelmöten, men vad rörelsen verkligen handlar om och åstadkom ger hon inte mycket information om. Hon håller sig till ett exemplifierande kortare blockcitrat med en av Romkonferensens tio punkter och en kort observation om gruppens dröm om att göra Europa till en tredje makt i världspolitiken. Mest utrymme upptar avsaknaden av en uttalad raspolitik och hur just denna punkt föranledde schismen mellan ESB och det öppet rasistiska EVS.³⁸

Lööws korta avsnitt är dock inte den första svenska beskrivningen av Malmörörelsen i tryck. Det var heller inte det första stora samlingsverket över den ”nationella rörelsen” och dess släktingar. Den journalistiska traditionen som föregått och existerat vid sidan av den historievetenskapliga har levt vidare och gett upphov till ett stort antal arbeten om efterkrigsfascister och inte minst samtida högerextremism. Lööws bok tar ibland hjälp av dessa föregångare, och i beskrivningen av Malmörörelsen hämtar hon delar från Anna-Lena Lodenius och Stieg Larssons översiktsverk från 1994, *Extremhögern*.³⁹ Den var innan Lööw länge standardverket för den som önskade skaffa sig en överblick av svensk ultranationalism. Som en reportagebok har *Extremhögern* dock ett samtidsperspektiv och är inte ett historiskt forskningsprojekt, men den rör sig mycket ofta in i historiens territorium. Lodenius & Larsson gapar över ett väsentligt större stycke än Lööw och andra historiker, och söker i sin helhet ge en överblick av den västerländska ”extremhögern” inom vilken de väljer att inräkna allt från ”Christian identity”-sektorer i Amerika till NSR.⁴⁰

Vad gäller ESB så presenterar Lodenius & Larsson en något mer utförlig beskrivning av händelserna som ledde upp till rörelsens grundande än Lööw, men skildringar har i grunden samma karaktär: här namnges och identifieras nyckelpersoner vilka bevistat mötena och vilka roller de tilldelats inom organisationen. Då detta liksom övriga moderna skildringar inordnas som underdel i kapitlet om NSR, och tenderar att göra NSRs historia till Engdahls, så blir det dennes upplevelser och politiska karriär på den internationella scenen som står i fokus, och Lodenius &

³⁷Lööw 2004 s.45-75

³⁸Ibid. 2004 s.54f

³⁹Ibid. 2004 s.454

⁴⁰Lodenius & Larsson 1994

Larsson förstår Engdahls aktivitet i ESB mycket som del i hans extensiva nätverksarbete, personligen runtresandes Europa.⁴¹

Lodenius & Larsson berör också i marginellt större utsträckning rörelsens ideologi, också här primärt i relation till den schism sprungen ur striderna kring rörelsens program i frågan om raspolitik som gav upphov till utbrytargruppen EVS, även om den för Engdahl kännetecknande korporativismen nämns förbigående som del i visionen.⁴² Emellertid är tolkningen aningen motsägelsefull: samtidigt som raspolitiken hävdas ha satts åt sidan tolkar Lodenius & Larssons den ideologi som producerades i *Nation Europa* som ”Kampen för ett vitt Europa, uppbyggt med det sydafrikanska apartheidsystemet som förebild.”⁴³ Oavsett hur eller om man väljer att försöka förena dessa påståenden framstår det tydligt att just frågan om rasism fått en framskjuten position i den moderna förståelsen av ESB, och att tämligen litet intresse har visats det större ideologiska sammanhanget i vilket den ingår.

Avsnittet om Malmörörelsen bygger inte på Lodenius & Larssons egen forskning, utan har mestadels hämtats från Armas Sastamoinens reportagebok *Nynazismen*, första upplagan publicerad 1961. Denna förekommer här och var i Lööws noter i kapitlet om Nysvenskarna, men överraskande inte i delen om just Malmörörelsen. Boken granskar ESB i mycket större detalj än någon annan skildring, men är kanske ännu mer fokuserad på just identifiering och namngivning av personer och grupper, och följer organisationens utveckling från det tidiga 50-talet till tiden för bokens tillkomst under vilken rörelsen fortfarande var verksam. Detaljrikedomen i Satstamoinen är ojämförbar med de andra men författarens tendens att överallt identifiera och spåra nazistiska nätverk ger den en lätt konspiratorisk karaktär. Det är svårt att se hur pass starka Sastamoinen uppskattar sin tids fascister vara under den period som ofta förstås som fascismens svagaste, dess förlorade generation. Liksom Lodenius & Larsson söker han gärna sammankoppla hela den europeiska fascismen i ett internationellt block eller nätverk. Intrycket hans arbete ger när jämförd med den övriga historiska litteraturen i ämnet är att Sastamoinen vida överskattar sin tids fascisms och nazisms styrka.

Den kartläggande karaktär som kännetecknar historikerna som kom efter honom är hos Sastamoinen kanske ännu mer påtaglig. Precis som hos nestorn Holger Carlsson är intresset begränsat till att identifiera grupper, deras organisation och personer med kopplingar till dem.⁴⁴ Ibland mynnar kapitel ut i rena listor.⁴⁵ Ett undantag är dock det kortare kapitel som ägnas just den nysvenska samhällsmodellen såsom författaren tolkar den. Någon vidare analys är det inte,

⁴¹ Lodenius & Larsson s.94-98

⁴² Ibid. s.96f

⁴³ Ibid. s.97

⁴⁴ Sastamoinen 1966 s.97-123.

⁴⁵ Ibid. s.102f som exempel. Gäller inte bara för avsnittet om ESB utan återfinns i början eller slutet på nära alla avsnitt.

utan snarare en replik. Mestadels låter han Engdahl tala för sig själv genom diverse citat ur skrifter, huvudsakligen NSRs programskrift, vilka följs av fräna kommentarer. Det är underhållande läsning men verkar först och främst vara ämnad att sticka hål på nysvenska idéer och visa hur osympatiska de är, snarare än att faktiskt presentera en systematisk analys av dem. Sista sidan av avsnittet ägnas Romkonferensen 1950:s punktprogram, från vilket några korta utdrag hämtats, men de kommenteras inte.⁴⁶ Sastamoinen är genomgående tendentiös, för att upptäcka detta krävs inget analytiskt skarpsinne, men hans oblyghet med det gör boken mindre förrädisk än den kunde ha varit. Det stora problemet är att källorna som Sastamoinen fått sin information om ESB och de övriga grupperna i boken inte uppges; boken saknar notapparat, källförteckning eller andra uppgifter om innehållets ursprung. Det blir sålunda svårt att bedöma hur god Sastamoinens förståelse av ESB faktiskt var och bokens värde för forskningen. Innan Sastamoinen verkar ingen svenskspråkig litteratur existera som berör ESB. och de som följer efter honom upprepar i mycket det som återfinns i *Nynazismen*.⁴⁷ Ett ytterligare exempel på denna rundgång som bör nämnas är Karl N. Alvar Nilssons *Överklass, nazism och högerextremism 1945-1995*, som i ännu större utsträckning än Lodenius & Larsson lyfter och parafraserar sin drygt fyrsidiga överblick av Malmörörelsen direkt ifrån Sastamoinen.⁴⁸ Kort sagt verkar när fotnoterna spåras till sin ända, åtminstone från svenskt håll, inga större landvinningar ha gjorts inom ämnet sedan 1960-talets början bortsett från vissa bekräftanden från Lööws sida utifrån säpomaterial. Här återstår således mycket att göra.

2:2. Mosley, BUF, Bardéche ESB.

Mycket i likhet med relationen Engdahl-ESB återfinns den Europeiska Sociala Rörelsen i den brittiska litteraturen främst i relation till Oswald Mosley, vars British Union of Fascists, efter kriget omdöpt till Union Movement, skall ha företrätt England i ESB. Merparten av litteraturen kring Mosley och hans anhängare intresserar sig för mellankrigstiden och krigsåren under vilka British Union of Fascists var som starkast, och hans förbindelser till Nazityskland. Av den anledningen är Graham Macklins *Very deeply dyed in black* en ovanlig bok då dess fokus ligger på Mosleys och dennes anhängares politiska aktiviteter efter kriget snarare än före och under det.⁴⁹ Macklin ser med rätta i eurofascismen en bredare rörelse än blott ESB och utbrytarfraktionen EVS.⁵⁰ Perspektivet utgår ifrån Mosley men omfattar även ESB och verksamheten runt *Nation Europa*, och bekräftar också min misstanke att tidningen bör förstås som en plattform för en

⁴⁶ Sastamoinen 1966. s.124-131.

⁴⁷ Sastamoinen 1966

⁴⁸ Alvar Nilsson 1998 s.82-86

⁴⁹ Macklin 2007

⁵⁰ Ibid. s.105-114

bredare, delvis splittrad idérörelse, inte bara ESB, även om det är ESB-män som håller i och dominerar tidningen.⁵¹

Skildringen kastar ljus över och förklarar en märklig motsägelse mellan Sastamoinens skildring och källmaterialet från 1960-talet. I vad som verkar vara ett PM från sekretariatet senhösten 1961 framkommer förhållandet mellan Engdahl och Mosley i Engdahl position avseende kontakter på brittiska öarna. Engdahl skall ha upptagit en brevväxling med Mosley och rekommenderat ett närmande med Union Movement, men rapporten ger starkt intryck av att gruppen inte är del i ESB med varningen: ”Detta betyder inte, menar Engdahl, att vi helt borde förbinda oss med Mosley, det vore vid denna tid opassande. Men en måttfull kontakt är på plats”⁵², vidare anmärker han att Mosley ännu inte befriat sig från det förflutnas bojor, och antyder därmed att hans rykte och politiska färg fortfarande inte är tillräckligt offentligt gångbar för att Engdahl skall bedöma allt för nära förbindelser som rörelsen till gagn.⁵³ Emellertid uppger Sastamoinen att Mosely och Union Movement vara en del av ESB vid 1960-talets början.⁵⁴ Utifrån Macklin framstår snarare än påståendet tidpunkten vara inkorrekt: Mosley var uppenbarligen engagerad i processens början, men distanserade sig gradvis och bröt med rörelsen när Engdahl konsoliderat sin position i toppen och det stod klart att han själv inte kunde uppnå ledarrollen i rörelsen. *Nation Europa* förblev inte desto mindre en viktig arena för Mosleys skrivelser, där de också fick stort genomslag. Får man tro Macklin var striden inte i egentlig mening ideologisk utan mer av en maktkamp, något som inte överraskar i efterkrigsfascismens genomgående sekteristiska och schismatiska kultur.⁵⁵

Till sina intressen passar Macklin bra in bland svenska forskare och journalister: detta är en skildring med fokus lagt på rörelsernas verksamhet, centrala aktörer, kontakter, finanser, framgångar och motgångar samt inre och yttre strider, men med ett något syrligare språk; ideologi får alltså en underordnad position och behandlas sparsamt och i korthet.⁵⁶ Hans analys av rörelsens politiska strävan och världssyn avviker inte på någon väsentlig punkt men han uppmärksammar antikommunismens centralitet på ESBs agenda: skrällen inför kommunismen beskrivs här som avgörande skäl för tanken om en europeisk sammanslutning.⁵⁷

Även James G. Shields har ett nationellt perspektiv och presenterar ESB i anslutning till fascismens utveckling under efterkrigstiden i det land han studerar, nämligen Frankrike i *The*

⁵¹ Macklin 2007 s.107-114

⁵² Original: „Dies soll nun nicht besagen, meint Engdahl, daß wir uns mit Mosley w o h l verbünden sollen. Das wäre verfrüht. Aber eine gemäßigte Kontaktnahme ist am Platz“ Brev 19/10 1961 – *Mosley und Colin Jordan*, Akt: Int. Faschismus – GB - Organisation.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Sastamoinen 1966 s.119

⁵⁵ Macklin 2007 s.107-114

⁵⁶ Macklin 2007

⁵⁷ Macklin 2007 107-114

Extreme Right in France. Hans intresse för ESB – och perioden den verkade under – är begränsat, och gäller först och främst framträdande franska ultranationalister under eran, speciellt då ESB-företrädaren Maurice Bardéche och utbrytaren René Binet. Då perspektivet fokuseras på Frankrike är det heller kanske inte så märkligt att Binets utbrytarfraktion upptar stor del av det mycket korta avsnittet. De dryga två sidor som ägnas ESB skiljer sig bortsett från de mer detaljerade personporträtten inte nämnvärt ifrån de övriga versionerna, och tillför bortsett ifrån bekräftelse av dessa inte några ytterligare dimensioner av närmare intresse för denna undersökning.⁵⁸

Mest intressant av all tidigare forskning för just denna studie är artikeln *German Nationalists and European Union* av statsvetaren Kurt P. Tauber, publicerad blott sju år efter det att ESB grundats. Artikeln var sannolikt det första akademiska arbetet att granska eurofascismen. Tauber är som nämnt statsvetare, hans perspektiv är realpolitiskt. Detta får vissa följder när han plockar upp och studerar eurofascismen som rörelse. Tauber ser just den europeiska integrationstanken och drömmen om den europeiska nationen som utmärkande för strömningen, men för Tauber är det mindre intressant att närmare granska eller plocka isär ideologin än att förstå de realpolitiska sakförhållandena som genererade den.⁵⁹

I Taubers analys är den europeiska enhetsdrömmen i mycket ett uttryck för kalla krigets blockpolitik, där kontinentala makter snarare än nationalstater kommit att bli världspolitikens aktörer; att Europa reducerats till en spelplan är urkällan till rörelsens förbittring, men idén om ett enat Europa är, hävdar Tauber, lika mycket följden av ett tillnyktrande i vetenskapen att ingen enskild europeisk nation förmådde utmana någon av, än mindre båda av det kalla krigets jättar.⁶⁰ I detta framtida, från både sidor oavhängiga Europa är Tyskland eller den ”germanska rasen” den förutbestämda herren, och det tilltänkta europeiska riket förstås i mycket som en fortsättning av det Tredje riket.⁶¹ Dess omfattning förblir emellertid oklart, men uppges i vissa versioner av Nation Europa-tanken inkludera även Sydafrika som del i den vita europeiska civilisationen.⁶²

Eurofascismen blir här snarare än en ideologi en taktisk omgruppering och omformulering av den klassiska tyska nazismen. Just detta visar på det genomgående problemet med Taubers analys: han förstår ESB och eurofascisterna som en specifikt tysk rörelse med direkt kontinuitet från tysk nazism. Tauber är medveten om att ESB sträcker bortom Tysklands gränser, liksom eurofascismen sträcker sig bortom ESB, men förstår de övriga grupperna inom såväl den bredare rörelsen som ESB som tysklojala f.d. SS-volentärer. Uppenbarligen har han fullständigt missat

⁵⁸ Shields 2007 s.56-61

⁵⁹ Tauber 1959

⁶⁰ Tauber 1959 s.566 (tidningen har löpande paginering varav det höga sidnummret, uppsatsen ligger på 25 sidor, käll- och litteraturförteckning utelämnat.)

⁶¹ Tauber 1959 s.571f, 588

⁶² Tauber 587f.

Engdahls sekretariat i Malmö, eller inte funnit det av intresse. Istället utgår hans analys av ESB främst utifrån den tyska sektionen DSB och dennes ledare Karl Heinz Priester. Inget pekar dock på att Priester på något vis hade en dominerande ställning inom rörelsen. Att döma av ett 23-sidigt protokoll från ESBs generalförsamling i Paris 1960 förefaller den vid det laget döde Karl Heinz Priester ha fallit i onåd hos Engdahl så tidigt som 1956 för sitt odlande av vissa kontakter som inte passade in i ESBs tänkta politiska profil. Det är sålunda rimligt att ifrågasätta hur pass representativ Priester och dennes kader var för ESB.⁶³ Den nyttigaste lärdomen från Tauber är insikten att eurofascismen – även om han inte använder begreppet – inte är en monolitisk rörelse, utan snarare en större idé med stor intern variation och inbördes strider, men som också förenas i särskilda politiska strävanden och föreställningar, tanken om nationen Europa, som särskiljer dem från tidigare fascistiska grupper.⁶⁴

Sist men inte minst bör åter Roger Griffin nämnas. I hans *Nature of Fascism* återfinns i en kort diskussion om efterkrigsfascism en kortare betraktelse över *Nation Europa*-kretsens ideologi. Den bild han ger skiljer sig inte från den generella bilden av ett av undergångsstämning inspirerat antiamerikansk och russofobisk samarbete mellan de europeiska nationerna; dess utmärkande särdrag är här en apartheidinspirerad idé om samlevande etniskt avskiljda nationer, vilket kastar något mer ljus på vad Lodenius & Larsson tycks mena med apartheid.⁶⁵

Det rådande forskningsläget ger således en otydlig bild av rörelsens ideologi. Det finns förvisso brottstycken och en viss samstämmighet men några sammanhängande och konturskarp bild är det inte. Min ambition är skärpa och fylla i konturerna.

3. Teori: Ideologin som semantiskt fält **Michael Freedens ideologimodel**

Ideologianalys är ett inte helt oproblematiskt företag. Det kräver att man definierar en ideologi och identifierar var i dess beståndsdelar går att finna. Ideologistudier förknippas vanligen med studier av radikalism, dogmatism, och lönlösa utopiska strävanden, som kanske först och främst associeras med 1900-talets radikala ”ismer” såsom kommunism – eller fascism.

Michael Freedom, professor i statsvetenskap i Oxford, företräder en syn på ideologi som vänder sig mot den ofta oproblematiserade och föraktfulla synen på ideologi som politisk dogm: alla politiska strävanden har i Freedomens mening ytterst sin rot i ideologi. Politik är till sin natur ideologisk. Detta påstående blir mindre radikalt när man närmare betraktar hur Freedom väljer att

⁶³ Rapport 28/6 1960 – *Tagung in Paris vom 24.6.-26.6.1960* s.5, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

⁶⁴ Tauber 1959

⁶⁵ Griffin 1991 s.171-173

definiera ideologi, ett begrepp han konstruerat en egen teoretisk modell för att förklara. Modellen förklarar ideologin som ett orienteringsverktyg eller karta efter vilken vi bedömer vad som är ett önskvärt politiskt handlande snarare än den ofta dogmatiska handlingsplanen som kanske oftare identifierats med ideologibegreppet.⁶⁶ Ideologi uppträder efter Freedens model på flera vis som ett språk, och förstås liksom språket regleras av en intern morfologi eller grammatik. Till skillnad ifrån många representanter för ”the linguistic turn” är Freedom välinförstådd i allmänlingvistik, och en av hans fördelar framför många andra diskursanalytiska ansatser hör just att teorin till stor del är grundad i etablerade lingvistiska teorier och observationer, först och främst drar den sin inspiration ifrån den klassiska semantiken och semiotiken.⁶⁷ Freedom jämför ideologier med semantiska fält – kategorier eller kluster av begrepp ord och innebörder som genom antingen semantisk över- och underordning, eller kulturella eller historiska skäl kommit att associeras med varandra.⁶⁸ Freedom är inte helt lätt att följa, och uppenbarligen är han själv på klara med detta eftersom han sammanfattat sina tankar – som ursprungligen redovisades i en över 500 sidor lång lunta första gången utkommen 1996 – i en kortare mera lättillgänglig volym från 2003. I denna sammanfattar han modellen med sammanfattande definition:

- An ideology is a wide ranging structural arrangement that attributes decontested meanings to a range of mutually defining political concepts.⁶⁹
- Ideologies compete over the control of political language as well as competing over plans for public policy; indeed, their competition over plans for public policy is primarily conducted through their competition over the control of political language.⁷⁰

Av dessa två punkter är det först och främst den första jag kommer att ägna mig åt att reda ut innebörden av, den andra låter sig bäst förklaras i relation till den första. Som redan antytt utgör den viktigaste beståndsdel i Freedens model det politiska begreppet, beståndsdel utifrån vilken ideologin utgår och konstrueras. Det politiska begreppet ingår i ett större nätverk av ett potentiellt oräkneligt antal begrepp vilka tillsammans formar en världssyn; dess syfte är att förklara, tolka, avkoda, systematisera, ordna, generalisera den politiska verkligheten, men den behöver för den delen inte vara objektivt korrekt.⁷¹ På så vis kan man snarare förstå den som ett kognitivt instrument, både en effekt av och hjälpmedel för sållandet av kognitioner snarare än som en skenbild. I det avseendet kan vi alla sägas vara ideologer. Till ideologins många funktioner

⁶⁶ Freedom 1998 s.17f; Freedom 2003 s.1-4

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Freedom 1998 s. 67; Fields 2003 s.60

⁶⁹ Freedom 2003 s.54

⁷⁰ Ibid. s.55

⁷¹ Freedom 1998 s.3-4, 6,

hör legitimering, förenklande, socialiserande m.m.⁷² Striden mellan ideologierna kan förenklas till striden om problemformuleringen, och hur vi skall förstå världen och vad däri som är önskvärt, respektive icke önskvärt. Med detta tillkommer också historiesyn, och man kan sålunda tala om att ideologiproduktion – och historieproduktion – i mycket är en fråga om urval av vilka faktorer som anses utöva mest inflytande i historien, på mänskligt beteende, ekonomi etc. Dess centrala funktion som vägledare för politiskt handlande blir sålunda lika ofta implicit som explicit.⁷³ Som karta till politiskt handlande är den oundvikligen förbunden med maktutövning, med vilka politiska beslut den uppmuntrar till, försvarar och legitimerar, och hur den gör detta. Vidare tjänar den också till att bygga politiska identiteter.⁷⁴

Ideologin är emellertid inte bara en personlig ”världssyn”, utan måste begripas som kollektivt hållna sanningar och förståelser, och uppstår ur ett grupp-beteende, till vilket jag återkommer i diskussionen om det politiska begreppet. Freedens understryker att ideologier tillhör eller kopplas till särskilda sociala grupper, men inte nödvändigtvis klasser. De produceras av grupper, riktas till grupper, och konsumeras av grupper.⁷⁵ Till skillnad ifrån den politiska filosofin är ideologin vanligtvis inte lika angelägen om att dess påståenden skall vara universellt gångbara över tid, rum, och alla samhällen, utan tenderar istället att vara bunden till och orientera sig i en särskild historisk, politisk och social kontext.⁷⁶ Den är vanligtvis konstruerad för att, i de sammanhang den rör sig, kunna konsumeras och förstås av allmänheten.⁷⁷

3:1. Det bestridbara politiska begreppet

Grundstenen i den Freedenska ideologimodellen är det politiska begreppet, likt tecknet är språkets grundsten utan vilket det inte kan uttryckas eller ta form. Då begreppet tar form i ett eller flera ord med bestämda innebörder måste det underordnas semiotikens och semantikens principer: det politiska begreppet kan förstås som en i grunden arbiträr bärare av mening, och ideologin blir sålunda likt språk ett system av meningsbärande enheter som beroende på hur uppställda efter ofta omedvetna regler kan producera mycket olika budskap och innebörder.⁷⁸

Freedens tar jämförelsen längre, men anmärker att det politiska begreppet skiljer sig ifrån ordet i att det lika mycket är en ”grammatisk” som ”semantisk” enhet inom vad Freedens kallar grammatikens morfologi.⁷⁹

Grundläggande för det politiska begreppet är att det är bestridbart (contestable), d.v.s. att dess innebörd inte är inneboende eller ständig, utan kan förändras, utmanas och omdefinieras för att

⁷² Freedens 1998 s.21-22; Freedens 2003 s.1f

⁷³ Freedens 2003. s.42

⁷⁴ Freedens 1998 s.23, s.76f

⁷⁵ Ibid. s.22

⁷⁶ Freedens 1998 s.31

⁷⁷ Ibid. s.52, 40-46

⁷⁸ Ibid. s.49f

⁷⁹ Freedens 1998 s.50f

få ny form och nya roller i ideologin och, om ideologin är framgångsrik, också definiera hur begreppet förstås i den allmänna diskusen. Såväl dess innebörd och värde är bestridbart, och kampen mellan ideologierna står ofta om huruvida det som begreppet beskriver är önskvärt eller ej. Det omvända kan också råda: exempelvis kan ett begrepp såsom t.ex. frihet i den allmänna politiska diskursen vara mer eller mindre entydigt laddat med ett positivt värde, men till sin faktiska innebörd vara mindre tydligt eller bestridat. I sådana fall skulle striden kunna stå om vad som då menas med eller omfattas av friheten, eller vilken sorts frihet som är önskvärd. Inom en enskild ideologi är det politiska begreppets innebörd däremot till största del obestritt.⁸⁰ För att ett ord i ett språk skall vara nyttigt och användbart måste dess innebörd och bruk förstås och erkännas av språkets övriga talare; på samma vis måste ideologins begrepp, om den skall kunna förena dess anhängare i gemensamt politiskt handlande, tolkas och erkännas lika av anhängarna.⁸¹

Politiska begrepp kan vara komplexa byggen, och kan teoretiskt delas in två kategorier: ickeeliminerbara (*ineliminable*) och kvasivillkorliga (*quasi-contingent*). Ickeeliminerbart får inte misstas för inneboende, Freeden erkänner Ferdinand de Saussures princip om ordens i grunden godtyckliga innebörd, och det gäller även för det politiska begreppet. Vad som utmärker ickeeliminerbara delar är att de utgör en semantisk grundkomponent som om den bestreds eller togs bort skulle göra att det gick emot begreppets alla kända bruk. Det är dess mest allmänna, avskalade form. Ett gott exempel är åter frihetsbegreppet, som i alla dess allmänt brukade former indikerar avsaknaden av någon sorts tvång. Om det reducerades till sin yttersta, ickeeliminerbara del blir begreppet föga användbart i sin vidhet och otydlighet. Frihet måste definieras genom vad det är från och för, eljest blir det omöjlig att praktiskt implementera.⁸² Det är av denna anledning som prefixet kvasi- framför villkorlig i kvasivillkorlig är på sin plats. Enskilda kvasivillkorliga delar är inte i sig själva nödvändiga utan är fullt utbytbara, men närvaron av kvasivillkorliga delar är inte villkorlig, utan är en förutsättning för att ett begrepp skall gå att visualisera, greppa, och inte minst, praktiskt implementera. Ett absurt men talande exempel på mekaniken erbjuder det föga politiska begreppet ”bord” som måste bestå av ett byggmaterial, men vilket är inte avgörande för huruvida bordet är ett bord eller ej, men det kommer att få betydelse för hur och var och vad det används till. Det är sålunda vanligtvis uppsättningen av kvasivillkorliga delar som bestrids. Att framgångsrikt bestrida de ickeeliminerbara delarna skulle i praktiken innebära att ett nytt homonymt begrepp har skapats.⁸³ Det är alltså tveksamt att ett sådant begrepp skulle vara särskilt begripligt eller ett effektivt instrument för att förmedla de egna idéerna till oinvidga. Hur många kvasivillkorliga delar som faktiskt krävs förefaller hänga mycket på vad begreppet tjänar för roll i

⁸⁰ Freeden 1998 s.55-57; Freeden 2003 s.51-53

⁸¹ Freeden 1998. s.53

⁸² Ibid. s.60-65

⁸³ Ibid. s.65f

tankebyggnaden, men är också bundet till de ickeeliminerbara delarnas innebörd.⁸⁴ Dock är ideologier ofta förrädiskt benägen att uppträda ologiskt, och endast för att något förefaller implicit utifrån de ickeeliminerbara delarna betyder det inte nödvändigtvis att det måste uppträda i eller tillsammans med begreppet.⁸⁵

När det politiska begreppet införlivas i ideologin får det alltid följer för begreppets utseende och tolkning. I kortdefinitionen ovan beskrivs politiska begrepp som ”mutually defining”. Detta är en central aspekt av ideologins dynamik. Ett enskilt obestritt politiskt begrepp kan inte ensamt bära eller utgöra en ideologi, det är först i konstellation med andra politiska begrepp som det blir funktionellt som riktare av och instrument för politiskt handlande. Begreppen skall heller inte förstås som hermetiskt avgränsade enheter: deras delar kan överlappa, men fyller då naturligtvis skilda funktioner inom respektive begreppsbyggnad.⁸⁶ Det inflytande som ideologins begrepp utövar på varandra är likt grannarna i ett semantiskt fält eller språkets grammatik inte alltid medvetet eller avsiktligt.⁸⁷ Det är på detta vis som vi bäst förstår formuleringen att begreppen både är ideologins viktigaste ”grammatiska” och ”semantiska” enhet.

3:2. Logisk och kulturell närhet

Vi börjar närma oss ideologins ”grammatik” eller som Freedens genomgående kallar det, dess ”morfoloji.” Kort sagt, hur ideologins delar, dess politiska begrepp, utövar inflytande på varandra. Freedens modell av ideologin kan liknas vid atomer (begrepp) som uppstår i olika molekylära strukturer (ideologier), vars arrangemang – även med samma delar – får följer för karaktären hos den substans som atomerna/begreppen formar.⁸⁸

Freedens beskriver hur de politiska begreppen förknippas med och utövar inflytande på varandra efter två principer. Den ena är logisk närhet (*logical adjacency*), kort sagt genom hur de är logiskt förenbara eller följer av varandra. På så vis kan somliga begrepp sägas implicera och därmed generera andra in i den ideologiska strukturen av logisk nödvändighet. Exempelvis skulle tanken om likhet inför lagen för alla människor nödvändigtvis inkludera likhet mellan alla grupper som vi väljer att betrakta som människor och kan sålunda inte exkludera exempelvis kvinnor. De tänkbara logiska implikationerna av vissa propositioner kan teoretiskt generera oändliga tolkningar och följer, av vilka många skulle vara ideologins producenter och konsumenter oönskade eller ointressanta. Andra propositioner kan vara direkt inkompatibla.⁸⁹ Ordningsskapare i kaoset blir därför paradoxalt nog logisk inkonsekvens. Detta utmärker i varierande utsträckning alla ideologier. Freedens gör den för undersökningen intressanta observationen att han förstår

⁸⁴ Freedens 1998 s.66

⁸⁵ Ibid. s.68

⁸⁶ Ibid. s.4, 67f

⁸⁷ Ibid. s.74f

⁸⁸ Ibid. s.82f

⁸⁹ Ibid. s.68f

fascism som en speciellt irrationellt byggd ideologi.⁹⁰ Även om ideologin har ologiska eller logiskt inkonsekventa drag måste den kunna artikuleras och när så görs kunna uppvisa ett tillräckligt mått av logik och följdriktighet, annars skulle den likt språk utan grammatik bli obegriplig.⁹¹ Av denna anledning kan den ibland bli tvungen att göra eftergifter till logiken.⁹²

En ideologis konsumenter och producenter kommer oundvikligen att sälla efter egna preferenser såväl som av ren nödvändighet för att göra ideologin till ett praktiskt verktyg. I mycket kan det politiska begreppets bestridbarhet spåras till just det faktum att vi sällar och måste sälla och dess många tänkbara implikationer och följder för innebörden av ideologins övriga begrepp. Detta arbete påverkas i hög utsträckning av den andra principen: kulturell närhet, preferenserna efter vilka vi sällar.⁹³ Dessa kan vara medvetna personliga preferenser, men de har ofta sitt ursprung i samtidskulturen: diskurser, institutionella mönster, etiska system och trossatser, inflytelserika teorier, etc.⁹⁴ Den kulturella närhetsprincipen (*cultural adjacency*) är vad som styr och begränsar vilka implikationer begrepp får i olika sammanhang, och riktar ideologin, gör den överskådlig. På samma vis som den kan agera broms kan *cultural adjacency* öppna dörrar genom att förlika eller möjliggöra logisk inkonsekvens: det är inte logiskt förenbart att å ena sidan tala om människans likhet inför lagen men samtidigt exkludera kvinnor från denna likhet trots att man erkänner deras mänsklighet, men detta var bevisligen under en lång tid inte ett problem för den klassiska liberalismen av den enkla anledningen att dess konsumenter vistades i en kulturell kontext där kvinnans institutionellt underprivilegerade position mestadels hölls för så självklar att man helt enkelt inte associerade i ovanstående bana. På samma vis kan element som egentligen inte nödvändigtvis logiskt följer av andra men i praktiken förstås göra det p.g.a. historiska erfarenheter eller allmänt bruk och förståelse av begreppen, t.ex. diktatur och olikhet inför lagen.⁹⁵

3:3. Ideologins anatomi

Jag jämförde ovan ideologier med molekyler, men till sin anatomi uppvisar de likt politiska begrepp egentligen mer likhet med atomer: Freedom beskriver dem bestå av en kärna av s.k. kärnbegrepp (*core concepts*), till vilka s.k. närliggande begrepp (*adjacent concepts*) vidare knyts eller utgår ifrån, till vilka i sin tur perifera begrepp (*peripheral concepts*) knyts eller utgår ifrån.⁹⁶ Det bör emellertid noteras att detta är en modell som tjänar just till att illustrera och ordna ideologiers

⁹⁰ Freedom 1998. s.29

⁹¹ Ibid. s.29, 36-40.

⁹² Ibid. s.72

⁹³ Ibid. s.68f

⁹⁴ Ibid. s.4, 69f

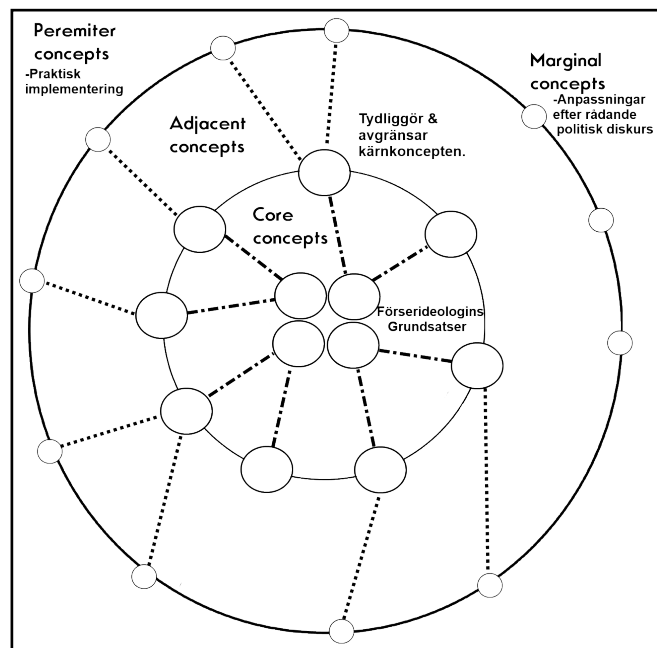
⁹⁵ Ibid. s.70f

⁹⁶ Ibid. s.78

innehåll och förhållanden för analytikern – Freeden anser inte ideologier existera som atomliknande entiteter.

Varje politiskt begrepp har en ytterligare egenskap som Freeden väljer att kalla proportionalitet. Det förstås enklast som synlighet, och motsvarar oftast hur aktuell och viktig en enskild fråga eller lösning upplevs vara för ideologins anhängare, helt enkelt *hur mycket* plats den tar i diskussionen snarare än *vilken plats* och ideologiproduktionen. Ett begrepp med hög proportionalitet behöver inte vara särskilt betydelsefull för ideologin som tankesystem.⁹⁷ Ideologins kärnbegrepp utgör inte nödvändigtvis dess viktigaste teser och strävanden i termer av proportionalitet utan utmärks snarare av sina strukturella nyckelpositioner i ideologin som tankebyggnad.⁹⁸ De är ideologins mest etablerade och obestridda begrepp, och sätter vanligtvis upp premisser och axiom som övriga element måste passas in och tolkas efter. Kärnbegreppen har således i det semantiska korsbefruktandet av ideologins begrepp en mestadels överordnad position. Liksom icke-eliminierbara element i begreppen är deras centralitet och karaktär bestridbara men skulle om de förändrades radikalt eller försköts från kärnan för hastigt ändra utseendet på ideologin i sin helhet, inte bara dess praktiska uttolkning i form av politiskt handlande. När detta faktiskt sker tenderar det att vara en långsam och kumulativ process.

Freeden beskriver att ju längre bort ett begrepp står ifrån kärnan, desto närmare tenderar den att vara praktisk implementering, politik och direkta lösningsförslag, medans kärnan närliggande begrepp rör sig inom det principiella och generella. På så vis smalnar begreppen och blir exaktare till sin innebörd ju större deras avstånd från kärnan är, men med det blir de också enklare att bestrida. Det är fullt tänkbart att två radikalt olika eller motstridande politiska positioner eller handlingsplaner kan härledas från samma kärnbegrepp, och detta illustrerar överlag de omliggande begreppens roll i ideologin som tankebyggnad: de tjänar till att precisera, tolka, och slutligen konkretisera kärnan och därur skapa en politisk handlingsplan.⁹⁹ Nazistiska föreställningar om raser och deras

⁹⁷ Freeden 2003 s.64

⁹⁸ Ibid. s.61

⁹⁹ Freeden 1998 s.78-81, 83; Freeden 2003 61-3

kvaliteter skulle exempelvis inte räcka för att förse nazisten med förståelse för hur han borde politiskt handla. Ideologin måste först konkretiseras.

De perifera begreppen kommer i två former, då Freedden menar att ideologier har två periferier: den ena är perifer i termer av betydelse för ideologin som världssyn och handlingsplan (*marginal concepts*), den andra (*peremiter concepts*) kan förstås som konkretisering och politiskt omsättande av kärnans och de närliggande begreppens generaliserande idéer till någon sorts politisk praktik. Marginalbegrepp är vanligtvis begrepp som har både låg proportionlighet och heller ingen central position i den ideologiska tankebyggnaden, och kan liknas vid atomens valenselektroner: de kommer ofta från ”utsidan” och har plockats upp och införlivats i ideologin av den enkla anledningen att deras framträdande position i den politiska diskussionen gjort det nödvändigt eller naturligt att förhålla sig till och tolka dem. De kan också vara begrepp som tidigare funnits i eller närmare kärnan som över tid förlorat betydelse men fortsatt att existera i ideologins associationsomloppsbanan av den enkla anledningen att de historiskt förknippats med och varit signifikanta för ideologin.¹⁰⁰

”*Peremiter concepts*” är vägen genom vilken kärnan och dess närliggande koncept kan relatera till och ta form i ideologins politiska, kulturella och geografiska sammanhang. De är mer specificerade och smalare till sin innebörd. Dessa begrepp tar form av policys eller politiska beslut och är inte lika komplexa och mångsidiga som övriga begrepp. Avståndet från kärnan gör deras värde, karaktär och position enklare att bestrida, och utbytet av dem kan få allvarliga följder för hur ideologin praktiskt omsätts, men sällan för hur den teoretiskt förstås och förstår världen.¹⁰¹

3:4. Delsammanfattning

- Ideologi är kollektivt hållna föreställningar. De konsumeras och produceras av grupper.
- Ideologins funktion är att hjälpa till att tolka den politiska verkligheten samt ge riktning åt politiskt handlande.
- Ideologin kan liknas vid ett atomformat semantiskt fält eller kluster av politiska begrepp.
- De politiska begreppens innebörd måste i tillräcklig utsträckning vara obestridda för att ideologin skall kunna fungera som kollektiv identitetsskapare och mobiliseringsinstrument.
- Alla politiska begrepps innebörd, omfattning och värde är till sin natur bestridbara.
- De politiska begreppen har ickeeliminerbara element som kan bestridas men detta görs på bekostnad av utomståendes förståelse av begreppen.
- Ideologins politiska begrepp är varandra över- resp. underordnade i termer av betydelse.

¹⁰⁰ Freedden 1998 78f.

¹⁰¹ Ibid. 1998 s.79f

- Över- och underordningen får logiska och preferentiella följder för hur underordnade begrepp skall tolkas och avgränsas.
- Ideologins samling kärnbegrepp bestrids vanligen inte. När så sker får det allvarliga effekter för underordnade och associerade begrepp. De är ofta filosofiska axiom och grundsatser.
- Uppmärksamhet är inte nödvändigtvis ett tecken på ett begrepps position i kärnan. Proportionalitet är måttet på uppmärksamheten ett begrepp får i relation till övriga begrepp.
- Underordnade begrepp som ligger nära kärnan tjänar till att avgränsa kärnans många tänkbara tolkningar.
- Ideologin är inte konsekvent logisk utan kan i viss utsträckning avgränsas efter icke-rationella principer.
- Ideologins perifera begrepp smalnar av i betydelse och tjänar till att omsätta kärnan och dess närliggande begrepp i politisk praktik i form av beslut, handlingsplaner och policys.
- Marginella begrepp är en kategori av perifera begrepp med litet inflytande på ideologin och få direkta kopplingar till kärnan, men som förblir associerade med ideologin av historiska eller kulturella skäl.

4. Undersökningens frågeställning

Med dessa grundförutsättningar är det god tid att introducera uppsatsens frågeställning.

- Hur ser ESB och Nation Europa-kretsens ideologi ut.

Då Europatanken förstås som rörelsens mest utmärkande element har jag valt att utgå ifrån den som utgångspunkt för undersökningen, utifrån vilken övrig ideologi i stora drag rimligtvis bör kunna utrönas. Jag kommer sålunda försöka besvara frågeställningen genom dessa underfrågor:

- Vad lägger ESB och *Nation Europa*-kretsen i europabegreppet?
- Vilken roll har europabegreppet i den eurofascistiska ideologin och vilka övriga politiska begrepp står det i relation till?

5. Om materialet

En ideologistudie efter Freedens modell fordrar material som möjliggör ett avgörande av vilka begrepp som faktiskt är obestridda. Att utgå ifrån en enskild medlemsorganisation skulle sålunda avslöja ganska lite om vad rörelsen på det stora hela handlade om. Den kanske mest logiska första tanken vore att titta på Per Engdahls skrifter och sekretariatets officiella utskick. Utifrån Freedens modell vore det dock en ganska meningslös syssla ifall denna ideologi inte kunde jämföras med hur dessa tankar omsattes av grupperna som tolkade ideologin och verkade inom rörelsen i sina respektive länder, särskilt med tanke på hur rörelsen att döma av dess många inre strider och splittringar förefaller i mycket ha varit uppbyggd av i stort sett självständiga medlemsorganisationer, över vilka Engdahl och sekretariatet att döma på allt uppenbarligen hade svårt att utöva effektiv kontroll över.¹⁰² Bristande tid och språkfärdigheter skulle göra en större jämförande studie av medlemsorganisationerna till ett orealistiskt projekt. I litteraturen om ESB och deras ideologiska släktingar nämns nästan alltid tidskriften *Nation Europa* som enligt Löow m.fl. skall ha grundats av ESB.¹⁰³ *Nation Europa* förefaller ha fungerat som rörelsens internationella debattforum. Tidningen fann jag på ett av den tyska Antifascist-rörelsens arkiv – Antifaschistisches Pressearchive und Bildungszentrum (APABIZ) – i Berlin, som utöver den visade sig sitta på en överraskande rik samling material från och om ESB som också visade sig nyttigt för undersökningen. Det kan vara värt att fälla några ord om Apabiz. Trots dess namn och som för tankarna till den tyska Antifa-rörelsen är viktigt understryka att detta är en autonom idéell organisation. Ekonomiskt och ideologiskt oberoende av regering och andra politiska rörelser. Samlingarna i arkivet består främst av material sammanställt och ihopsamlat över en livstid av Professor Richard Ströss på Freie Universität Berlin, bekant bland annat för sin *Parteihandbuch*.¹⁰⁴

5:1. Nation Europa

Studiens huvudsakliga källmaterial utgörs av tidskriften *Nation Europa*:s första fyra årgångar med tonvikt på den första. Exakt hur stor upplaga tidningen hade under dessa år är svårt att fastställa: skall man tro Armas Sastamoinen hade den 1957 runtåt 6000 prenumeranter. Tidskriften utgavs månatligen ända in på 2000-talet, åtminstone så sent som 2007.¹⁰⁵ Den verkar idag vara nedlagd.

Får man tro tidningen själv så är *Nation Europa* obunden till alla politiska organisationer och partier, ett påstående som känns högst tveksamt med tanke på hur den tillkom på begäran av ESB, med en redaktion bemannad av dess medlemmar, Engdahl inräknad.¹⁰⁶ Officiellt är den alltså inte ESBs organ men den erkänns uttryckligen som sådan av rörelsens tyska

¹⁰² Tauber 1959; Macklin 2007;

¹⁰³ Sastamoinen 1961 s.127f; Lodenius & Larsson 1994s.97; Löow 2004 s.54

¹⁰⁴ www.apabiz.de

¹⁰⁵ Macklin 2007 s.111

¹⁰⁶ Jmfr. NE 2 1952 s.2 med Sastamoinen 1966 s.120-123

undersektion.¹⁰⁷ Ekonomiskt var tidningen sannolikt oberoende av Malmö-sekretariatet. Antagandet utgår ifrån att den kunde ges ut kontinuerligt då det är känt att Nysvenskarna och Engdahl befann sig i ekonomisk kris under stora delar av efterkrigstiden.¹⁰⁸ Troligtvis hölls tidningens utgivning levande av nazimogulen Carl Enfried Carlberg som enligt Reeves var tidningens huvudfinansiär.¹⁰⁹ Även om *Nation Europa* på pappret alltså inte bekänner sig som officiellt organ kan utifrån ovanstående skäl och tidigare forskning trots allt antas att den i praktiken fungerade som någonting dylikt. Tidningen var enligt tidigare forskning eurofascismens och ESBs internationella ideologiska drivhus.¹¹⁰ Detta är i sig inget extraordinärt då fascistiska gruppers politiska aktivitet ofta har utgått från och kretsat kring tidningar. Vad som gör *Nation Europa* annorlunda är dess utformning och genre. Snarare än en ideologisk pamflettskrift eller svartfärgad nyhetstidning är *Nation Europa* till formen en klassisk idétidning, till utseende mycket påminnande om tidningar såsom *Svensk Tidskrift* eller *Tiden*, med ett omfång som vanligtvis ligger mellan 65 till 70 sidor. Sålunda rör det sig med tolv nummer om året om ca 800 sidor per årgång, vilket sammantaget för de första fyra årgångarna sammantaget ett material på runtåt 3000 sidor.¹¹¹ Tidningens genre ger visst fog till påståendet om oberoende såtillvida att merparten av innehållet (förmodligen) inte är författat av skriftledningen. Snarare än reportage och nyhetsartiklar innehåller *Nation Europa* essäer och debattartiklar. Då denna typ av essäer vanligtvis är argumenterande och analyserande möjliggör de en djupare inblick in i de resonemang och tankemönster som utmärker ideologin. De åsikter och föreställningar som stöts mot varandra visar också med ungefär vilken inställning och målsättning som deltagarna i arbetet att skapa den nya ideologin gav sig in i den med, och hur dessa påverkade processen på vägen att definiera ideologin och dess begrepp. Eurofascismens uppståndelse tycks som vi kommer att se i mycket ha varit en kollaborativ process. Materialet förser den ovanliga möjligheten att följa en ideologisk framväxt och utkristalliserande.

Nation Europa:s innehåll är inte uteslutande inskickade inlägg från tidningens läsare- och skrivarkrets. I den förekommer även återpublicerat material ifrån annat håll såsom citat, dikter eller ibland delar av eller hela essäer från författare och tänkare utan kopplingar till rörelsen, ofta lösryckta ur sin kontext.¹¹² Texterna är antagligen utvalda av redaktionen och insinuerar kraftigt vilken sorts ton som skriftledningen önskar sätta för tidningen och vad i utomstående ideologiers begreppsvärld som redaktionen är intresserade av att rörelsen skall emulera. Hur pass stort inflytande redaktionen utövade på tidningens innehåll – bortsett från den inte försumbara makten

¹⁰⁷ *Die Europäische Nationale – Rundbrief der Deutschen Sozialen Bewegung in der E.S.B* Nr. 17, 15/01 1952, s.1

¹⁰⁸ Löow 2004 s.52; *Brev från Engdahl, Malmö den 5. September 1960.*

¹⁰⁹Rees 1990 s.54

¹¹⁰ Macklin 2007 s.111; Sastamoinen 1961 s.127-129

¹¹¹ Bedömningen är gjord utifrån *Nation Europa* årgång 1-4.

¹¹² Intressanta exempel: Denis de Rougemont i NE 1 1951 och Dwight D. Eisenhower i NE 10 1951

att välja vad som skulle publiceras – är svårt att säga. Slående är dock hur få explicit redaktionella inlägg som förekommer i tidningen. När någon i redaktionen väljer att bidra till tidningen gör de i regel det i eget namn snarare än i egenskap av redaktörer.¹¹³

Tidningens upplägg är något inkonsekvent. I första upplagan är dess innehåll uppdelat i tre sektioner: en huvuddel, vars innehåll ofta löst följer ett tema som kan vara allt ifrån Balkan till Ceasar, men det rör sig vanligtvis om ett geografiskt tema.¹¹⁴ Därefter följer avsnittet ”Europa Umschau” som nominellt kretsar kring aktuella Europeiska spörsmål, ofta pågående händelser i Europeisk politik. Det sista avsnittet, ”Deutschland Umschau” är föga överraskande fokuserad vid utvecklingen i Tyskland, men avsnitten verkar inte vara några diskreta kategorier. Indelningen gäller inte i årgångens oktober- och decembernummer och upphör helt därefter.¹¹⁵

5:1:1 Vem skriver?

Då några uppteckningar och medlemslistor inte går att få tag på är det svårt att säga i vilken utsträckning de som skriver i *Nation Europa* är medlemmar i ESBs medlemsorganisationer eller ej såvida de inte är framträdande och därför kända medlemmar. Tidningen tycks dock vara en samlingspunkt för en något större krets än dessa. Alla som skriver i *Nation Europa* är inte internationellt kända eller mig identifierbara, men hos dem jag faktiskt lyckats att identifiera framträder ett tämligen tydligt mönster: de är företrädesvis högutbildade och belästa, och åtminstone åtta av dem har högre akademiska titlar såsom doktor och professor. En annan framträdande kategori är författare och kulturpersonligheter ifrån Tredje riket, exempelvis Hans Grimm och Heinrich Zillich. Bland de identifierade skribenterna av tyskt eller österrikiskt ursprung har flertalet tjänstgjort i SS. En och annan högre officerare inom reguljär nazitysk militär har också bidragit till tidningen (För vidare information, se bilaga: *Skribenter*). Även om de identifierade namnen långt ifrån omfattar alla som skriver i tidningen hör flera av dem till de flitigaste bidragsgivarna, och överlag kan sägas att den intellektuella nivån på detta magasin – kanske inte så överraskande för en idétidning – är ovanligt hög för att vara en högerextrem efterkrigstidning.

Många skribenter skriver under pseudonym, exempelvis Helmut Sündermann (se bilaga). Det går naturligtvis inte att utesluta att vissa av dessa pseudonymer möjligtvis skulle kunna vara redaktörer; mest misstänkt som redaktionell pseudonym är signaturen ”Paul C. Berger” då denne skriver i stort sett varje nummer, ett namn jag inte funnit några spår av utanför tidningen. Det utesluter förvisso inte att det kan röra sig om blott en entusiast. Andra namnteckningar är ibland mer uppenbara pseudonymer såsom ”Hugin” eller ”Archilochos”.¹¹⁶

¹¹³ Exempelvis Arthur Erhardt i NE 9 1951 eller Engdahl i NE 3 1951.

¹¹⁴ Exempelen är hämtade ifrån NE 2 1952 och NE 4 1954.

¹¹⁵ Efter innehållsförteckningarna NE 1 1951 till NE 1 1952.

¹¹⁶ NE 2 1951 s.1

Att *Nation Europa* är den gemensamma arenan för rörelsens många röster, med sina tänkbara olika åsikter, är snarare än ett hinder dess största tillgång i en Freedensks studie. Den framstår som den optimala typen av källmaterial för undersökningen: för att kunna fastslå att ett begrepp eller politiskt koncept – speciellt i en rörelse som saknar absoluta auktoritetsfigurer – framgångsrikt blivit obestridd förutsätts att mer än blott en enskilda producent/konsument accepterar och brukar det på tillräckligt snarlikt sett. Då alla ideologier och deras beståndsdelar är bestridbara är meningsskiljaktigheter vanligtvis oundvikliga. Detta sätter inte nödvändigtvis krokben för den Freedenska ideologianalysen, tvärtom kan striden, som kräver det formulerade argumentet, ofta vara mycket tjänligt för att belysa hur begreppen och klustren är konstruerade, visar vad som är kärna, periferi respektive marginal i den delade överideologin. Det är i dem gemensamma åsikterna som centrala och obestridda koncept urskiljs. För en idétidning med en tydlig politisk profil såsom *Nation Europa* med uppenbara kopplingar till ESB skulle avsaknad av dylika vara extremt osannolikt. Det skulle som Freedom uttrycker det, göra diskussionen obegriplig och osammanhängande, och därmed vara ett föga tjänligt instrument för rörelsen som företräds i och bidrar till tidningen.

5:2. Övrigt material

Bortsett ifrån *Nation Europa* fann jag annat i arkivets samlingar som jag bedömde vara av intresse. Materialet är huvudsakligen av två slag, dels internmaterial såsom brev, rapporter och utskick, dels mindre trycksaker från ESB och till rörelsen anknutna grupper. Samlingarna kom från en något avig tidsrymd: merparten av internmaterialet är från 1960-talets första två år, medans trycksakerna (då främst *Nation Europa*, men också Priesters *Europäische Nationale* och Mosleys *Union* och *Action*) som jag fann var i huvudsak ifrån femtiotalets första halva, en period ifrån vilken internmaterial i stort sett saknas i arkivets samlingar.¹¹⁷ Internmaterialet och merparten av trycksakerna är på tyska: mina kunskaper i detta språk är goda, men det innebär inte desto mindre att jag måste begränsa skalan på undersökningen något då arbete med texter på detta tredje språk helt enkelt är mera tidskrävande än svenska eller engelska. Av denna anledning förlägger jag studiens fokus på trycksakerna från ESB:s formativa period under femtiotalets första hälft. Jag förlägger den där då det rimligtvis kommer vara av större vikt för rörelsen att tydligt presentera och formulera sin ideologi vid sitt formerande, perioden under vilken ideologins begreppsvärld sannolikt blir obestridd.

Då internmaterialet i mycket liten utsträckning beskaffar sig med ideologi blir det av sekundär betydelse. Därtill spretar det kraftigt i tid för författande, ämne och upphovsman, och är mestadels av oklart ursprung och ofta av okända författare. Sålunda tjänar det bättre till att kasta

¹¹⁷ Akter: *Int Faschismus – ESB - Verschiedene Länder; Int Faschismus – Übersicht 1945-1969; Int. Faschismus – GB – Organisationen, APABIZ.*

perspektiv på litteraturen och den för ideologianalysen mer användbara tidningen. Av arkivmaterialet ett särskilt dokument nämnvärt som extra intressant för frågeställningen: ett utskick från sekretariatet daterat mars 1960. Det innehåller den enda fullständiga uppteckningen jag kommit över av de tio punkter som antogs på konferensen i Rom 1950. Denna tillåter ibland en jämförelse mellan den officiella policyn såsom den formulerats från ovan och hur ideologin tar sig uttryck i den bredare rörelsen. Dokumentet beskaffar sig först och främst med ESBs officiella politiska målsättningar, och avslöjar mindre om ideologin som tankesystem och världssyn. Vid utrönandet av perifera koncept kan den i synnerhet visa sig intressant och användbar att jämföra med de mål och lösningar som framförs i *Nation Europa*.¹¹⁸

6. Metodologiska följder

När man för källmaterialet in i ekvationen är det några omedelbara metodologiska frågor som kan ge historikern huvudbry. Den första är sannolikt den om uppriktighet och pålitlighet: Hur mycket kan man utifrån produktionen av vad som ofta förstås som en brasklappsideologi med syfte att tvätta rent äldre tveksamma åsikter egentligen avgöra vad *Nation Europa*-kretsen egentligen höll för sant? Det är ett problem som i grunden inte skiljer sig ifrån källkritikens klassiska pålitlighetsproblem. Ur en Freedensk tolkning är denna fråga mestadels betydelslös. En ideologi är allteftersom kollektivt hållen, producerad och konsumerad. Betonande av det sistnämnda är vad som främst skiljer en Freedensk ideologianalys från många andra perspektiv: de enskilda producenternas – i detta fall *Nation Europa*-essäisterna – uppriktighet och tänkbara dolda åsikter utövar om inte formulerade och propagerade genom andra kanaler till samma publik sannolikt begränsat inflytande på konsumenterna av ideologin. Freedom uttrycker problemets relativa betydelslöshet bäst själv: att i sin propaganda varva egna åsikter med ouppriktig retorik är ett riskabelt företag då retoriken i ”decontestation”-processen kommer, inte minst om den är mer framträdande och tar mer plats än de åsikter man själv har, bli en mäktig utmanare till övriga föreställningar om de politiska begrepp de bestrider och söker etablera.¹¹⁹ Det är alltså både möjligt och relevant att studera en ideologi utifrån dess ”face value” såvida man beaktar det historiska sammanhanget som texten producerades och konsumerades i. Som kodspråk för en annan uppsättning åsikter vore en ”falsk” ideologi ett ineffektivt och meningslöst verktyg om man likt Freedom betraktar ideologins funktion vara att vinna anhängare och influera den allmänna diskursens politiska begreppsvärld för att slutligen påverka offentlig policy; i någon mening är alla ideologier avsedda för det offentliga, och en tidning som i allt för stor utsträckning

¹¹⁸ Utskick: *Mitteilungen der Europäischen Sozialen Bewegung* Nr.1 s.2f, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

¹¹⁹ Freedom 1998 s.35f

producerar en ”falsk” ideologi är för en fattig organisation både ett dåligt drag ekonomiskt såväl som politiskt. När flertalet producenter reproducerar samma begreppsvärld, och denna får en obestridd ställning i rörelsens politiska språkbruk kan man i alla avseenden hävda att en ideologi har skapats, oavsett dess upphovsmäns intentioner, det som erbjuds konsumenten kommer att ha den största inverkan på hur den politiska begreppsvärlden kommer att se ut hos ideologins anhängare.

Med detta avklarat är den första och centrala frågan för undersökningen hur man identifierar ett politiskt koncept, avgör graden av obestriddhet såväl som dess position i ideologins struktur. Michael Freedens är en mycket teoretiskt lagd teoretiker. Han är mindre intresserad av att ge en tydlig instruktion i hur man skall gå till väga när man tar sig an uppgiften att analysera en ideologi, därmed återstår att utifrån honom egenhändigt konstruera en operationalisering. För en sådan står klart att visst kvantitativt såväl som kvalitativt arbete krävs.

Ett obestriddt politiskt begrepp bör uppträda i snarlik eller identisk form hos mer än en enskild författare, helst så vid alla eller merparten av de tillfällen där det förekommer. Dess innebörd eller önskvärdhet bör heller inte bestridas av för många författare i kretsen. Naturligtvis måste här ges utrymme för gradskillnad – ett begrepp är bestridbart och sålunda är det rimligt att vissa av begreppets delar kommer att vara mindre etablerade eller föremål för debatt. Det är också orealistiskt att utgå ifrån att det politiska begreppet kommer att vara tydligt definierat närhelst det förekommer – i själva verket kan man närmast räkna med motsatsen, att förtydliganden ofta utelämnas av just den enkla anledningen att det är obestriddt. Sålunda kommer främlingen i någon utsträckning behöva förlita sig på såväl kontexten de förekommer i som de fall där begreppen närmare undersöks. Även om detta endast görs av enstaka författare bör dessa fall kunna betraktas som för undersökningen värdefulla såvida de faktiskt inte för kraftigt bestrider varandra eller får det allmänna begreppsbruket att framstå som egendomligt.

Att avgöra ett begrepps proportionalitet i ideologin hör till de enklaste uppgifterna i den Freedenska ideologianalysen, det räcker med att se vilka begrepp som visas mest uppmärksamhet. Ett begrepp som förekommer mycket ofta i tidningen kan kort sagt konstateras ha hög proportionalitet oavsett dess närhet till kärnan. Svårigheten att avgöra ett begrepps centralitet skulle kunna framstå som den Freedenska ideologianalysens största problem av den enkla anledningen att ideologin inte nödvändigtvis behöver vara logisk. En satslogisk och satssemantisk analys av begreppsbruk kan ofta med enkelhet upptäcka en logisk över- och underordning, men denna fanns inte nödvändigtvis där i producentens version. Problemet är inte så stort som det teoretiskt kan te sig av den enkla anledningen att ideologin när den är formulerad måste uppvisa ett mått av sammanhang: Ideologins bristande logik är mindre påtaglig inom den egna etablerade begreppsvärldens ramverk och relationer, utan främst i relation till dess många *tänkbara*

implikationer, vilka den kulturella närhetsprincipen främst tjänar till att beskära. Vilka begrepp som står i relation till varandra går ofta att härleda efter närhet i text och ämne: två i ideologin närliggande politiska begrepp – i synnerhet över och underordnade – lär rimligtvis uppträda i varandras närhet. Om inte så är satslogiska härledningar ett gott instrument av den enkla anledningen att en konsument alltid i någon utsträckning kommer att läsa in logiska relationer mellan ideologins begrepp närhelst de tydligt inbjuder läsaren att göra det.

Att identifiera ideologins kärna förblir trots dessa tumregler inte desto mindre en potentiellt problematisk uppgift, men det är ett problem som med enkelhet kan kringgåas genom att förlägga studiens utgångspunkt i europabegreppet och lägga fokus på att beskriva och utforska den begreppsvärld som står i relation till detta. Det kommer sannolikt inte bilda en atomformad struktur som den Freeden idealiserar med sina exempelideologier, men kommer utifrån hans teoretiska premisser att ge en struktur och ett ramverk utifrån vilket sållande, identifierande och ordnande av begrepp görs väsentligt enklare, och eventuellt låter sig även ideologiska kärnbegrepp avgränsas därefter. Sålunda blir utgångspunkten Europa också på metodologisk grund ett sunt beslut. Det blir måhända att gå en omväg men det kommer att förenkla uppställandet av ideologin, och kan därefter tillåta utrönandet av vilka element som härleds från eller tjänar till att konkretiserar andra. Slutmålet med denna undersökning är ytterst inte att rita upp en atomliknande illustration såsom Freeden hade önskat den, utan att identifiera huvuddragen i ESBs och *Nation Europa*-kretsens ideologi såsom den ser ut under 1950-talets början.

Att studera eurofascisternas europabild kommer dock att kräva vissa bestämda parametrar inom vilka undersökningen kan hålla sig för att inte förlora koherens. Vissa av dessa har i yttersta korthet redan antytt. Frågan om Europas omfång är intimt sammanlänkad med den om Europas natur, d.v.s. huruvida Europa avgränsas på territoriella, demografiska eller andra premisser, kort sagt: Vad är det som gör europén till europé och Europa till Europa. Är det territoriella eller demografiska europabegreppet överordnat: är man europé av sin statstillhörighet eller geografiska boplats, eller huruvida ett land omfattas av Europa då det befolkas av europeiska folk: detta återknyter till en ofta uppmärksammas central skillnad mellan nazistisk och klassisk fascistisk tradition – huruvida staten eller nationen (d.v.s. rasen) är det främsta agerande subjektet i världshistorien.¹²⁰ Premisserna för hur europabegreppets utseende samt också för avgränsandet av dess potentiella politiska bruksområden och inte minst vilka som får vara del i projektet kan avslöja en del om dess ideologiska genealogi och ideologins tilltänkta publik såväl som dess offentliga gångbarhet i ett utpräglat antinazistiskt landskap.

¹²⁰ Tingsten 1936 s.92, 178.

Det kan närmast tas för givet att indelningen kommer att byggas på ickegeografiska kriterier av den enkla anledningen att det politiska bruket av europabegreppet och dess avgränsning alltid haft sådan prägel. Ett renodlat geografiskt europabegrepp vore som politiskt begrepp tämligen tandlöst, inte minst då mödan att avgränsa det västligaste utskottet på den Eurasiska landmassan rent geografiskt är besvärlig, och alltid i någon mening godtycklig.¹²¹ Att motivera enighet på rent geografiska grunder förefaller inom en krets radikala nationalister inte heller vara receptet för ett särdeles effektivt politiskt begrepp att samlas kring.

En tänkbar metod att försöka identifiera Europas omfattning vore räknandet av länders eller nationaliteters förekomster som européer skribenterna emellan, men en granskning av materialet avslöjar fort att en sådan kvantitativ metod sannolikt inte vore lämplig, utan sannolikt missvisande för att förklara vem som är europé då inga av de uppräknings- eller nämmanden som faktiskt förekommer i materialet gör anspråk på att vara fullständiga utan har retorisk karaktär, de utgör endast exempel eller så håller de sig till folk berörda av särskilda politiska frågor.¹²² Folk av föregivet tveksam eller omstridd europeiskhet som berörs av mer intensivt diskuterade frågor har större chans att omtalas som européer än vissa andra sannolikt obestridd europeiska folk. Det är i diskussionen om Europas gränser som Europas omfattning framträder tydligast. Vi bör också rimligtvis på förhand kunna utgå ifrån att folk eller länder som representeras av medlemsorganisationer i rörelsen – d.v.s. Tyskland, Italien, Österrike, Storbritannien, Frankrike, Holland, Belgien, Danmark, Norge och Sverige – självklart räknas höra till Europa, såvida deras europeiskhet inte aktivt bestrids.¹²³ Vi behöver alltså andra parametrar inom vilka vi kan bedriva sökandet efter det eurofascistiska europabegreppets byggstenar och närliggande begrepp.

- Vilka länder eller folks europeiskhet bestrids oftast?
- Utifrån ovanstående: förefaller europeiskheten ha ett geografiskt eller demografiskt centrum? (t.ex. väster, avtagande österut)
- Vilka kvalitéer och egenskaper förenar européer/europeiska länder och skiljer dem ifrån icke-européer?
- Vilka egenskaper och företeelser står i direkt kontrast med de Europeiska?
- Vilka länder och folk bär dessa egenskaper (d.v.s. vem är den andre, vad definieras Europa emot.)
- Var står dessa i relation till Europas eventuella geografiska/demografiska ”centrum” och periferi?

¹²¹ Johansson 1998.

¹²² Exempelvis: Engdahl 1951 s.12; Grimm 1951a s.5; Salz 1952 s.31; Sanden 1951f s.9; Yvo 1953 s.5.

¹²³ Sastamoinen 1966 s.119

6:1 Freeden och Griffin - förenliga?

Roger Griffins fascismdefinition kan bli problematisk om man utgår ifrån en annan förståelse av ideologi än Griffin själv. Lyckligtvis hör Griffin hemma i ett läger snarlikt Freedens. De delar uppfattningen att ideologier alltid präglas av irrationella element och att de måste bäras av ett kollektiv för att vara meningsfulla att betrakta som ideologier snarare än åsikter. Även om Griffin inte beskriver ideologin som färdigskapad först i konsumtionen av den erkänner han indirekt snarlika mekanismer med hur individen skapar ideologin en egen ideologi genom sin förståelse av den gemensamma överideologin.¹²⁴ Griffins uppfattning av ideologins struktur och anatomi är mindre tydlig, men han refererar till Freeden och delar dennes uppfattning att ideologin har en ”kärna” av bärande värden och idéer, även om han inte formulerar det i termer av politiska begrepp.

Generic fascism och dess delar såsom de formuleras av Griffin kommer naturligtvis inte ordagrant förekomma i den studerade ideologins begreppsapparat som politiska begrepp. Griffins ”begrepp” måste förstås som synteser eller kategorier: de mekanismer och idéer som definitionen sammanfattar bör rimligtvis vara igenkännbara oavsett hur de formuleras. I sina slutreflektioner över efterkrigsfascism reducerar han sitt ”fascist minimum” ytterligare till ”palingenetic ultranationalism.” denna gång utan ”populist” elementet.¹²⁵ Låt oss därför inte göra det mer komplicerat än nödvändigt: Vid granskandet av *Nation Europa*-kretsens europabegrepp är intressant att undersöka om här går identifiera palingenetiska stråk. Det är också rimligt att utgå ifrån att föreställningen om pånyttfödelse påträffas i en närliggande position till eller utgör element av mer centrala begrepp som nationen, snarare än att utgöra en självständigt begrepp i kärnan. Den bör återfinnas invävd i myten om nationen. Att här rör sig om radikala nationalister är mer eller mindre givet på förhand. Frågan är istället huruvida ideologins palingenetiska element – om det existerar – står i närhet till den europabild som rörelsen odlade och torgförde eller om den kommer till uttrycker på annat håll. Detta torde kunna identifieras med kriteriet:

- Förstås det enade Europa som en helt ny historisk utveckling eller ett återuppståndelse inspirerad av en äldre historisk föregångare som företräder de egenskaper och tankar man identifierar som Europeiska?

6:2. Det kommande Europa

¹²⁴ Griffin 1991 s.15-17

¹²⁵ Ibid. s.172

Undersökningen av europabegreppet måste beakta både hur det befintliga och det tilltänkta/kommande Europa beskrivs och förstås. Det går inte att utgå ifrån att det föreställda kommande europeiska integrationsprojektet kommer att motsvara det befintliga Europa till omfattning, det; går tvärtom mycket väl att föreställa sig att det endast skulle inkludera delar av det. Även det omvända är ett tänkbart scenario: hegemoniska och imperialistiska drömmar – eller politisk nödvändighet – kan innebära att dörren till Europa även öppnas för stater och folk som inte betraktas som strikt eller helt europeiska, om inte som likar då som underställda. Sålunda bör det uppfattat befintliga Europas omfattning och egenskaper jämföras med följande:

- Vilka folk eller länder är önskade eller välkomna i det europeiska integrationsprojektet?
- Vilka är det inte?
- Vilka egenskaper eller omständigheter är det som kvalificerar respektive diskvalificerar?
- Vilka politiska syften tjäna den europeiska enigheten?
- Hur skall dessa uppnås? (Perimeter concepts)

Att sammanfatta något, som kan kallas en ideologi, är ett mycket pretentiöst företag, något, som författaren är fullt medveten om. - Per Engdahl¹²⁶

7. Nation Europas begreppsvärld

Resan in i *Nation Europa*-kretsens ideologi börjar i Europatankens utmarker bland *perimeter* och *adjacent concepts*, för att gradvis närma oss pudelns kärna: innan vi plockar isär själva Europabegreppet kan det vara av intresse att titta närmare på det politiska språket i *Nation Europa* i allmänhet och utforska några av de begrepp, formuleringar och föreställningar som återkommer i tidningen, föreställningar som senare blir av betydelse för hur vi skall förstå deras Europabegrepp. Liksom Freedens anför är det politiska begreppet – i detta fall Europa - på intet vis ett semantiskt eller tematiskt isolerat sådant: i varierande grad anknyter europabegreppet till nästan alla andra element i *Nation Europa*-ideologin.

7:1. Språkackommodation eller särartstanke? – En adjektivattributens begreppsapparat

I *Nation Europa*:s världsbild lever demokratin och de liberala tankarna i Europa blott ett skenliv, men hur uttrycks en sådan otidsenlig tanke under en period när demokratin och liberala värden framgångsrikt etablerat en stark hegemoni på den västra sida järnridån där man verkar? Det framstår tydligt att ej heller kretsen runt *Nation Europa* har missat att demokratibegreppet håller

¹²⁶ Engdahl 1950 s.9

en positiv laddning och stor politisk kraft. De verkar av denna anledning inte göra sig några illusioner om att kunna utmana det. När det blir otaktiskt eller orimligt att bestrida värdet i ett politiskt begrepp är det bästa som står till hands för den dominerande ideologins utmanare ofta att istället ifrågasätta och bestrida dess innebörd och uppta begreppet i den egna ideologin av nödvändighet eller i hopp att det skall verka som en politisk slipstream. För den som gör detta uppkommer dock risken för språkförbistring, något man vill undvika. Som uttryck för intresset att för eget bruk bestrida och omdefiniera begreppet demokrati, samt behovet av att kunna identifiera och tala om den demokrati man utmanar uppträder i *Nation Europa* två parallella demokratibegrepp. Demokratibegreppets intima kopplingar till liberal ideologi och parlamentarism förefaller vara djupt ingrodd även *Nation Europa*-kretsens språkbruk. Ofta benämns parlamentarisk liberal demokrati blott demokrati, men då åsyftas sällan demokrati i meningen folkstyre utan oftast demokrati som liberalt politiskt begrepp. I kontrast till detta system – som uppfattas som egentligen odemokratiskt – ställs vad man kallar ”sann”, ”äkta” eller ”riktig” demokrati: detta begreppsbruk är extremt utbrett och bland det mest utbredda i hela tidningen. För tydlighetens skull ersätts ibland ”sann” med ”falsk”, när man talar om motståndarsidans tolkning, eller så sätter man demokrati inom citattecken. En annan variant är omskrivningar såsom ”demokratism”, ”demokraturl”, ”gammeldemokrati” för att skilja fiendens tolkning av begreppet ifrån den egna idén.¹²⁷ Kort sagt, här markeras på flera vis tydligt. Exempel på hur det ofta ser ut kan redaktionen själva erbjuda i *Nation Europas* första nummer, en text som på många vis är stilbildande för hur skribentkåren formulerar sig:

Vi känner ingen vidskeplig vördnad inför dogmer, ej heller inför den härskande demokratismens. [...] Vi vill hjälpa till att förbereda en ny politisk ordning som bättre motsvarar folkviljan än partistyreets schematism och byråkratism, som avsiktligt sätter munkavlen på folket. De krafter som kommer att motsätta sig den äkta och levande demokratin fruktar vi ej.¹²⁸

Vad den exakta innebörden av den ”riktiga” eller ”äkta” demokratin är förblir oftast utsagt, och frasen antar lätt karaktären av ett slagord. Begreppet är dock inte helt substanslöst – även om dess demokratiskhet på goda grunder kan ifrågasättas – utan utvecklas på snarlika vis med varierande detaljrikedom av flera tänkare.¹²⁹ Av dessa är Per Engdahls utläggningar intressantast

¹²⁷ Exempelvis: Andrae 1953 s.15-17; Bardéche 1951a s.12f; Berger 1951i s.22f; Hondorp 1953 s.4; ”Vorwort” i NE 1 1951 s.6; Sanden 1953 s.5-7; Schildträger 1952 s.57f; Sileria 1951 s.7; van der Made 1951 s.12

¹²⁸ Original: Wir kennen deshalb keine abergläubische Scheu vor Dogmen, auch nicht vor denen des herrschenden Demokratismus. [...] Wir wollen helfen, eine echte Staatsordnung vorzubereiten, die dem Volkswillen besser entspricht als der Schematismus und Bürokratismus des Parteienstaates, der das Volk geflissentlich mundtot macht. Die Gewalten, die sich der echten und lebendigen Demokratie entgegenstemmen, fürchten wir nicht. ”Vorwort” i NE 1 1951

¹²⁹ Andrae 1953; Engdahl 1952; Mosley 1951a; Priester 1951a; Sanden 1953; Schildträger 1952.

p.g.a. hans medvetenhet om den uppgift han antagit sig: inlägget är ett skolexempel på hur ett begrepp bestrids, han reducerar det till dess ickeeliminierbara delar för att därifrån rekonstruera det till något radikalt annorlunda. Ytterst innebär demokrati endast folkstyre, menar Engdahl, specifika ordningsformer impliceras inte av begreppet i dess mest avskalade form. Utifrån detta resonerar han sig fram till att man kan tala om tre demokratier: politisk, social och ekonomisk. Den politiska demokratin är den demokrati som på annat håll förstås som den falska eller otillräckliga, en regeringsform under vilken makten erhålls genom majoritetsviljan. Vad Engdahl kallar social demokrati förefaller vara en variant av den klassiska egalitetsprincipen, att varje människa skall ha samma möjligheter att erhålla politiskt inflytande och ställning, oavsett social eller familjebakgrund.¹³⁰ Dessa förstanämnda två typer av demokratier utmålas genom Engdahls intima förknippande av den politiska demokratin med kapitalism som i praktiken oförenliga, då endast kapitalstarka grupper påstås effektivt kunna hävda sig politiskt i de västerländska demokratierna.

Friheten i den kapitalistiska ekonomin är endast rika människors frihet. Politisk frihet är värdelöst utan social säkerhet, och social säkerhet är sålunda den nödvändiga förutsättningen för massornas frihet. [...] man kan fråga sig om massans 'frihet' är större i en kapitalistisk demokrati med utpräglad fattigdom hos massan eller i en diktatur där den enskildes sociala ställning är säkrad.¹³¹

Vidare hävdas att den politiska demokratin på intet vis är någon frihetsgaranti, speciellt inte för minoritetsgrupper, men ej heller den enskilde individen.¹³² Engdahl förtydligar dock att han inte företräder diktatur, utan det alternativ han anser återstå om man önskar förena social rättvisa och folkvälde i samma system: den ekonomiska demokratin. Vad Engdahl menar med denna är korporatism, som han föreslår som såväl produktionsordning som politiskt representationssystem. För den som är bekant med Engdahl sedan tidigare är detta ungefär så väntat som någonting kan bli, men idén om den sanna demokratin som en korporativ samhällsordning verkar vara populär även utanför den nysvenska rörelsen. Idén om den ”ekonomiska demokratin” som en sannare eller gångbarare demokrati utvecklas exempelvis även av Oswald Mosley. Han föredrar dock termen ”syndikalism” framför korporatism, att det trots allt rör sig om en korporativ ordning samordnad från ovan framgår emellertid tydligt:

¹³⁰ Engdahl 1952 s.21

¹³¹ Original: „Die Freiheit in der kapitalistischen Wirtschaft sei nur eine Freiheit der reichen Leute. Politische Freiheit seit wertlos ohne soziale Sicherheit, und soziale Sicherheit seit darum die notwendige Voraussetzung der Freiheit der Masse [...] kann man fragen, wo ‚die Freiheit‘ der Masse größer ist, in einer kapitalistischen Demokratie mit ausgeprägter Armut der Masse oder in einer Diktatur, wo die soziale Stellung des Einzelnen gesichert ist.“ Engdahl 1952 s.23

¹³² Engdahl 1952 s.22-24

Statens sak är den, som samhällsgemenskapens huvud att tänka, att planera och att leda. Men det är inte dess sak att rycka åt sig lemmarnas uppgifter och köra [med] hela näringslivet. Den bör hålla sig till två viktiga funktioner:

1. Skydd av hela folket från utsugande.
2. Leda vid stora uppgifter som överstiger den enskilde företagaren och enskilda syndikatets krafter [...]¹³³

Den väsentliga skillnaden tycks alltså inte vara formerna lika mycket som graden av styrning från samordnande statliga organ, även om det hos Engdahl inte framkommer hur pass centralstyrd han föreställde sig sin korporativa ekonomi vara vid 1950-talets början.¹³⁴ Den bärande tanken är dock den samma: Den politiska demokratin med tillhörande liberal kapitalism måste ersättas med ett system där folklig makt främst tar sig uttryck genom inflytande på arbetsplatsen och i produktionen snarare än i statens styre, ett slags industriellt ståndssamhälle.¹³⁵ Jämförelsen med ståndssamhället är även relevant i ett annat avseende; vissa skribenter nämner aristokrati som något utmärkande för Europa, och exempel finns på skribenter som uttryckligen förespråkar upprättandet av någon ny sorts aristokrati eller elitstyre, även om vad som därmed menas aldrig görs särskilt tydligt.¹³⁶ Engdahl förstår också den engelska parlamentarismen snarare som ett utskott från en eller aristokratisk europeisk ordning snarare än ett uttryck för amerikanska liberala idéer.¹³⁷ Sammantaget torde man utifrån detta kunna sägas att institutionaliserad social stratifiering förstås som utmärkande europeiskt.

Användningen av orden sann eller äkta för att utmana och omdefiniera övertagna begrepp från deras vedertagna bestämmingar inskränker sig inte till frågan om demokrati: liksom man önskar uppsluka den ena dominanta europeiska ideologins heligaste begrepp eftersträvar man också stjäla det som upphöjs på järnridåns östra sida. På samma vis som sann demokrati förekommer i *Nation Europa* ett mycket utbrett bruk av samma adjektivattribut framför socialism. Innebörden är märkligt nog också snarlik: sann socialism och sann demokrati är blott två beteckningar för samma lösning, den ekonomiska demokratin; de två formerna förefaller vara utbytbara på samma sätt som kapitalism i mycket betraktas som sammanhängande med liberal demokrati.¹³⁸

Kommunismen, alternativt den ”byråkratiska” socialismen eller ”statskapitalismen”, ställs föga överraskande i skarp kontrast till den s.k. sanna socialismen. Liksom den parlamentariska

¹³³ Original: „Sache des Staates ist es, als Haupt der Gesamtgemeinschaft zu denken, zu planen und zu führen. Aber es ist nicht seine Sache, die Aufgaben der Glieder an sich zu reißen und das gesamte wirtschaftliche Leben zu gängeln. Er soll sich auf zwei wichtige Funktionen beschränken:

1. Schutz des Volksganzen gegen Ausbeutung.
2. Führung bei Großaufgaben, die die Kräfte der Einzelunternehmer und Einzelsyndikate übersteigen[...]

Mosley 1951a s.10

¹³⁴ Mosley 1951a s.3f, 8-11.

¹³⁵ Berger 1951e s.20f; Engdahl 1952; Mosley 1951a

¹³⁶ Engdahl 1951 s.12, Evola 1951; Van der Made 1951.

¹³⁷ Engdahl 1951 s.12

¹³⁸ Engdahl 1952; Mosley 1951a; Priester 1951a; Schildträger 1952

demokratin inte anses vara egentlig demokrati hävdas den byråkratiska socialismen eller statskapitalismen inte i verklig mening vara socialism utan endast en annan form av kapitalism. Vad socialistbegreppets mening är för *Nation Europa*-kretsen är dock svårt att fastställa: i korporatismen kan man möjligtvis inläsa arbetarens roll som herre över produktionsmedlen, något man inte uppfattar gälla hos den röde fienden: den byråkratiska statskapitalismen är i *Nation Europa* i grund och botten ett annat klassamhälle, ett parasitiskt tjänstemannavälde.¹³⁹

Arbetarna i alla länder börjar att begripa, att "statssocialismens" regering, oavsett om den uppnått genom terror eller genom en korrumpierande parlamentarisms bedrägeri, inte betyder något annat än en statskapitalism, d.v.s. byråkraternas herravälde för byråkraternas motsatt arbetarnas intressen, som håller arbetarna i en lika kallsinnad och hård livegenskap som de gamla utsugarna.¹⁴⁰

I *Nation Europas* politiska språk figurerar ytterligare ett adjektiv med vilket man ibland markerar de omformulerade begreppen och skiljer dem från de bestridda originalen, nämligen "europeisk." Ordet som sådant förknippar och associerar i tidningen ett förslag, begrepp eller tanke med den egna ideologin och politiska strävandet, och används återkommande och något oprecist för detta ändamål.¹⁴¹ Karl Heinz Priester erbjuder i första numret ett gott exempel, också på hur äkthetsintygande adjektiv används: "Vår europeiska form av riktig socialism måste först utvecklas."¹⁴²

Det slentrianmässiga bruket får t.o.m. vissa skribenter att irriterat undra om Europa blott blivit till en politiska identitetsmarkör eller tomt slagord.¹⁴³ Tillsammans med hur den sanna socialismen eller demokratin torgförs säger dock detta bruk av europeisk en hel del om vad *Nation Europa*-kretsen förstår är europeiskt: de egna versionerna av övertagna politiska begrepp definieras också mot de mer allmänt etablerade tolkningarnas icke-europeiskhet såväl som genom sin uppfattat överlägsna förmåga att förkroppsliga begreppens ickeeliminerbara delars innebörder. Den moderna demokratin verkar utöver att vara odemokratisk också vara icke-europeisk och spegla främmande amerikanska, eller åtminstone icke-europeiska sinnelag och

¹³⁹Exempelvis: Berger 1951e s.21; Mosley 1951a s.3; Priester 1951a s.28 ; R.R. 1953 s.53,55.

¹⁴⁰ „Die Arbeiter beginnen in allen Ländern zu begreifen, daß die Regierung des ‚Staatssozialismus‘, gleichgültig ob sie durch Terror oder die Kniffe eines Parlamentarismus aufrecht erhalten wird, nicht anderes bedeutet als einen Staatskapitalismus, das heißt der Bürokratie durch und für die Bürokraten gegen die eigentlichen Interessen der Arbeiter, die von den neuen Herren in gleich harter und kalter Knechtschaft gehalten werden wie von den alten Ausbeutern.“

Mosley 1951a s.3. Jag tog mig för denna mening något större friheter vid översättningen än vanligt. Dess meningsbyggnad är helt enkelt helt oförenlig med en begriplig svensk ordagrann översättning.

¹⁴¹ Exempelvis: Mosley 1951a s.3; R.R. 1953 s.55

¹⁴² „Unsere europäische Form eines rechten Sozialismus muß erst entwickelt werden.“ Priester 1951a s.28

¹⁴³ Engdahl 1952 s.24; Evola 1951 s.40 ; Hohlbaum 1953 s.37

erfarenheter.¹⁴⁴ Frågan om hur pass främmande kommunismen är, är något mer komplicerad. Det är påtagligt att här dras en distinktion mellan bolsjevism och marxism som separata fenomen, varav den senare kan betraktas som en skadlig men i grunden europeisk tankeströmning.¹⁴⁵ Dess främsta ondska består i dess materialistiska världssyn och dess försakande av det andliga och spirituella. Europa måste finna en egen europeiska passande idealistisk tredje väg mellan de två alternativen som ger rum för detta.¹⁴⁶ Vidare framhålls den av Heinrich Zillich också vara splittrande av Europas naturliga skiktade samhällsordning, vilket återkopplar till de tidigare nämnda aristokratiska idealen och tanken om den sociala stratifieringen som europeisk: ”Samtidigt så löste den marxistiska läran massorna från den framvuxna samhällsstrukturen och äventyrade den vår kultur bärande inre rangordningen.”¹⁴⁷ Marxismen må vara västlig, men bolsjevismen är något annat. Dess karaktär återkommer vi till senare i avsnitt 8:2, för den sätts bäst i relation till Sovjetunionens roll i ideologins världssyn.

Även om Europa inte framträder utifrån denna adjektivarsenal ser vi inte desto mindre hur en tanke om en europeisk särart odlas, utifrån vilka man genom definierandet av Europa mot övriga politiska alternativ och deras företrädare kan få den egna ideologin och drömmen inte bara att representera den mest önskade politiska ordningen, utan även identifieras med definierande drag hos Europa självt.

7:2. Organismen och kulturen

Innan vi tar oss an europabegreppet kan det vara intressanta att betrakta några av de ideologiska förutsättningarna utifrån vilka kretsens Europabild konstrueras. Vi närmar oss nu en föreställning med plats i ideologins kärna utifrån vilken många av tankar vi behandlat tycks utgå.

I *Nation Europa* hör frågor om geo- och säkerhets- och befolkningspolitik till de mest frekvent diskuterade: irredentism, rustningspolitik, och nationell chauvinism är favoritämnen.¹⁴⁸ En läsning av denna rika fauna av artiklar avslöjar en världsbild där huvudaktörerna och problemen kretsar kring grupper, och en där individen – som rättssubjekt, medborgare eller historisk aktör – ges en underordnad betydelse, och i huvudsak reduceras till en företrädare för den grupp som skribenterna identifierar den tillhöra. I det eurofascistiska historiska narrativets centrum är den centrala aktören nationen eller folket, snarare än individen eller för den delen staten. Mest explicit

¹⁴⁴ Bardéche 1951b s.23; Engdahl 1951 s.12; Grimm 1951b s.6; Hondorp 1953 s.3f; Sanden 1953 s.6

¹⁴⁵ Berger 1951e; Konradin 1953 s.67f

¹⁴⁶ Berger 1951e s.18-21; Stapel 1951 s.12f.

¹⁴⁷ „Zur selben Zeit löste die marxistische Lehre die Massen aus dem gewachsenen Gesellschaftsgefüge und gefährdete die unser Kultur tragende innere Rangschichtung.“

Zillich 1951 s.12

¹⁴⁸ Bardéche 1951a; Anfuso 1953; Fuller 1951; Hugin 1951; Lancken 1953; Mackey van der Made 1951; Sanden 1951a; Schurlywyj 1951a. Dessa utgör endast en handfull representativa exempel. En uppräknings av alla inlägg som behandlar dessa teman vore en tidsödslände syssla då det säkerhetspolitiska perspektivet nästan ständigt överhängande och återkommande.

yttras denna föreställning av den under nazitiden uppburne författaren Will Vesper (se bilaga) med orden:

Mänskligheten är inte summan av [alla] människor, utan folken. ”Panta ta Ethne: alla folken” är uttrycket för mänskligheten i det nya testamentet. Den egendomliga företeelsen ”folk“ är inte ett ogrundat begrep, ej heller, som en förening eller stat, endast ett verk av mänsklig vilja, utan en naturlig framväxt eller sammanväxt enhet, som trädet, korallrevet eller bisvärmen.¹⁴⁹

Vidare anför han hur folket ej låter sig uppdelas och splittras endast genom att särskiljas och delas upp i olika stater. Det hela motiveras med tanken om organiska eller ”naturliga” gemenskaper. Idén om det organiska samhället utgår ifrån tanken att människan som ett socialt djur och ett självorganiserande sådant, som formar samhällen som bäst kan beskrivas som en organism av vilken individerna i praktiken blir förlängning, en organism bestående av organismer. Det är sällan en så explicit formulerad tanke, utan en som mestadels låter sig utläsas mellan raderna. Begreppet är emellertid väletablerat.¹⁵⁰ Stater å andra sidan förefaller vara rena politiska konstruktioner och inte autentiska gemenskaper.¹⁵¹ Det ekonomiska systemet och staten måste sålunda konstrueras för att passa de uppfattat naturgivna etniska grupperingarna, sociala skikt och intressegrupper som skulle formas om individen tillåts sluta sig till grupp och identitet efter eget behag. Detta lägger emellertid inte grund för en laissez faire-tanke i *Nation Europa*-kretsens världsbild: Den atomistiska liberalismen med sin demokrati och kapitalism betraktas som destruktiv och är oönskad just eftersom den utgår ifrån individen och skapar en ordning formad av stridande särintressen, ett splittrat, artificiellt samhälle.¹⁵² Man kan givetvis diskutera ”naturligheten” i de organiska grupperna om rörelse- och organiseringsfrihet inte frambringat dem, men det är en tanke som aldrig vädras av någon av tidningens skribenter. Den ”sanna socialismen” framhålls som önskvärd inte bara för att den bäst anses förverkliga vad man betraktar som demokratin och socialismens sanna ideal, utan också för att den föreställs vara en organisk och naturlig lösning, ett samordnande av samhällets ”naturliga” gruppbildningar så att de harmoniskt kan verka för hela nationens sak.¹⁵³

¹⁴⁹ Original: „Die Menschheit ist nicht die Summe der Menschen, sondern der Völker: ‚Panta ta ethne: alle Völker‘ ist der Ausdruck für Menschheit im Neuen Testament. Das eigentümliche Gebilde ‚Volk‘ ist nicht ein wesensloser Begriff, ist auch nicht wie ein Verein oder Staat nur ein Werk menschlichen Willens; sondern es ist eine naturhafte, gewachsene oder zusammengewachsene Einheit, wie der Baum, das Korallenriff, der Bienenschwarm“
Vesper 1952 s.33

¹⁵⁰ Bardéche 1951c s.31f; Evola 1951 s.39; Vesper 1952 s.33

¹⁵¹ Berger 1951f s.58; Raven Thomson 1951a s.35. Detta kan också härledas indirekt från rörelsens Europabild, som får sin beskrivning i avsnitt 8. & 9.

¹⁵² Andrae 1953 s.16f; Bardéche 1951c s.32; Berger 1951d s.4f, 9; Evola 1951 s.40; Keller 1952 s.60f; Schildträger 1952 s.58; van Tienen 1951a s.43; Yvo 1953 s.7; Zillich s.12

¹⁵³ Berger 1951d s.8f; Mosley 1951a s.8; Engdahl 1952 s.25

Den organiska tanken – och dess fulla spektrum av tänkbara följder för ideologin – är sällan noggrant utforskad och används främst som ett kvitto för en tankes eller lösnings riktighet; något behov att förklara och definiera begreppet verkar inte existera, och tanken formuleras egentligen aldrig utförligt av någon skribent. Dess innebörd tycks vara underförstådd, detta gör den svår att undersöka i detalj. En läsning med den organiska idén och dess betydelse för nationen i minnet gör dock ofta den motsägelsefulla världsbilden och strävandena i *Nation Europa*-kretsens skrivelser väsentligt mera sammanhängande. Ett gott exempel erbjuder skribenten Toni Nicolas, som argumenterar för att Europas artificiella och onaturliga gränser måste upplösas, och senare i samma artikel för ett klassiskt irredentiskt resonemang om nödvändigheten i Saar-regionens återinförlivande i Tyskland för att möjliggöra Europas fredliga enande.¹⁵⁴

Här går alltså att utläsa en ”Blut und Boden”-tanke: länder anses inte tillhöra stater, utan folken som kollektiv.¹⁵⁵ Att detta tydligt anses vara fallet exemplifierar Skribenten Josephus Yvo i något tillkonstlade men direkta ordalag:

De gamla europeiska nationernas storlek kan inte grundas på staternas totalitära centralism, utan endast på de naturliga gemenskapernas rikligt schatterade olikheter och essens, som uttrycker sig i sina nationella seders tusenfaldigt förgrenade yttringar.¹⁵⁶

Vidare berömmar han flera regionala identiteter och minoriteters förmåga att förbli sin ”Blut und Boden” trogna trots tidens materialism och chauvinistiska nationalism.¹⁵⁷ Detta, likt upprörda inlägg om Saarlandet, bör förstås i relation till att hotet som terra irredenta i främmande nationalstaters händer inte bara ses som ett hot mot staternas fred och Europas enande, utan också mot det av gränser delade folkens kultur och identitet som i främmande makters våld riskerar att försättas i fara av imperialistiska eller chauvinistiska herrar. Det skrivs ofta om som ”geistige kriegsführung” – ”andlig krigsföring” mot kulturen snarare än fysisk sådan mot bärarna av den.¹⁵⁸

Till folken och kulturen förefaller också tillkomma en raslig dimension. Vad skribentkåren egentligen menar med ras utreds aldrig av någon, sannolikt rör det sig om kvarlevor av gamla nazistiska rasbiologiska föreställningar hos många. Ett exempel på hur det kan se ut finner vi

¹⁵⁴ Nicolas 1951 s.24

¹⁵⁵ Bardéche 1954; Eckehart 1954; Nicolas 1951; Pelletier 1951; Sibirjak 1953 s.11,15; Yvo 1953 s.7f; Zillich s.14

¹⁵⁶ Original: Die Größe der alten europäischen Nationen kann nicht auf dem totalitären Zentralismus der Staaten gegründet werden, sondern nur auf der reich schattierten Verschiedenheit und Wesenheit der natürlichen Gemeinschaften, die sich ausdrücken in den tausendfach verzweigten Äußerungen ihres Volkstums.

Yvo 1953 s.7f. Meningen är egentligen nära oöversättlig utan större våldförelse på satsstruktur. Såväl ”Wesenheit” och ”Volkstum” är ord som sällan låter sig enkelt översättas direkt till svenska.

¹⁵⁷ Ibid s.8

¹⁵⁸ de Rougemont 1950 s.16f; Engdahl 1951 s.12; Konradin 1953 s.67; Priester 1951a s.27; R.R. 1953 s.53; Schurlywyj 1951b s.11f; Sibirjak s.13f; Zillich s.14f

nästan i förbifarten i ett inlägg av teologen Wilhelm Stapel när han reflekterar över tyskarnas och fransmännens nationella sinnelag:

”Inte oviktigt för staternas politik är folkens ’sinnesstämning’. Affektioner och antipatier formas av landskap, ras och historiska skeenden. Bismarck inräknade dem under ’imponderabilia’, de icke mätbara men verksamma krafterna.”¹⁵⁹

Att rester av rasföreställningar syns på flera ställen hos många skribenter kommer kanske inte som en överraskning. Desto mer överraskande är hur relativt undanskymda dessa trots allt redan hunnit bli så tidigt som 1951; deras signifikans i diskussionen och det gemensamma ideologiska tankebygget får betraktas som underordnad och tämligen blygsam i betydelse, oavsett vad enskilda skribenternas privata föreställningar om saken må vara. Då rasbegreppets aldrig utreds närmare blir det svårt att se vad det faktiskt innebär och hur det skiljer sig från eller liknar nazistiska rasföreställningar. Utifrån de få tillfällen där en tydligt urskiljbar uppdelning av människogrupper görs på raslig grund tycks kretsens rasföreställningar i huvudsak utgå ifrån en allinkluderande vit ras snarare än en specifikt ”arisk” eller germansk sådan i nazistisk mening. Den framträder och blir tydlig först när kontrasterad mot Afrikas och Asiens folk.¹⁶⁰ Ett tilltänkt förbud mot äktenskap mellan specifikt vita och färgade ger ett tydligt exempel på denna indelning: ”En vit skall ej längre kunna gifta sig med en inföding, och ingen vit flicka skall längre kunna bli en färgads eller infödings fru.”¹⁶¹

I andra årgångens juninummer blir rörelsens svårigheter att avgränsa och placera in rastanken i den nya ideologin tydligast. När temat ”judefrågan” avhandlas i en tidning vars skribenter till mestadels väljer att undvika ämnet blir numret ett bisarrt slagfält för ofta förvirrande åsikter, det är dock ett av de numren där rasbegreppet används frikostigast. I sin vilja att på något vis förlika tidigare antisemitiska hållningar med ett officiellt fördömande av antisemitism framträder en djupt motsägelsefull bild där samme författare kan fördöma antisemitism och framhålla alla människors lika värde och samtidigt utmåla en bild av ett stort judeproblem där judarna bär skulden för sin utsatthet i samma inlägg.¹⁶² Detta förekommer parallellt med

¹⁵⁹ Original: „Nicht unwichtig für die Politik der Staaten ist die ‚Stimmung‘ der Völker. Zu- und abneigungen entstehen durch Landschaft, Rasse und geschichtliche Ereignisse. Bismarck rechnete sie unter die ‚Imponderabilien‘, die nicht meßbaren, aber wirksamen Kräfte.“ Stapel 1953 s.38

¹⁶⁰ Exempelvis: Grimm 1951b s.11; Dewet 1951 s.27f; Mosley 1951c s.7f; Row 1953 s.5; Sanden 1951f s.21; Van Dam 1952; Vedder 1951 s.16; Zillich s.8

¹⁶¹ „Es soll kein Weißer eine Eingeborene mehr heiraten können, und kein weißes Mädchen soll mehr die Frau eines Farbigen oder Eingeborenen werden können.“

Vedder 1951 s.16. Med infödd syftas här på Afrikaner i de fortfarande europeiska kolonierna, ett ämne vi kommer återkomma till i avsnitt 8:4.

¹⁶² Sanden 1952 6-9

historierevisionistiska inlägg som ifrågasätter de officiella dödsiffrorna i förintelsen.¹⁶³ Att ras ofta förstås spela roll i den s.k. judefrågan är tveklöst, men inte på samma vis som nazismen föreställer sig det. Åsikterna går dock isär: exempelvis anser Helmut Sündermann judarna vara ett problem då de *inte* är uppblandade med och assimilerade i värdfolken snarare än att de är det.¹⁶⁴ Ett försvar som förs för judarnas räkning argumenterar omvänt med tesen att juden är mer assimilerad och biologiskt uppblandad med Europas befolkning än vad antisemitiska röster vill göra gällande.¹⁶⁵ Paul C. Berger går på samma grund till attack mot sionismen just då han menar att judarna inte kan betraktas som ett folk utan är en religion och sålunda inte berättigade ett eget land.¹⁶⁶ Dessa resonemang får sägas gå väl i hand med det ”Blut und Boden”-tänkande som de irredentiska dragen i *Nation Europa*-ideologin färgas av: en nation, ett land. Med en sådan utgångspunkt får tanken om den judiska staten ändå betraktas som frågans enda logiska lösning om man väljer att betrakta judarna som ett folk eller en ras, men samtidigt får sionismen uthärda hård kritik från *Nation Europa*:s skribenter, gärna uppmärksammar man dess förbrytelser mot Palestinas arabiska befolkning.¹⁶⁷ I frågan om judarna är en ras eller ej går alltså meningarna isär. Det verkar utifrån valet av återpublicerade textstycken och citat samt redaktionella kommentarer dock vara redaktionens önskan att markera sitt eget avståndstagande från de potentiellt skadliga antisemitiska tankegodsd som lurar mellan raderna i flera av numrets inlägg. Var de befinner sig i den judiska rasfrågan går därur ej att avgöra.¹⁶⁸ Följande citat av CDU-mannen von Brentano i numrets inledning är ett passande exempel på hur det ser ut:

Vi måste, var och en för sig, förstå – och var och en måste försöka klargöra för det tyska folket – : Att respekten som vi är beredda att möta våra medmänniskor och också våra judiska medborgare med, kommer avgöra respekten vi kommer att kunna begära för oss själva.¹⁶⁹

Trots redaktionella brasklappar, oenighet i judefrågan och tvetydighet kan den gemensamma ideologin ovedersägligt ändå konstateras ha en rasistisk prägel, men dessa rasföreställningars exakta karaktär och signifikans är svåra att säga mycket om. Dock verkar det inte längre röra sig om ett självständigt begrepp, åtminstone inte ett i kärnan, då det tycks ha förvisats till en större samling faktorer som tillsammans avgör en kollektiv folkorganisms karaktär och samhörighet.

¹⁶³ Utheis 1952 s.22. I stort sett hela NE 6 1952 fram till s.33 utgör ett spännande exempel på rörelsens svårigheter att komma överrens om en klar ställning i ”judefrågan” och vad som egentligen är problemet.

¹⁶⁴ Sanden 1952 s.6-7, 9.

¹⁶⁵ Dami 1952 s.16-19

¹⁶⁶ Berger 1951

¹⁶⁷ Abu Azis 1952; Berger 1951g; Sanden 1951d.

¹⁶⁸ NE 6 1952 s.3-5, 26.

¹⁶⁹ Original: „Wir müssen uns, *jeder für sich*, klar werden — und jeder muß *versuchen*, es dem deutschen Volk klarzumachen —: Das Maß der Achtung, das wir unseren Mitmenschen und auch unseren jüdischen Mitbürgern entgegenzubringen bereit sind, wird das Maß der Achtung bestimmen, das wir für uns selbst begehren. „*Deutschland und die Judenheit.*” i NE 6 1952 s.4

Vilka är då de övriga elementen varifrån folket eller nationen får sin särart och blir organiskt i första taget? Svaret tycks vara kultur. Vad kultur faktiskt består i är inte entydigt, men dess viktigaste folkförenande drag tycks vara språk, sinnelag och mentalitet. Religion verkar också utöva stort inflytande på forlandet av dessa sinnelag. Dessa tar sig uttryck både i levnadsvis men också kultur i mer klassisk fysisk bemärkelse såsom litteratur, och i idéer, seder och ideal.¹⁷⁰ För att fortsätta Wilhelm Stapels tidigare citerade stycke om grunderna för folkens olika sinnelag: ”Deras djupaste grund ligger i – som vi säger på det tyska språket – folkens ’väsen’ [Wesen], i deras ’naturliga’, knappt medvetna böjelser, anspråk, idéer.”¹⁷¹

Det verkar i slutändan röra sig om en hyponym hierarki: En nation kan – som namnet på tidningen implicerar – omfatta en hel kultur eller blott ett folk. Det verkar i enklaste mening vara en folkorganism medans staten är en rent politisk konstruktion som kan innefatta en nation eller flera. Liksom folket förstås kulturen som en (åtminstone potentiellt) organisk gemenskap, men en sammansatt av flera olika närbesläktade folk.¹⁷² Utan specifika exempel blir det svårt att begripa kulturbegreppet, men i materialet finns ett mycket framträdande sådant, genom vars utforskande man lättast lär sig mer om såväl kulturbegreppets egenskaper som författarkretsens och ESBs politiska strävan: det rör sig naturligtvis om den Europeiska kulturen, nationen Europa.

8. Att konstruera en kontinent - Europabegreppet

Europa är ett begrepp som svårligen låter sig inringas, vare sig i tid eller rum. På rent geografisk eller topografisk grund är det svårt att motivera en gräns mellan Europa och den Eurasiska landmassans västra utskott. Dess nuvarande gräns vid Uralbergen är både ung och godtycklig. För dem som tidigare avgränsat Europa har geografiska faktorer sällan spelat utslagsrollen, och de områden som begreppet åsyftat har skiftat under historiens gång. Att dess omfattning kommit att avgöras av icke-geografiska faktorer genom merparten av dess historia är en genomgående tendens.¹⁷³ Att *Nation Europa*-kretsens europabegrepp inte är strikt geografiskt borde sålunda inte överraska någon, och skribenterna gör inget för att dölja detta. Tvärtom är det en explicit aspekt av det politiska begreppet, tydligast uttryckt av Helmut Sündermann, en av de mest framträdande skribenterna (se bilaga): ”Ett ytterligare missförstånd som är nödvändigt att reda ut: det är inte den [geografiska] ytan Europa som är det primärt viktiga, utan folken som – kanske av tillfällighet

¹⁷⁰ Nicolas 1951 s. Sanden 1951f s.4,8; Stapel 1953 s.37-38; Zillich s.8,10,14f

¹⁷¹ Original: „Ihr tiefster Grund liegt im – wie wir in deutscher Sprache sagen – ‚Wesen‘ der Völker, in ihren ‚natürlichen‘, kaum bewußten Neigungen, Ansprüchen, Ideen.“ Stapel 1953 s.36

¹⁷² Siegwalt 1953 s.48; Stapel 1953 s.38; Sanden 1951f s.4-6; Zillich 1951 s.12. Detta kan även utläsas i att Europa förstås som organisk eller potentiellt så.

¹⁷³ Johansson 1998; Persson & Lindström 1999 s.14-18

– kommit att samlats på denna yta.”¹⁷⁴ Vad som emellertid inte är en tillfällighet är de europeiska folkens föregivet gemensamma karaktär och kultur, dessa kommer sig av historiska skäl.

En fascistisk eller fascistoid ideologi förutsätter ett historiskt narrativ, utan vilka palingenetiska element svårligen skulle kunna uppträda och *Nation Europa* är inte ett undantag. I synnerhet i den första årgången beskrivs och populariseras en myt – en gemensam europeisk sådan som får mycket stort inflytande på europabildens karaktär, en myt om Europas födelse, glansdagar och förfall.

8:1. Europas tillblivelse och det första riket

Myten om Europas skapelse förlorar sig inte i någon okänd urtid, ”kontinenten” ser sin födelse först under historisk tid under sen järnålder. Även om Rom och Grekland erkänns som föregångare till Europa, så var det i mötet mellan germanska kringströvande folk och den klassiska grekisk-romerska medelhavskulturen som det som *Nation Europa* kretsen syftar på som Europa, hävdas det, ha uppstått, ett kultureernas amalgam.¹⁷⁵

De frampressande folkskarorna blev bofasta, inkräktarnas blod blandades med bärarna av de romerska rikets, det grekiska kulturarvet upptogs och bars vidare, och formades till den oöverskådliga ström av mod, handlingskraft och genialitet, som sedan ett- och ett halvt årtusende strömmat ut över världen och översvämmat jordklotet.¹⁷⁶

Drömmen om det enade Europa har också en föregångare i Karl den stores Frankerrike och dess efterföljare i det tysk-romerska riket, från vilka den europeiska kulturen i mycket utgått och spridits.¹⁷⁷ Det är en intressant utgångspunkt även om man bortser ifrån det faktum att stora delar av det vi vanligtvis kallar det geografiska Västeuropa ingick i detta rike: skrifter från Frankerriket uppvisar bland de första exemplen på bruket av Europa som ett självbeskrivande begrepp. Karls Imperium Christianum gick frekvent även under beteckningen Europa, även om detta Europa kanske snarare var liktydligt med latinsk västkristlighet än en etnisk eller kulturell gemenskap.¹⁷⁸ Om detta var känt för *Nation Europa*:s författarkrets eller ej förtäljer dock inte materialet. Valet av ursprung erbjuder oavsett en flexibel lösning: med myten om järnålderns germanska folkvandringar som ursprung blir det möjligt att föreställa sig något sorts släktskap – biologisk eller kulturell – mellan i stort sett alla folk på kontinenten då dessa stammar bosatte sig i nästan

¹⁷⁴ Original: „Noch einen weiteren Irrtum gilt es auszuschalten: nicht der Raum Europa ist das primär Wichtige, sondern die Völker, die sich in diesem Raume – vielleicht zufällig – gesammelt haben.“ Sanden 1951f s.5

¹⁷⁵ Sanden 1951f s.3f, Rühberg 1953 s.41

¹⁷⁶ Original: „Die drängenden Völkerscharen wurden seßhaft, das Blut der Eindringlinge mischte sich mit dem der Träger des römischen Reiches, das griechische Kulturerbe wurde angenommen und weitergetragen, und es formte sich der unübersehbare Strom von Mut, Tatkraft und Genialität, der nun seit anderthalb Jahrtausenden in die Welt hinausströmt und den Erdball überflutet.“ Sanden 1951f s.4

¹⁷⁷ Grimm 1951a s.4; Sanden 1951f s5f; Yvo 1953 s.4; Zillich 1951 s.9f

¹⁷⁸ Johansson 1998 s.53

alla Europas hörn. Den är också en tacksam ersättare av ariska eller germanska rasbegrepp för de som en gång bekänt tro på dessa.

Det är lätt att i denna myt se en naturlig kontinuitet ifrån nazistiskt framhållande av det tyska eller germanska, och kanske är detta också riktigt, men Heinrich Zillich – den förste att brodera ut myten redan i öppningen av *Nation Europas* första nummer – vill förtydliga att den europeiska kulturen både som historisk och framtida skapelse inte bör förstås som specifikt germansk eller tysk. Det tyskromerska riket blev enligt Zillich endast dess huvudsakliga historiska bärare:

Alla är blott skärvor från rikets kruka, som varken var romerskt eller tyskt, utan europeiskt. Tyskarna, som genom sitt läge i mitten förutbestämde till att bli dess huvudbärare, pålades tills modern tid den offerfulla och förskräckliga uppgiften att skydda västerlandet ifrån östern.¹⁷⁹

Myten om germanska element och karolingiska traditioner som Europas sammanbindande stoff må först och främst ha formulerats av och utforskas närmare av tidningens tyska kärnkrets, men det är mycket tydligt att föreställningen fick en hel del genomslag på annat håll, även utanför den tyskspråkiga världen: Oswald Mosley anammar den och går så långt att på otydliga grunder i Karl den stores rike identifiera en föregångare till den korporativa/syndikalistiska ekonomiska ordning han själv förespråkar, för att vidare framhäva hur den ”europeiska” socialismen verkligen är europeisk och en kulturen naturlig modell.¹⁸⁰ Även utanför den germanska språkfären verkar idén vinna en hel del genklang, MSI-mannen Fabio Lonciari exemplifierar denna föreställning i sina reflektioner över Italiens historiska roll och plats i Europa:

Den nationella revolten väckte minnet av den romerska storheten och kulturen som en utgångspunkt för det europeiska medvetandet, och de ärevördiga kopplingarna till det tysk-romerska riket; de gav det italienska folket förståelse för det Europas högre väsen, som därhän hade betraktats som ett utdaterat historiskt minne.¹⁸¹

Ofast skymtar dock mytens genomslag inte i direkta bekännelser till den, utan implicit utifrån hur tyskhet och kontakt och förbindelser med det tyskspråkiga rummet ofta anförs som ett argument för att de mer ”tveksamt” europeiska länderna öster om Tyskland är fullvärdiga européer, inte minst i Donau- och Balkanregionen där Habsburgska Österrike som en rest av det första riket

¹⁷⁹ Original: „Alle sind nur Scherben aus dem schimmernden Krug des Reiches, das weder römisch war noch deutsch, sondern europäisch. Den Deutschen, die durch ihre Mittellage zu seinen Hauptträgern bestimmt waren, oblag bis zur Gegenwart die opfervolle unter schreckliche Aufgabe, das Abendland gegen den Osten zu schützen.“ Zillich 1951 s.11

¹⁸⁰ Mosley 1951a s.10

¹⁸¹ Original: „Die nationale Erhebung weckte die Erinnerung an die römische Größe und Kultur als Ausgangspunkt des europäischen Bewußtsein, und an die ehrwürdigen Bindungen zu dem Heiligen Römischen Reich Deutscher Nation; sie brachte so dem italienischen Volk Verständnis für die höhere Wesenheit Europas, die dahin als eine überlebte geschichtliche Erinnerung angesehen worden war.“

Lonciari 1954 s.4

genom sitt inflytande hävdas ha begåvat regionens folk med europeiska kvalitéter. Det talar också starkt för att den föreställda europeiskheten måste förstås som en inte i strikt mening biologisk affär.¹⁸² Vidare exemplifierar det också den upphöjda ställning som det Habsburgska riket har i kretsen som ett europeiskt föredöme, inte bara som förmedlare av europeiskhet till öst utan också som flerfolksstat och heroiskt bålverk mot österns horder, ett i dessa sammanhang alltid gångbart argument för att något är gott.¹⁸³

Samtidigt som Europa i någon mening fortfarande utgör en gemenskap – dock inte en politisk sådan – så är det också något förfallet. Oavsett i vilken utsträckning författarna bekänner sig till ursprungsmyten om det första riket verkar i stort sett alla skribenter som erkänner Europas existens betrakta det som något fallet – men ännu inte förlorat – som antingen måste återupprättas eller föras från avgrundens rand genom någon form av förnyelse.¹⁸⁴ Från att historiskt ha varit en organisk gemenskap har Europa genom chauvinistisk nationalism och krig reducerats till onaturliga rivaliserande stater. Huvudförbrytaren bakom denna utveckling hävdas överraskande nog vara den moderna nationalismen, den chauvinistiska nationalismen, eller som den oftast kallas, statsnationalismen. Det småstatliga tänkandet förstås vara Europas största problem då det fortsätter att hålla de europeiska folken åtskilda i onaturliga stater och därigenom förhindrar ett enande.¹⁸⁵ Hans Grimm beskriver problemet och lösningen i första årgångens tredje nummer:

Och fullt synligt borde det bli att [Europa][Sic!] har förts in kaos, ja i andliga dödsryckningar, av kabinetternas och hänsynslösa politiker från ”Europas” statsnationalism, som endast skulle kunna hejdas genom ett fullständigt omtänkande av var och en av oss, och genom det beslutsamma modet för en helt ny väg.

[...]

Den helt nya vägen som fanns att gå, var framför allt tvungen att göra slut med statsnationalismen och den med denna relaterade avundsjukan över gränser. Den tvingades sträva efter en folkens högre naturliga enhet bortom de konstlade statsbildningarna, som för europén endast kunde finnas i och utvecklas ur begreppet Europa.¹⁸⁶

¹⁸² Brehm 1951 s.6; Wichers 1952; Anonym 1952 s.11-13; Lang 1952 s.17f

¹⁸³ Brehm 1951 s.6, s.6; Wichers 1952 s.5ff.

¹⁸⁴ Exempelvis: Anfuso 1953 s.6; Engdahl 1951 s.12f; Grimm 1951a s.7,9f; Keller 1952 s.61; Nicolas 1951 s.24 van der Made 1951 s.17; Sanden 1951 s.11f; Zillich 1951 s.14f

¹⁸⁵ NE 1 1951 s.3; Anfuso 1953 s.6; Bardèche 1951a s.13f; Grimm 1951a s.4; Nicolas 1951; Priester 1951a s.25f; Sanden 1951f s.6f; Zillich 1951s.13

¹⁸⁶ Original: Und hell sichtbar werden sollte endlich, daß vom künstlichen Staatsnationalismus der Kabinette und ehrgeizigen Politiker aus ‚Europa‘ [Sic!] in Chaos, ja in geistige Todeswehen gebracht worden sei, die nur aufgehalten werden könnten durch ein völliges Umdenken bei jedem unter uns und durch den entschlossenen Mut zu einem ganz neuen Wege“. [...]

„Der ganz neue Weg, der zu gehen war, mußte vor allem mit dem Staatsnationalismus und mit der ihm zugehörigen Eifersucht auf Grenzen ein unzweifelhaftes Ende machen. Er mußte über den Nationalismus der künstliche Staatsgebilde hinaus einer höheren natürlichen Einheit der Völker zustreben, die da für den Europäer nur in dem Begriffe Europa gefunden und aus ihm entwickelt werden konnte.“ Grimm 1951a s.4f. Även publicerade författare gör ibland misstag: Den första citerade mening saknar tydligt subjekt, men det kan av texten utläsas vara Europa.

Ibland pekars Frankrike ut som upphovsland och spridare av den chauvinistiska statsnationalismen, och Ludvig XIV får vid tillfälle, som i den ovan citerade inlägg, personligen bära hundhuvudet för dess spridning och det första rikets fall. Det verkar som att somliga skribenter läser in statsnationalismens födelse i det westfaliska statssystemet snarare än i 1800-talets nationaliströrelser.¹⁸⁷ Att framställa nationalstaten som onaturlig i en världssyn där folken i hög grad förstås som organismer går inte särskilt väl ihop, men det förefaller inte vara ett problem för *Nation Europas* skribenter; åter demonstrerar ideologins producenter sin frihet att sälla vilka tänkbara följder och implikationer som får forma den.

Som inspirationskälla för framtida palingenetiska statsbyggnadsprojekt ger ursprungsmyten om folkvandringarna och det första riket inga konkreta riktlinjer. Ingen har någonsin sagt att den palingenetiska myten måste vara förankrad i exempel eller verklighet och sålunda blir långsökta läsningar i stil med Oswald Mosleys troligtvis standard; återuppståndelsen är allt eftersom inte bokstavligt menad. En läsning av de texter som diskuterar europaidén närmare väcker frågan om detta inte i någon mening också var tanken: Europa som mobiliserande myt eller idé. Att Sorel utövat stort inflytande på fascistiska idéer i form av det medvetna upphöjandet av myter som politiskt mobiliserings- och riktningssinstrument är välkänt.¹⁸⁸ De nationella ideologiernas behov av myter är inte något osynligt ämne i *Nation Europa* även om det heller inte är hett diskuterat.¹⁸⁹ Engdahl verkar t.o.m. inte ha något problem med att erkänna europamyten som just en myt, men myten framställs här som ett behövligt instrument och nödvändig kärna i formerandet av rörelsens ideologi. Här överväger Engdahl vilken myt som rörelsen skulle gynnas mest av och konstaterar att tanken om den nordiska överrasen helt enkelt inte längre lika väl tjänar sitt syfte som mobiliserande myt, och sålunda måste bytas ut mot en ny lära grundad i myten om kulturerna:

Om vi vill säkra en framtid för vår världsdal, måste vi först förkunna en ideologi som enar folken snarare än splittrar dem. Den nordiska rasmedvetenheten är inte stark nog att ena oss. Staten eller klassmedvetenheten ej heller. Men det finns något som är heligt för oss alla: den gemensamma västerländska kulturen, och är det inte kulturen som nu är hotad? [...] Framtidens myt är myten om kulturen. [...] Kan inte denna tro på den skapande kulturen som värdegrunden i en ny ideologi bli hela det nationella Europas väckarklocka?¹⁹⁰

¹⁸⁷ Grimm 1951a s.4; Yvo 1953 s.5

¹⁸⁸ Griffin 1991 27f

¹⁸⁹ Engdahl 1951 s.12; Evola 1951 s.39-42; Van Tienen 1951a

¹⁹⁰ Original: „Wenn wir unserem Erdteil eine Zukunft sichern wollen, müssen wir zuerst eine Ideologie verkünden, die die Völker einigt, anstatt sie zu spalten. Das nordische Rassenbewußtsein ist nicht stark genug, uns zu vereinigen. Der Staat oder das Klassenbewußtsein auch nicht. Aber es gibt etwas, die das für uns alle heilig ist: die gemeinsame abendländische Kultur, und ist es nicht gerade die Kultur, die bedroht ist? [...] Der Mythos der Zukunft ist der Mythos der Kultur. [...] Kann dieser Galube an die Schöpfende Kultur nicht zum Grundwert einer neuen Ideologie zum Wachruf des ganzen nationalen Europas werden?“

Engdahl 1951 s.12f

Europa och andra dylika organismer blir lika mycket en idé eller medvetenhet som en faktisk entitet – om någon gränsdragning ens görs i denna mystiska världsbild – och väckandet eller skapandet av denna Europeiska medvetenhet som Engdahl talar om förefaller vara ett nödvändigt steg på vägen till nationen Europa. Det är en tanke med många anhängare, och Europa ges alltså tydligt också en metafysisk eller kognitiv dimension utan vilken den inte fullt verkar existera.¹⁹¹

8:2. Europas gränser och den store andre

Den europeiska mytens tydliga koppling till det tyska innebär att tyskens europeiskhet är given. Mytens karaktär får en hel del intressanta följder för premisserna efter vilka andra som kan betraktas som européer och sålunda vilka som var välkomna i den tidiga efterkrigsfascismens europaprojekt. Att kontakt med tysk eller europeisk civilisation anses kunna förläna europeiska egenskaper och kultur till andra folk har redan exemplifierats i fallet Habsburg och Donauregionen; men det tyska folket beskrivs också vid annat tillfälle delvis härstamma från icke-germanska folk som över tiden germaniserats.¹⁹² Europabegreppet och kulturläran får alltså inte förstås som blott en något mer inklusiv förstoring av de tidigare nazistiska rasföreställningarna och dess kategorier såsom Kurt Tauber förenklade tanken till i sin analys från 1959.¹⁹³ Det är åtminstone på pappret mer komplicerat än så.

Som redan påpekat vore ett uppräknande förekomster av olika nämnda europeiska nationer och folk en tveksam ansats för att besvara frågan om vem som är Europé. Vi kan också utgå ifrån att de folk som representeras av medlemsorganisationerna är européer. Intressantare blir därför att lägga fokus på vilka övriga folk som räknas respektive inte gör det, och hur man argumenterar för att ett folk är europeiskt eller inte så. Detta säger mycket mer om Europabegreppets innebörd och politiska funktion.

Vilka är bortsett ifrån de tidigare nämnda som ansågs kvalificera som européer? Några definitiva svar på denna fråga går utifrån det material jag undersökt – vare sig *Nation Europa*, officiella trycksaker eller annat arkivmaterial – att tydligt fastslå, som bäst får vi nöja oss med en Europas fantombild. Att åsikterna om vem som kan kallas europé går isär torde inte överaska, men det är inte desto mindre slående hur inkluderande kategorin europeisk ofta är. Generellt kan Europas definitiva östgräns betraktas gå där (geografiskt) europeiska Ryssland eller där den ryska språkzonen börjar. Med den förkunskap vi har tagit med oss om viljan att fjärma sig från skadliga och europafrämmande ideologier överraskar inte att Sovjetunionen, fascismens klassiska fiendeideologis främste internationelle företrädare, också fortsätter att spela rollen som

¹⁹¹ Bardéche 1951c s31f.; Hohlbaum 1953 s.37; Siegwalt 1953 s.49; Stapel 1953 s36-48; van der Made 1951 s.20; Yvo 1953 s.4; Zillich 1951 s.8-10

¹⁹² Stapel 1953 s37

¹⁹³ Tauber 1959

ärkefiende, men denna gång hela Europas. Men även om den kommunistiska ideologin fortsätter att vara en motståndare så är det egentligen inte längre som företrädare av denna som Stalins Sovjetunion framträder som ärkefiende och Europas store andre; i den nya kulturmytologin är Sovjetunionen blott en iteration av Europas eviga fiende, österlandet eller Asien, och det är som Asiatisk erövrare som Sovjetunionen vanligtvis presenteras som ett problem. Det är ett mycket vanligt synsätt att inte ens betrakta bolsjevismen som kommunism eller marxism, utan endast en förklädning för samma gamla österländska imperialism som Europa ständigt brottats med genom historien. Bolsjevismen som ideologi blir ett uttryck för samma eviga ryska kultur och agendor som utmärkte Tsarryssland.¹⁹⁴ Skribentkretsens rysshatare *par excellence*, Exilukrainaren Ihor Schurlywyj, uttrycker sin för tidningen mycket representativa syn på saken i tydligaste tänkbara ordalag:

De västeuropeiska och amerikanska politikerna använder ofta uttrycket ”kommunistisk imperialism.” Detta är ett förledande uttryck, då för folket i Kreml så är det inte spridandet av den kommunistiska läran, utan ryskt herravälde det viktigaste målet. [...] Vore spridandet av den kommunistiska läran det viktigaste för Kreml, skulle de sysslat med att omskola den tyska befolkningen i Ostpreußen. Härskarna i Kreml har istället kraftigt förminskat tyskarnas Lebensraum och utökat det ryska folkets. De ägnar sig inte åt en kommunistisk utan en rysk imperialism. Det är inte den kommunistiska läran som breder ut sig, utan ryskt herravälde och det ryska språket.¹⁹⁵

Asien blir alltså inte så överraskande den kultur mot vilken Europa definieras emot, men den store östlige andres egenskaper framträder inte heller särskilt tydligt. Dess mest uppmärksammade karaktärsdrag verkar vara en inneboende expansionslust, chauvinism och imperialism och en robotliknande befolkning som till skillnad ifrån västerländska folk verkar präglas av fogsam slavmentalitet under despotiska härskare. Det framkommer tydligt att Asiens utmärkande karaktärsdrag är hur det ständigt breder ut sig, erövrar och ersätter andra kulturer och folk, och det här det egentliga hotet ligger: inte i kommunismen som sådan, utan i de ryska imperialistiska begären att uppsluka Europa och förryska det. Rysk och bolsjevikisk imperialism kan i *Nation Europas* språkbruk problemfritt betraktas som synonyma uttryck, och används

¹⁹⁴ Glaskow 1953; Hohlbaum 1953 s.37f; Konradin 1953 s.67f; Raid 1953 s.10; Sanden 1951c s.36; Salz 1952 s.31; Schurlywyj 1951b; Sibirjak 1953, Zillich s.9-11

¹⁹⁵Original: „Die westeuropäischen und amerikanischen Politiker verwenden oft den Ausdruck ‚kommunistischer Imperialismus‘. Dieser Ausdruck führt irre, denn für die Leute im Kreml ist nicht die Ausdehnung der kommunistischen Lehre, sondern die der russischen Herrschaft das wichtigste Ziel. [...] Wäre für den Kreml das wichtigste die Verbreitung der kommunistischen Lehre, hätte er sich doch mit der Umerziehung der deutschen Bevölkerung Ostpreußens im kommunistischen Sinne beschäftigt. Die Herrscher des Kreml[sic] haben aber den Lebensraum des deutschen Volkes gewaltsam verkleinert und den Lebensraum des russischen Volkes vergrößert. Sie verfolgen also nicht einen kommunistischen sondern einen russischen Imperialismus. Es verbreitet sich nicht die kommunistische Lehre, sondern die russische Herrschaft und die russische Sprache.“ Schurlywyj 1951b

växelvis med ingen märkvärd distinktion emellan.¹⁹⁶ Hotet från Asien förstås inte bara vara bara kulturellt, utan också biologiskt. Liksom afrikanerna tycks kanske inte så överraskande finnas rasliga skillnader mellan Europa och Asien, och inströmmandet av ryska och andra asiatiska bosättare i det sovjetunderkuvade Östeuropa - eller ett framtida erövat Västeuropa – framställs åtminstone av några som ett allvarligt hot mot Europas fortlevnad:¹⁹⁷ ”Ett ryssland vars maktsfär räcker från Elbe till Peking, är trots alla svårigheter det skulle behöva övervinna vid en offensiv, inte bara ett militärt och politiskt, utan också ett omedelbart biologiskt hot mot alla europeiska folk.”¹⁹⁸

Med Stalin som en av många asiatiska erövrare från öststäppen och Ryssen som Europas fiende nummer ett kan relationen till övriga slaviska folk inte bli annat än komplicerad, för hur argumenterar man att det ena folket inom samma språksfär är av europeisk kultur medans det andra är utpräglat asiatisk och främmande? Behovet att argumentera för och hävda sin Europeiskhet har i *Nation Europa* gett upphov till en distinkt kategori av inlägg vars författare, vissa i exil, främst tycks företa sig denna uppgift även om det sällan sägs rätt ut.¹⁹⁹ Kategorin uppvisar återkommande mönster, och domineras av historiska resonemang. Detta har vi redan sett exempel på i hur kontakt med tyskar framställs ha skänkt europeiskhet till delar av Östeuropa. Det är ett inflytande som ibland också beskrivs som delvis litterärt och språkvetenskapligt – något som åter knyter språket och kulturen samman.²⁰⁰ På samma vis uppmärksammas i fallet Baltikum såväl tyska ordens, den tyskspråkiga baltiska adeln som det svenska historiska inflytandet på landets utveckling för att styrka anspråken på ett europeiskt kulturarv.²⁰¹ En annan skiljelinje mellan öst och väst är schismen mellan den östliga ortodoxa kristendomen och västkristligheten i form av katolicism och protestantism. Liksom tyska kontakter och tyskt inflytande anses ha bidragit till flera folks ”europeisering”, anförs ofta bekännelse till katolicism eller lutheranism som ett intyg för ett östeuropeiskt folks europeiskhet.²⁰² Jämför man detta med en mängd andra inlägg framkommer tydligt att kristendomen, och specifikt västkristligheten, har en betydelsefull position i kretsens

¹⁹⁶ Exempelvis: Bardéche 1951a s.11-13; Böhmer 1951 s.4f; Glaskow 1953 s9f; Prätor 1952 s.6f; Sanden 1951a; Konradin 1953 s. 67f; Odesjkyj s.32f; Prätor 1952 s.6f; Raid 1953 s.10; Saltz 1952 s29; Schurlywyj 1951b; Sibirjak 1953 s.11,13-15; van Dam 1952 s.51f; Anonym 1952 s.13f

¹⁹⁷ Sanden 1951b s.19; van Dam 1952

¹⁹⁸ Original: „Ein Rußland, dessen Machtbereich von der Elbe bis nach Peking reicht, ist trotz aller Schwierigkeiten, die es auch heute bei einer Offensive zu überwinden hätte, nicht nur eine militärische und politische, sondern auch eine biologische unmittelbare Bedrohung für alle europäischen Völker.“

Sanden 1951b s.19

¹⁹⁹ Anonym 1952; Fromme 1953; Köresaar 1953; Lang 1954

²⁰⁰ Brehm 1951 s.4f; Hohlbaum 1953

²⁰¹ Köresaar 1953 s.5-7

²⁰² Köresaar 1953 s.6f; Schurlywyj 1951b s.10; Anonym 1952 s.11.

europabild.²⁰³ Västkyrkligheten kan dock inte förstås som synonymt med Europa då detta hade inneburit att både Nord- och Sydamerika skulle inkluderas.

Föreställningen att Europa skulle vara lika mycket – om inte mer – en metafysisk gemenskap som en grundad på biologiskt och kulturellt släktskap gör sig synligast i ett av de allra vanligaste viset som östeuropeiska folk kan påvisa sin rätt att tillhöra Europa: kampen mot det asiatiska österlandet. Det blir mycket tydligt när ovannämnda inläggskategori undersöks att europeiskhet i någon mening anses kunna köpas eller beläggas genom blodsutgjutelse för Europa, d.v.s. genom att ha kämpat mot östliga inkräktare. I de historiska resonemangen är det ofta de turkiska ottomanerna som får företräda Asien, men ryssar duger naturligtvis lika bra. I synnerhet Ungern är ett intressant exempel på denna mekanism då Magyarerna framställs som vare sig biologiskt eller kulturellt europeiska till ursprung, men att de genom sin omvändelse till katolicism, och uppgång i Habsburg blivit europeiska. Inte minst verkar de dock genom sin strid mot östliga inkräktare ha vunnit sig sin Europeiskhet.²⁰⁴ Liknande meriter framförs för kroaternas räkning: ”Kroaterna hade på åttahundratalet erövrat sitt nya nuvarande hemland i kampen mot de asiatiska Avarerna som hotade Europas civilisation och kultur, och steg genast in i den europeiska kulturkretsen.”²⁰⁵ Likt ungrarna försöker kroaterna också styrka sina anspråk med hur de frivilligt slöt sig till habsburgska riket, och genom sin trogenhet till katolicismen, trots historiska muslimska och nu under Jugoslaviens kommunistiska herrar.²⁰⁶ ”Så betalade kroaterna inte bara under kriget, utan betalar också fortfarande idag det största blodsoffret i sin kamp för sin religion, meningsfriheten och tillhörigheten till Europa.”²⁰⁷

Föreställningen att blodsutgjutelse skulle ha erhållit mer ”tveksamt” europeiska folk en plats i den europeiska gemenskapen är en tanke som också uttrycks direkt av den österrikiske författaren Robert Hohlbaum som är den kanske mest skeptiske rösten inför de öst- och sydösteuropeiska folkens införlivande i Europa. Även för Holbaum kvalar ungrare medans rumäner förvisas till något gränsland som ”satellitfolk” då deras gärningar för Europa anses hittills ha varit otillräckliga:

²⁰³ Böhmer 1951 s.4; Fromme 1953 s.17f; Reynaud 1951 s.11; Sanden 1951f s.4f; Toynbee 1951 s.13; Yvo 1953s.4; Zillich 1951 s.10

²⁰⁴ Lang 1952

²⁰⁵ Original: „Die Kroaten hatten im 7. Jahrhundert ihre neue heutige Heimat im Kampf gegen die asiatischen Avaren erobert, die Europas Zivilisation und Kultur bedrohten, und sich sofort in den Kulturkreis Europas eingeschaltet.“ Anonym 1952 s.11f

²⁰⁶ Ibid. s. 12-14

²⁰⁷ Original: „So zahlte das kroatische Volk nicht nur zur Zeit des Krieges, sondern es zahlt auch noch heute die größten Blutopfer in seinem Kampf für seine Religion, die Freiheit der Meinung und Zugehörigkeit zu Europa.“ Ibid. s.14

Men ett av europatankens grundfel var det att dagens satellitfolk tidigare hyllades som ärade medlemmar av världsdelen. Magyarerna har genom hjältemodig försvarskamp mot turken över århundradenas gång hederligt vunnit sin rätt till sitt hemland, något man inte kan påstå om rumänerna.²⁰⁸

Hohlbaums Europa är den absolut snävaste avgränsningen och det minsta av de Europaversioner vars gränser går att bilda sig en uppfattning om, han betraktar även centraleuropeiska slaver såsom tjeckerna som i praktiken Asiater.²⁰⁹

Att Hohlbaums exklusivare Klein-Europa trots allt är ett undantag säger något om hur den till stor del tidigare nazistiska skribentkåren vidgat vyerna. De är så länge det handlar om folk och länder väster om Ryssland mycket generösa med vilka de räknar till Europa, även om de sällan framför välformulerade argument för varför gränsen dras på detta vis. I de exempeluppräknningar och nämnanden av europeiska folk som görs i vissa inlägg är det slående hur ofta icke-ryska slaviska folk nämns som Européer.²¹⁰ Speciellt intressant är hur ofta denna generositet även utsträcks till ukrainare som ofta särskiljs från ryssarna och räknas som européer. Exilukrainska nationalisters roll i detta får naturligtvis inte förbises då dessa återkommer i tidningen med inlägg som påminner läsarna om detta, men de är långt ifrån ensamma om denna uppfattning.²¹¹

Just då så många slaviska folk tillhör Europa hävdas panslavismen vara en av den föregivet orientaliska sovjetmaktens farligaste vapen i kampen mot den Europa, då den identifierar ryssar och övriga slaver som del i en starkare gemenskap än den europeiska. Men panslavismen verkar inte förstås som en riktig slavisk rörelse, utan endast en av den rysk-asiatiska imperialismens många förklädnader eller verktyg. Att somliga slaver känner ett kulturellt släktskap till ryssarna uppfattas inte som grundat i verkliga likheter; snarare så har dess anhängare vilsetts av statsnationalism och ryska försök att splittra de europeiska folken så att dessa kan underläggas.²¹²

Att välja att betrakta ryssen som en asiat i vit mans skepnad är – liksom traditionen att definiera Europa mot ett asiatiskt österland – långt ifrån en innovation: Den ingår i en lång västerländsk tradition att förstå ryssen som någon sorts främmande halvasiat eller övergångszon till öst. Det Moskvaryssland som ersatte Kievryssland har ofta i västerländsk historietradition betraktats som lika mycket en arvtagare till de tatariska herrarna från Gyllene Horden vars erövringar på något vis fjärmat ryssarna ifrån Europa och omformat dem till något asiatiskt.²¹³

²⁰⁸ Original: "Aber eines der Grundübel des Europagedankens war es, daß die heutigen Satellitenvölker früher als geehrte Mitglieder des Weltteils gefeiert wurden. Die Magyaren haben sich durch heldenhafte Abwehrkämpfe gegen die Türken im Laufe der Jahrhunderte ihr europäische Heimatrecht ehrlich erworben, was man von den Rumänen nicht behaupten kann."

Hohlbaum 1953 s.38

²⁰⁹ Ibid. s. 1953 s.38

²¹⁰ Berger 1951c s.46; Brehm 1951 s.3, 6f; Grimm 1951a s.5; Saltz 1953 s.31 Schurlywyj 1951b s.10f

²¹¹ Brehm 1951 s.3, 6f; Grimm 1951a s.5; Köresaar 1953 s.9; Saltz 1953 s.31; Schurlywyj 1951b s.10f; Sibirjak 1953.

²¹² Brehm 1951s.3, 6; Lang 1952 s.19; Odesjkyj 1952 s.32f; Salz 1952 s.31f

²¹³ Karlsson 1999 s.96f, 102f

Utmålandet av Sovjetunionen som asiatiskt blir sålunda inte bara inom kulturmytens ramar säkerhetspolitiskt rationellt, den förefaller också naturlig i en ideologisk familj vars historiesyn har sina rötter i tänkare såsom Oswald Spengler och dennes likar.²¹⁴

Vi kan i Europa och den organiska tankens omkrets placera Asien eller Ryssland i *Nation Europa*-ideologin som politiskt begrepp. Detta faller sig naturligt då den tycks utgå ifrån organismtanken. Den får dock sin plats i ideologins världssyn genom sin relation till Europa. Det är som hot och store andre som österlandet får en signifikant roll eller ens blir meningsfullt att betrakta som politiskt begrepp. Det är som hot den blir en riktare av den politiska handlingen, och det faktum att dess enda egenskaper som ideologiproducenterna är intresserade av att tillskriva begreppet är just de som försätter den i kontrast till och polemik med Europa. Begreppets plats och utseende definieras i slutändan genom sin relation till Europa, som den också hjälper att negativt definiera genom att dess egenskaper och väsen förstås som kontinenten väsensfrämmande. Att begreppet är så torftigt definierat och ensidigt är heller inte märkligt: det politiska begreppet ämnar i slutändan hjälpa till att rikta det politiska handlandet. För uppgiften att skrämja den brokiga rörelsen till enighet och likrikta dess animositet utåt med tycks inte ett mer komplicerat Asien-begrepp behövs det brukar i tidningen. Snarare än att vara torftig är begreppet ekonomiskt. Det politiska begreppet har de egenskaper det behöver för sin funktion.

8:3. Västliga bekymmer – Amerika och Brittiska samväldet

Det blir fort tydligt för den som går igenom *Nation Europa* att Storbritannien och dess folk – främst företrädna av England – betraktas som fullvärdiga Européer snarare än insulära främlingar. Deras europeiskhet ifrågasätts aldrig. Men öriket är också Europas problembarn. Att den brittiska frågan är en av stort intresse syns i hur mycket utrymme den får. I första årgången ges ämnet två temanummer, men diskussionen om problemet Storbritannien förs genomgående i tidningen både från ”europeiskt” och brittiskt perspektiv.²¹⁵ Att det är brittisk euroskepticism som är problemets kärna är allmänt accepterat, men olika uppfattningar råder huruvida engelsmännen är att betrakta som det europeiska integrationsdramats store bromsande bov eller ett av flera mindre störningsmoment varierar mellan författare. Nationen Europa måste dock enas, med eller utan Storbritannien, och det verkar vara ännu mer till den senares nackdel ifall Storbritannien stannar utanför det Europeiska riket.²¹⁶ Uppfattningen att det rör sig om en ödesfråga för Storbritannien kanske mer än för Europa delas av den brittiska skribentkåren, som verkar vara väl införstådda i att Storbritanniens tid som internationell supermakt är förbi med det kalla kriget, och ser Europaprojektet som den naturliga vägen för öriket att gå efter det att Indien

²¹⁴ Griffin 1991 s.92, 98

²¹⁵ NE 2 1951; NE 9 1951

²¹⁶ Berger 1951a s.23f; Canevari 1953 s.8; Grimm 1951a s8-10; Hondorp 1951 s.26; Mosley 1951b; Raven Thomson 1952 s.53f; Reynaud 1951 s.12; Sanden 1951f s.30; Stapel 1951 s. 9-11

förlorats. Tonen som genomsyrar diskussionen antyder en begynnande postkolonial identitetskris: Britterna har förvisso vid detta lag kvar stora delar av sitt kolonialvälde, men öriket anses inte förmöget att i framtiden kunna behålla det, och Europa blir här en väg att uppåå de mänskliga och ekonomiska resurserna som föreställs krävas för att bibehålla och vidare ekonomiskt integrera kolonialväldet. De engelska fascisternas viktigaste skäl att sluta sig till europarörelsen verkar ironiskt nog vara just det kolonialsträvande som så ofta riktat brittiska intressen bort från den europeiska kontinenten.²¹⁷ Robert Row klargör situationen på följande vis:

Europas enande är vår enda möjliga räddning från kaoset. Britannien, det avskurna öriket, behöver egentligen Europa ännu mer än Europa oss. [...] Frågan återstår endast, om England i tid kan vända sig mot Europa och göra slut med den vansinnespolitik som stegvis överger landets afrikanska territorier.²¹⁸

Medan gränsdragningen i öster, där slaverna ett övergångsfält mot öst med plötsligt slut på Europa vid Ryssland, är det betydligt svårare att inom den anglosaxiska språksfären motivera definitiva gränser. Om Europa är att betrakta som en kultur snarare än en geografisk enhet, går det då att särskilja övriga Commonwealth-nationer eller Amerika från Europa? Här blir den konfessionella och språkliga gränsdragningen ännu mindre applicerbar. Att USA inte är välkommet kan helt enkelt läsas ur rörelsens politiska strävan att bilda en tredje autonom världsmakt, men den intressanta frågan är om åtskiljandet görs på rent realpolitiska grunder eller om det går djupare? Naturligtvis blir, genom kapitalismens föregivna oförenlighet med det sanna Europas väsen, Amerika som kapitalismens företrädare en främling. Amerika förstås också som väsensfrämmande, men hur det kommer sig anges sällan.²¹⁹ Ett tjugo sidor långt manifestliknande inlägg av Sündermann som sammanfattar författarens Europabild är det enda inlägget som egentligen närmare diskuterar anledningen till att Amerika inte hör till Europa, och likt i fallet Ryssland är även här kulturen svaret:

Det var inte indianer och negrer som bildat denna unga nation, den har formats av en kraftig blandning av söner från nästan alla Europas folk. Vissa av de stora modernationernas värden, men också vissa brister, har med detta gått förlorade.²²⁰

²¹⁷ Mackey 1951 s.14-16; Row 1953 s.5f; Sinner 1951 s.35

²¹⁸Original: „Die Einheit Europas ist unsere einzige Rettungsmöglichkeit aus dem Chaos. Britannien, das abgeschlossene Inselreich, braucht Europa in Wirklichkeit noch dringender als Europa uns. [...] Es bleib nur die Frage, ob England sich rechtzeitig Europa zuwenden und Schluß machen wird mit der Wahnsinnspolitik einer schrittweisen Preisgabe seiner afrikanischer Gebiete.“
Row 1953 s.5f

²¹⁹ Böhmer 1951 s.5; Grimm 1951a s.5; Priester 1951a s.27; Saltz 1952 s.31.

²²⁰ "Es sind nicht Indianer und Neger, die jene junge Nation bilden, sondern sie hat sich aus einer kräftigen Mischung von söhnen fast aller europäischer Völker geformt. Manche Werte aber auch einige Fehler der großen Mutternationen sind dabei untergegangen"
Sanden 1951f s.5

Att detta inte är en liten affär märks i samma inlägg, för här beskrivs nämligen Europas styrkor och karaktär i mycket komma ur det faktum att det består av flera skilda nationer eller folk med olika egenskaper. Det är ett utmärkande drag för Europa, och ett vars överlevnad i det kommande Europaprojektet inte får äventyras. Nationen Europa skall ena Europas många folk, inte blanda upp och göra ett av dem²²¹ Det här är en föreställning som återfinns hos andra, och går väl i hand med kretsens Blut und Boden-tankar. Exempelvis kritiserar Hans Grimm utifrån precis samma grund den Paneuropeiska rörelsens önskning att efter amerikansk förlaga ena Europa genom att upplösa de gamla nationaliteterna och etniciteterna och ersätta dem med en ny konstruerad europeisk identitet.²²² Mångfalden av flera urskiljbara folk är alltså ett för europabegreppet viktigt element. Amerika och USA bör kunna placeras i relation till kärnan på ett Asien mycket snarlikt vis, i en position till stor del definierad av Europabegreppet. Ifrån den utgår eller invävs parlamentarismen, ett marginalbegrepp intaget från äldre ideologier, här, som tidigare uppmärksammat, omdefinierad som ett uttryck för den amerikanska kulturen.

Hur det ser ut med det brittiska samväldet är oklart; därom förtäljer materialet inte tillräckligt. Intressant är dock hur Oswald Mosleys egen tidning *Union* sommaren 1957 kritiserar övergången från Empire till Commonwealth som en fruktlös distraktion. Istället är det europeiska imperiet en föredragen modell, och en som betraktas som en med bättre förutsättningar att hålla kvar det gamla kolonialväldet inom den brittiska intressesfären.²²³

Such a Europe should even be strong enough to draw Australia and New Zealand away from America and the Orient, where Britain alone is too weak to do this.[...] How much of Africa can yet be saved for our European Third Force depends on how soon we act. A good start would be to wind up the commonwealth.²²⁴

Detta säger kanske inte så mycket om den bredare europarörelsens åsikter, men att samfundsnationerna på det stora taget ämnas inlemmas i det större Europa förefaller åtminstone delvis vara tanken att döma av en annan idé från det brittiska ritbordet som vinner stort genklang i *Nation Europa*-kretsen och ESB: drömmen om ett europeiskt Afrika.

8:4. Lebensraum Afrika

En av de populärare idéerna – en som också ägnas ett temanummer i första årgången – är tanken på Europeisk expansion in i Afrika.²²⁵ Denna idé verkar först och främst ha utvecklats av Oswald Mosley, och Macklin uppmärksammar den som del i Mosleys efterkrigsideologi, men nämner den

²²¹ Sanden 1951f s9

²²² Grimm 1951a s.5f

²²³ ”Scrap The Commonwealth” i *Union* 20/7 1957

²²⁴ ”Scrap The Commonwealth” i *Union* 20/7 1957 s.3

²²⁵ NE 11 1951

inte i relation till ESB och *Nation Europa*-kretsen.²²⁶ Det får inte glömmas bort att huvuddelen av Afrika åtminstone nominellt under 1950-talets första halva fortfarande var europeiska kolonialmaktens territorium. Eurofascisternas kanske mest grandiosa och ambitiösa dröm bör sannolikt bäst förstås i relation till denna politiska verklighet – satt i perspektiv till tidens geopolitik framstår den sannolikt inte lika absurd och megaloman som den gör för den moderne läsaren. Inte desto mindre är den milt uttryckt ambitiös. Det rör sig aldrig om någon detaljerad plan, men det finns en handfull återkommande inslag: den europeiska ekonomin måste för att växa komma över stora mängder råmaterial, och Afrika betraktas i praktiken som en Europeisk bakgård där dessa bekymmerslöst skulle kunna utvinnas. Afrika beskrivs även som potentiellt ”Lebensraum” för Europas växande befolkning att breda ut sig över i framtiden.²²⁷

Vi måste äntligen erkänna Afrika som vår kontinents sydliga fortsättning, som genom medelhavet, ett innanhav, är oss mer förbundet än oss fränskilt. Afrika, med sina vida oexploaterade områden, som sammantaget är fyrtio gånger så stort som Tyskland, är den naturliga tillägget till vår råmaterialsfattiga, överbefolkade västvärld.²²⁸

Likt det koloniala Afrika bör införlivas i det europeiska riket föreslås Sydafrika och dess vita befolkning – likt Tauber också påpekar – när nämnd höra hemma i det framtida Europa.²²⁹ Det finns sannolikt av denna anledning ett visst sydafrikanskt intresse för och engagemang i tidningen, exempelvis från Oswald Pirow (se bilaga). Taubers artikel från 1959 är tidig att uppmärksamma Eurafrika-idén, men han förstår den främst i relation till Sydafrikas inlemmande i riket. Huruvida han var varse om de mer storslagna drömmarna att expandera in i övriga Afrika framkommer ej.²³⁰

För att föregripa eventuella anklagelser för imperialism – som betraktas som ”asiatiskt” och kommunistiskt – förklarar den ovannämnde Pirow att expansion in i Afrika inte är ett problem då Afrika helt enkelt är så folkfattigt i relation till sin yta. Tillräckligt utrymme påstås finnas för europeisk expansion utan att behöva inskränka afrikanskt självbestämmande eller livsutrymme.²³¹ Med införlivandet av Afrika i riket skyddas dess folk också ifrån den asiatiska kommunismen. Vidare motiveras Afrikas införlivande i det sameuropeiska riket med uppfattningen att

²²⁶ Macklin 2007 s.82f

²²⁷ Berger 1951h s.8f; Ellmauer s.39; Grézer 1952 s.28; Mosley 1951c s.3f; Pirow s.1951 s.13-15; Sanden 1951f s.7; Zischka 1951 s.18f

²²⁸ Original: „Wir müssen in Afrika endlich die südliche Fortsetzung des unseres Erdteils erkennen, die durch das Mittelmeer, eine Binnensee, mehr mit uns verbunden als von uns getrennt ist. Afrika mit seinen weiten unerschlossenen Gebieten die zusammen mehr als vierzigmal so groß wie Deutschland sind, ist die natürliche Ergänzung unseres rohstoffarmen, überbevölkerten Abendlandes.“

Berger 1951h s.9

²²⁹ H.S. 1951 s.46f.

²³⁰ Tauber 1959 s.587

²³¹ Pirow 1951 s.16

kontinenten skulle vara naturlig fortsättning av den europeiska: Medelhavsregionen förstås, som exemplifierat ovan, som sammanlänkad och närbesläktad sfär och med detta sammanknyts Europa och Afrika, sannolikt för att motivera tanken att Afrikas plats i det sameuropeiska riket inte vore ett exempel på främmande europeiskt intrång.²³² I relation till dylika föreställningar gör den tyske amiralen Lützow observationen att den som har kontroll över medelhavet har makten att avgöra var Europa börjar och slutar.²³³

Vad det afrikanska imperieprojekt skulle betyda för afrikanerna diskuteras sällan närmare över, det kanske intressantaste exemplet på ett försök att legitimera planen och undkomma imperialistiska associationer återfinns utanför *Nation Europa* i en version av 10-punktsprogrammet från Romkonferensen tryckt 1960, som beskriver situationen på följande vis:

Kolonialfolken kommer att erhålla rätten att inträda i riket som likberättigade stater när de uppnått en efter lag fastställd ekonomisk och kulturell nivå.²³⁴

Det Europeiska Afrika blir inte ett imperialistiskt projekt då hävdas befinnas på en så låg utvecklingsnivå att här inte finns någon kultur att hota. Det blir sålunda den vite mannens börda i sann Kiplinganda att leda och se till att afrikanen får möjligheten att växa som kultur. I Amerika, beklagar sig en skribent över, förnekas de svarta just denna möjlighet och denna orättvisa kan inte tillåtas upprepas i det europeiska Afrika.²³⁵ Att det är européer eller vita som ämnas sätta upp premisserna och bedöma Afrikanernas nivå gör att man kan fråga om projektet, hade det realiserats, någonsin skulle slutat i dylika likberättigade afrikanska stater. Idén finns också representerad i *Nation Europa*, liksom yttranden om hur afrikanernas situation måste förbättras. Kontentan därav är att Europeisk expansion inte anses får ske på vad man uppfattar som afrikanernas bekostnad.²³⁶ Och även om en förmyndaraktig sympati uttrycks betyder det inte att *Nation Europa*-kretsens uppfattning av Afrikas svarta befolkning är befriad från explicit biologisk rasism. Tvärtom verkar – kanske med afrikanernas föregivna avsaknad av kultur – ras vara den signifikanta avgränsaren mellan vit och svart i de texter som närmare diskuterar det framtida Afrikaprojektet (en rasism redan tidigare exemplifierad i avsnitt 7:2) och av denna anledning

²³² Berger 1951h s.9; Pirow 1951 s.14; Zischka 1951 s.18

²³³ Lützow 1951 s.3

²³⁴ Original: „Die Kolonialvölker sollen das Recht erhalten, als gleichberechtigte Staaten in das Reich einzutreten, wenn sie ein in Gesetz festgelegtes wirtschaftliches und kulturelles Niveau erreicht haben.“
Utskick: *Mitteilungen der Europäischen Sozialen Bewegung* Nr.1 s.2f, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ. Det kan tilläggas att det förefaller existera åtminstone två mycket olika versioner av vad som påstås vara de tio Rompunkterna. Jämförelse av citat från Löow 2004 s. och Grézer 1952 s.27 med ovanstående dokument framträder tydligt att det rör sig om åtminstone två olika texter, möjligtvis tre. Vilken version som är det ursprungliga originalet är omöjligt för mig att utröna, eller om en autentisk ursprungsversion ens författades på plats i Rom.

²³⁵ Dewet 1951 s.28

²³⁶ Mosley 1951c s.6; Berger 1951h s.9; Pirow 1951 s.14f

föreställs en apartheidinspirerad modell vara den bästa lösningen, där vissa territorier reserveras för svarta urinvånare, andra för vita kolonister för att bevara respektive grupps särart. Modellen presenteras likt i fallet apartheid som ett vis att säkra gruppernas rättigheter snarare än att hierarkiskt över- och underordna dem.²³⁷ Tilläggas kan att ESBs statuter hävdar att interaktion med icke-europeiska folk önskas ske på lika villkor.²³⁸ Även om rörelsen på denna punkt verkar försöka ge ett sken av benignitet så går det inte att fränkomma att den implicita uppfattningen om afrikanens avsaknad av kultur i någon mening förutsätter en utpräglad chauvinism och rasism. Detta går väl i linje med flera påståenden om den europeiska kulturens utvecklingsnivå eller förmåga som den övriga världen på något vis överlägsen. Nationalstatlig chauvinism utbyts mot kulturell sådan.²³⁹ Påståenden att man skulle ha lagt hegemonitankar och expansionism på hyllan kan satt i perspektiv till Afrikadrömmen avskrivs som antingen lögn eller ett ytterligare tecken på en osammanhängande själv- och världsuppfattning.

8:5. Europabegreppet: En delsammanfattning

I föregående kapitel har försökt att bryta isär *Nation Europa*-kretsens Europabegrepp, och har bortsett ifrån den ickeeliminerbara rumsliga förankringen i den eurasiska landmassans västligare delar identifierat och försökt beskriva en samling egenskaper och element som utmärker det.

Karaktär:

- Myt eller idé: Nationen Europa blir först en verklig gemenskap genom kultiverandet och medvetengörandet av den nationella myten och tanken om den europeiska gemenskapen, ur vilken en gemensam europeisk nationell identitet kan framväxa
- Nationell organism: Nationen Europa har organiska kvalitéer och förstås som en naturlig gemenskap, även om den i det rådande läget är splittrad. Ideologins anhängare avser att råda bot på detta.
- Utgörs av flera folk: Europa utgörs ett aggregat av nationer och folk vilka sammantaget formar en större enhet som även kan sträcka sig bortom det geografiska Europa.

Förenas och avgränsas av:

- Biologiskt/rasligt släktskap: Européerna är varandra biologiskt snarlika och skilda från andra folk utanför Europa som inte har europeiskt ursprung. Rasen beskrivs som vit.
- Västkristlighet: Européer förenas av västliga former av kristendom såsom katolicism och Protestantism.

²³⁷Pirow 1951 s.14f; Vedder 1951 s.16f

²³⁸ Utskick: *Mitteilungen der Europäischen Sozialen Bewegung* Nr.1 s.5, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

²³⁹Fabre-Luce 1951 s.6; Sanden 1951f s.4, 7f.

- Metafysisk gemenskap: Europeisk gemenskap binds också genom renodlat metafysiska och abstrakta band. Ett folk kan exempelvis lyftas in organismen och transformeras till européer genom strid mot Europas fiender.
- Germanskt och romerskt kulturarv: förenas av ett kulturarv nedärvt från antik romersk och germansk kultur, direkt eller förmedlad.
- Överlägsenhet över andra folk i utvecklingsnivå.

Står i negation eller kontrast till: *

- Asiatisk kultur och biologi.
→ Med detta bolsjevism,.
- Amerikansk kultur.
→ Med detta liberalism, kapitalism och parlamentarism.

9. Praktiskt omsättande och åsikter om Strasbourg

I föregående avsnitt presenterades grunddragen i den världssyn som företräds i *Nation Europa* och utgår kärnan och dess närliggande definierande begrepp. Därtill har också vissa perifera begrepp i tankevärlden berörts som komplicerar och påverkar hur dessa kärn- och närliggande begrepp bäst bör förstås. Rörelsens målsättning kan med gott underlag beskrivas som en nationell återuppståndelse och återförenande av Europa. Detta avsnitt behandlar hur kretsen föreställde sig att detta kunde uppnås.

Kretsen kring Nation Europa har gott om storslagna drömmar. Frågan som återstår för den är emellertid om åtgärder och planer för dess förverkligande mäter sig med visionen. På det stora taget får nog sägas att *Nation Europa* kretsens medel och förutsättningar att förverkliga sina drömmar aldrig var särskilt goda, och kanske är medvetenheten om detta det som gör att närmare reflektioner över hur rörelsen skulle genomföra sina bombastiska planer är sällsynta och otydliga. Därtill rör det sig om en mycket ung ideologi vars världssyn och politiska prioriteringar fortfarande håller på att formas; att ideologin fortfarande är fattig på perifera begrepp och konkretiseringar är inte egendomligt när kärnan och dess närliggande begrepp utifrån vilka dessa utgår fortfarande inte är helt etablerad och tydlig. Dock existerar som tidigare visat redan vissa planer som kommer till uttryck i diskussionen om demokrati och socialism, utifrån vilken det tilltänkta framtida samhällets ekonomiska form och statsskick kan anas. Detta avsnitt handlar om

* Att delvis definiera Fascimen genom vad den motsätter sig är inget nytt. Att antikommunism och antiliberalism är genomgående drag i fascistisk ideologi som i teoribiten exemplifierat uppmärksammas av Nolte och Payne (Payne 1980 s.5-8) men också Griffin (Griffin 1991s.36f) Att förstå Europa som antiliberal och antikommunistiskt ter sig naturligt för eurofascisterna, som i europabegreppet som tidigare anmärkt ständigt inläser karaktärsdrag utmärkande för den egna ideologin.

några ytterligare återkommande punkter utifrån vilken den framtida Nationen Europa hoppades kunna konstrueras, och om de stridande känslor som det faktiskt pågående Europaprojektet i Strasbourg framkallade hos rörelsen.

9:1. Nationen Europas ändamål och syften

Tidigare forskning ger en korrekt bild av skälen bakom nationen Europa: den är till stor del uppfattad som en nödens skapelse. Dess primära syfte – oavsett hur den konkret visualiseras – verkar vara Europas överlevnad, då Europas existens anses vara hotat av östern, och dess självständighet av Amerika.²⁴⁰ Det nya Europa, nationen Europa, skall fungera inte bara som en garant för den europeiska kulturens överlevnad utan också europeiskt självbestämmande, såväl militärt, politiskt som ekonomiskt; det skall vara en tredje världsmakt och vågmästare mellan det kommunistiska öst och kapitalistiska väst. Europa blir en garant för fred.²⁴¹ Hans Wittmack erbjuder ett mycket representativt exempel på hur detta ungefär brukar lyda:

Men om ett europeiskt block kunde bildas som förde sitt eget liv, som var strängt avskilt från varje amerikansk som rysk influens, då vore detta neutrala block, denna ogenomträngliga borg, en fredsfaktor och kanske rent av en länk för de andra...²⁴²

Även om det främst är upplevda yttre hot som sporrat rörelsen så förenas inte alla skribenterna runt projektet av ”Hannibal ante portas”-stämning. Det finns även ett mer ideellt motiv för det europeiska enandet: efter århundraden av krig och nationell chauvinism har Européerna vaknat inför sanningen att mer förenar än splittrar dem, och betraktar europatanken mer som ett klassiskt nationalstatsprojekt värt att förverkliga även om det inte förelåg något yttre hot.²⁴³ Till skaran med denna uppfattning kan utifrån förordet i tidningens första nummer även redaktionen konstateras höra: ”Europas enande innebär principiellt mer för oss än en endast motvilligt förkortad utväg ur ekonomisk nöd och politiska och militära faror. Vi vill förverkliga en högre idé.”²⁴⁴ I kontrast finner vi från italienskt håll ett läger som inte verkar inläsa några högre syften eller innebörder i begreppet nationen Europa utanför rörelsens framtidsplaner, vilka de dock stödjer till fullt ut. I vilken mening de betraktar Europa som någonting existerande att återställa

²⁴⁰ Exempelvis: Bardéche 1951 s.12f, 15; Canevari 1953 s.8, 12; Engdahl 1951 s.12; Grimm 1951a s.7; Nicolas 1951 s.24; Priester 1951a s.27f; Zillich 1951 s.14f

²⁴¹ Anfuso 1953; Meyer 1953s.42; Phillip 1951 s.18f; Priester 1951a s.28; Sanden 1951f s.17, 20-22; Stapel 1951 s.12f Wittmack 1951 s.17

²⁴² Original „Wenn sich aber ein Europäischen Block bilden könnte, der sein eigenes Leben führt, der jedem amerikanischen wie russischen Einfluß gegenüber streng abgeschlossen ist, dann wäre dieser neutrale Block, diese undurchdringliche Burg, ein Freidensfaktor und vielleicht sogar das Bindeglied für die anderen ...“ Wittmack 1951 s.17

²⁴³ Grimm 1951a; Nicolas 1951

²⁴⁴ Original: „Die Einigung Europas bedeutet für uns grundsätzlich mehr als einen nur widerwillig beschnittenen Ausweg aus wirtschaftlichen Nöten und politisch-militärischen Gefahren. Wir wollen die Verwirklichung einer hohen Idee.“ NE 1 1951 s.3

eller nytt att konstruera tycks variera och är svårt att säga.²⁴⁵ Var majoriteten av skribentkretsen befinner sig i denna fråga går inte att avgöra utifrån materialet, men någon tilltro till kulturens existens som gemenskap tycks likt tidigare beskrivet generellt existera.

9:2. Irredentism och landåterställning

Som redan berört uttrycks starka irredentiska intressen representeras i *Nation Europa*. Idén om Nationen Europa är i sig fundamentalt irredentisk då den betraktar Östeuropa som ryskockuperat och något som måste återförenas med det övriga Europa.²⁴⁶ Nödvändigheten att återställa territorier gäller även på lokal nationell nivå. Varje europeiskt folks lands föregivet naturliga gränser måste återställas, och detta förefaller vara det första nödvändiga steget på vägen till europeiskt enande, i huvudsak rör det sig då om Tysklands återförenande.²⁴⁷ Det viktigaste steget i denna process tycks vara Saarregionens återinförlivande i Tyskland. Först med Saars återinförlivande och återställandet av vänskapliga relationer på lika fot mellan Frankrike och Tyskland hävdas Europaprojektet vara realistiskt eller möjligt. Saarfrågan erbjuder utmärkt exempel på hur irredentismen fungerar i *Nation Europa*: det reduceras i regel ned till årsräkning, alltså ett jämförande av befolkningens och härskarnas etnicitet under de närmaste århundradena. Därav kan konstateras att Saarregionen under mycket lång tid har befolkats av tyskar och sålunda tillhör rättmätigt Tyskland snarare än den franska nationalstaten – åtminstone efter de kriterier och fakta som tidningens skribenter räknar efter.²⁴⁸ På samma vis argumenteras för att Nordirland självklart måste förenas med Irland då det inte anses råda någon signifikant etnisk skillnad mellan de två folken – konfessionella olikheter verkar här inte spela någon större roll.²⁴⁹

Att just Saarfrågan får så mycket uppmärksamhet kan möjligtvis vara en följd av att det är en av de få fall där ett irredentiskt resonemang av tidningens slag går att föra relativt problemfritt och utan att skapa konflikt. Elsass-Lothringens tillhörighet är dock en fråga som undviks helt, kanske just för att den är för komplicerad och man ogärna vill skapa splittringar. I fallet Centraleuropa är nästan all gränsdragning potentiell orsak till oenighet: den mest infekterade striden som förekommer i den vanligtvis samstämmiga skribentkåren är den om Tjeckiens och Tysklands territorier, speciellt frågan om vilken nation Sudetenlandet tillhör.²⁵⁰ Att tidningen domineras av tyskspråkiga kan naturligtvis också vara en bidragande faktor till att tyska åsikter om Saar ges oproportionerlig uppmärksamhet, men de möter å andra sidan inget motstånd från

²⁴⁵ Canevari 1953 s.8; Evola 1951.

²⁴⁶ Mosley 1951c s.3; Siegwalt 1953 s.48; Pirow 1951 s.13.

²⁴⁷ Frisch 1954 s.18; G.V. 1953 s.38; Mosley 1951c s.3; Priester 1951a s.28; R.R. 1953 s.54; Siegwalt 1953 s.48

²⁴⁸ Bardéche 1954; Eckehart 1954; Nicolas 1951; Pelletier 1951; Frisch 1954

²⁴⁹ G.V. 1953

²⁵⁰ Grézer 1952; Salz 1952; Odesjkyj 1952.

de franska skribenterna. Att döma av en kungörelse i DSB-tidningen *Europäische Nationale* förefaller också Tysklands rätt till Saar efter beslut vara ESBs officiella ställning.²⁵¹

9.3. Europeiska integrationsmodeller

Hur föreställer ESB och *Nation Europa*-kretsen sig att nationen Europa kan förenas till en politisk enhet? När man betraktar denna problemställning är det intressant att nationen Europas uppfinnare på denna punkt är oense. Ett förslag är skapandet av någon sorts Europeisk federation. Att *Nation Europas* redaktion försöker sälja en federalistisk agenda går att utläsa ur federalistiska essäer som de väljer att återpublicera från annat håll.²⁵² Vidare klargör ESBs statuter ifrån 1960 att rörelsen officiellt är federalistiskt.²⁵³ Federation eller förbundsstat verkar alltså vara åtminstone den hos rörelsens toppskikt mest populära förslaget, tveksamma röster existerar dock i *Nation Europa*:s skribentkrets; exempelvis skulle den ofta tonsättande Sündermann föredra ett mellanstatligt förbund. Även om han på lång sikt kan föreställa sig någon sorts federal förbundsstat så vore omedelbar konstruktion av en sådant ett alldeles för raskt beslut. För lösandet av de flesta av Europas omedelbara behov skulle enligt Sündermann ett mellanstatligt projekt räcka.²⁵⁴ Den politiska integrationen föreslår han bäst begynns med en ekonomisk sådan. Med Bismarcks nordtyska tullunion i minnet antas att enandet skulle underlättas ifall Europa gjordes till en frihandelszon, en idé som också utvecklas och företräds av BUF-ideologen Raven-Thomson.²⁵⁵

Utan en tidigare ekonomisk ening vore det politiska sammanslagandet inte möjligt. I den moderna världen följer politiken finanserna. Alla förhoppningar, alla goda önskningar skulle dö ut under politikernas fram-och-tillbakastretande så länge dessa fortfarande kan spela ut sina 'suveräna staters' ekonomiska avundsjuka mot varandra. Först måste de ekonomiska stridigheterna röjas ur vägen, först därefter kan vi övervinna dem politiska.²⁵⁶

²⁵¹ „Die E.S.B” Vertritt in der Saarfrage den Standpunkt der D.S.B.“ i *Europäische Nationale* nr.43 1/5 1954. Huruvida det franskdominerade EVS delar ESBs tyskvänliga fransosers hållning i Saarfrågan är en annan fråga. Frågan är om det är för vågat att spekulera i att storfranska intressen med anspråk på Saar möjligtvis har en starkare representation i EVS och dess associerade fraktioners press.

²⁵² Brugmans 1951; Yvo 1953 s.8

²⁵³ Utskick: *Mitteilungen der Europäischen Sozialen Bewegung* Nr.1 s.4. Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder, APABIZ.

²⁵⁴ Sanden 1951f s.17-19

²⁵⁵ Raven Thomson 1951; Sanden 1951f s.13f; Sanden 1951e.

²⁵⁶ Original: „Ohne vorherige wirtschaftliche Einigung wäre der politische Zusammenschluß nicht möglich gewesen. In der modernen Welt folgt die Politik der Wirtschaft. [...] Alle Hoffnungen, alle guten Wünsche würden dahinsterben unter dem Hin- und Hergezerr der Politiker, solange diese noch die wirtschaftlichen Eifersüchte [sic?] ihrer ‚Souveränitäten‘ gegeneinander ausspielen können. Erst müssen die wirtschaftlichen Streitigkeiten aus dem Weg geräumt werden, dann erst können wir die politischen überwinden.“

Raven Thomson 1951 s.34f

Uppfattningen att striden mellan staternas ekonomiska särintressen är den främsta splittraren av Europa uttrycks också av Wilhelm Stapel som även återupprepar vikten av ekonomisk integration och frihandel som ett nödvändigt första steg på vägen mot det nya Europa.²⁵⁷

Tanken om en europeisk tullunion eller frihandelszon för kanske tankarna till det andra, mer liberalt färgade Europaprojektet som sakta började förverkligas under 1950-talet. Raven-Thomsons syn är dock den att arbetet i Strasbourg inte är nog radikalt eller tillräckligt hastigt för att åstadkomma ett starkt och enat Europa.²⁵⁸ Detta motsvarar den generella attityden i kretsen att EVG-projektet i sin nuvarande form och hastighet inte förmår bana vägen till det enade och starka Europa man önskar.²⁵⁹ Kritiken tas ofta också längre, och många förstår Kål-och-stålunionen som uttryck för förlegade eller icke-europeiska idéer såsom chauvinistisk statsnationalism eller kapitalism, alternativt franska eller amerikanska särintressen.²⁶⁰ Med detta sagt betyder det inte att Adenauer och Schumanns idé fundamentalt förkastas: många skribenter är beredda att åtminstone ge projektets grundtanke och formulerade intentioner något sorts erkännande. Ingen är dock beredd att gå så långt att berömma eller sätta större tilltro till arbetet.²⁶¹

Europa måste rent av enas med eller utan europarådet! Denna institution är en utmärkt propagandaplattform för den europeiska idén, och är ur denna synpunkt nyttig. Men om det skulle visa sig att den i själva verket är ett instrument i den europeiska enhetens motståndares händer, då har det förverkat vårt förtroende och tvingar oss att arbeta med andra medel.²⁶²

10. En sammanfattande Freedeniansk uppställning

I denna uppsats har jag tecknat en bild av ESBs och *Nation Europa*-kretsens ideologi sådan den såg ut vid 1950-talets början, ett ämne som sedan Kurt Taubers analys från 1959 legat för fötterna i den akademiska världen. Visserligen har en del återkommande punkter lyfts fram av senare forskning men dessas innebörd aldrig närmare undersökts eller kontextualiserats, resultatet är inte sällan smått förvirrat eller ibland rentav missvisande. Detta är inte helt egendomligt: I *Nation*

²⁵⁷ Stapel 1952 s.56f

²⁵⁸ Ibid s.35

²⁵⁹ Anfusio 1953 s.5,7; Anonym 1951 s.28; Berger 1951a; Fuller 1951 s.39; Konradin 1953 s.67; Raven Thomson 1951 s.35; Sanden 1951f s. 29

²⁶⁰ Anfusio 1953 s.5; Grimm 1951a s.7; Hans-Jacques 1954 s.19f; Konradin 1953 s.67f; Priester 1951b s.31-33

²⁶¹ Anonym 1951 s.28; Berger 1951a s.24; Sanden 1951f s.29

²⁶² Original: „Europa muß sich sogar vereinigen mit oder ohne den Europa-Rat! Diese Institution ist eine ausgezeichnete Propagandabühne für die europäische idee, und unter diesem Gesichtspunkt ist sie nützlich. Aber wenn es sich herausstellen sollte, daß sie in Wirklichkeit ein Instrument in den Händen der Gegener der Einheit Europas ist, dann hat sie unser Vertrauen verscherzt und zwingt uns mit anderen Mitteln zu arbeiten.“
Berger 1951a s.24

Europa uppträder ett komplicerat landskap av ofta svårtydda begreppsbyggnader och tankekonstruktioner vars relationer inte alltid är helt sammanhängande eller konsekventa.

Även om denna studie endast behandlat några av de mer framträdande dragen är det fullt möjligt att, med hjälp av Michael Freedens modell, utifrån dessa begrepp och deras inbördes relationer konstruera en modell av ideologin, som ger oss en överblick över hur *Nation Europa*-ideologins begreppsvärld såg ut och fungerade, en bild som sedan kan jämföras med tidigare forsknings analyser.

10:1 Ideologins kärna

I den tidiga *Nation Europa*-ideologins kärna ligger en historiesyn vars centrala aktörer är grupper vilkas kamp och utveckling driver historien framåt. Strukturer, tycks inte spela någon roll och grupperna föreställs vara besjälade eller metafysiskt sammanhängande: De har en kvintessens, idé eller sinnelag som driver dem till olika kollektiva beteenden och strävanden; de framstår sålunda som *sociala organismer*. Som framhållit av tidigare forskning verkar tänkandet i någon mening framväxt ur en nationalsocialistisk snarare än klassisk fascistisk föreställningsvärld i den bemärkelsen att det är i folken snarare än staterna som det historiska narrativet utgår ifrån, men till skillnad ifrån denna är berättelsen här inte längre den om rasernas kamp, utan snarare kulturernas. Liksom individen blir representant och del av folksorganismen, tycks folken i sin tur representera en större organisk entitet, kulturen.

Det viktigaste exemplet på en kultur är *Europa*. Denna kultur anses ha formats av folkvandringstidens möte mellan romanska och germanska folk, och dessas genetiska såväl som kulturella uppblandning. Även om Europabegreppet är historiskt förankrat i landmassan Europa syftar det först och främst på en kultur som inte är geografiskt bunden till denna region; den omfattar även vissa folk utanför den europeiska kontinenten men med historiskt ursprung på den samma. Amerikanerna anses dock tillhöra en separat kultur som avknoppats från den europeiska. Germanska folk, och i synnerhet tyskarna framställs historiskt som Europas främsta företrädare, och kontakt och uppblandning och utbyte med dessa impliceras ha invävt många av de europeiska folken i den europeiska kulturen.

Den europeiska kulturen och dess folk definieras och avgränsas av en uppsättning egenskaper och drag, vilka verkar kunna variera något, men ytterst tycks de först och främst sammanbindas av en idealisk eller metafysisk gemenskap. Av de återkommande uppmärksammade förenande inslagen bortom dessa är *ras* och religion de mest uppmärksammade. Dörren till Europa tycks dock åtminstone teoretiskt sett vara öppen för nya folk. Sammantaget innebär detta att tidigare forsknings förståelse av eurofascismens europabegrepp som en essentiellt rasistisk kategori inte kan upprätthållas, Kurt Tauber har således fel. Att ras enligt ideologins världsbild har bidragit till

att forma den europeiska kulturen är tydligt, men den kan inte reduceras till en rent raslig kategori såsom Taubers förståelse gör den till.

I den ideologiska strukturen skulle Europabegreppet kunna ses som ett begrepp i den organiska kulturtankens omlopp med en större proportionalitet då den i mycket härleds ifrån och skulle kunna underordnas den. Emellertid fyller den en så definierande roll för den övriga ideologin att det skulle vara svårt att tänka sig *Nation Europa*-ideologin utan den. Jag vill sålunda argumentera för att den bäst bör placeras i ideologins kärna, men i en position starkt definierad av dess granne däri. Detta av den enkla anledningen att den befinner sig en position utifrån vilken i stort sett hela den övriga ideologin definieras, om än inte alltid på ett logiskt eller konsekvent vis. Dess centrala roll i såväl historie- och samtidsanalys som för framtida politisk strävan gör att det i en Freedomiansk analys vore missvisande att placera det någon annanstans. Som nationell myt i kärnan har Europabegreppet påtagliga palingenetiska stråk: efter århundraden av chauvinistisk nationalism har Europa splittrats och fallit. Kulturen ser nu en period av nedgång och återuppsinnandet och återvitaliserandet av Europa i ny enad gestalt är därför den huvudsakliga och mest viktiga uppgift som ideologin presenterar sina konsumenter. Griffins definition med den palingenetiska nationella myten i fascismens kärna kan i en Freedomiansk modell av den eurofascistiska ideologin läsas bokstavligen.

10:2. Omkrets

Den mest framträdande begrepps familjen i kärnans omkrets är *kulturerna*. Kulturen kan antingen bakas in tanken om de folken som sociala organismer, som blott ett exempel på en större enhet efter samma princip. Kulturen kan annars förstås som ett närliggande begrepp direkt utgår från den organiska tanken i kärnan. Likt folket är en organism av organismer tycks kulturen vara en organism av flera folk. Begreppet är dock otydligt, och tycks främst användas som en vid överkategori inom vilket flera folk kan ingå, men som i praktiken definieras på ett i stort sett samma vis som folket eller nationen: språk, biologi, sinnelag och religion är de mest framträdande faktorerna som anses forma kulturen. Kulturbegreppet används ibland på ett kulturarvsbegreppet liknande form, då syftandes på materiell kultur såsom konst eller litteratur.

I omkretsen kring Europa och den organiska tanken framträder *Asien*, en annan kultur, i huvudsak representerad av Sovjetunionen och det ryska folket. Dess exakta omfattning framkommer inte, ej heller särdeles mycket om vad denna kultur har för egenskaper. Främst definieras den mot Europa som något främmande och farligt; de egenskaper som faktiskt blir synliga är i huvudsak en till synes inneboende imperialistisk strävan eller expansionslusta och böjelse för despoti. Asienbegreppets otydlighet speglar att dess primära funktion inte är analytisk: huvudsakligen tjänar det till att inlemma sovjetväldet i det nya kulturbaserade historiska narrativet, inte till att beskriva mänskligt beteende, och detta får nog sägas gälla generellt för hela

kulturbegreppet och dess olika exempel i ideologin. Asiens föregivna oförenlighet med och – genom sin inneboende expansionslusta – oundvikliga konflikt med den europeiska kulturen tillför bränsle till ideologins palingenetiska återfödelseprojekt. Asien sätter press på och sporrar till enandet av det splittrade Europa, som inför detta hot betraktas som en direkt nödvändighet om kulturen skall överleva. Inom tidigare forskning har denna konflikt kanske först och främst presenterats och förstått i termer av en övergång från rasism till antikommunism, men det sätt på vilket Asien och Sovjetunionen presenteras i materialet visar tydligt att konflikten i grund och botten förstås som en äldre, ofrånkomlig kulturernas kamp i vilken kommunismen blir ren kosmetika på den asiatiska kulturen, vars inneboende natur är det egentliga problemet, inte ideologin som för tillfället uttrycker den. Observationen att ESB och *Nation Europa*-kretsen var antikommunistisk är sålunda inte inkorrekt, men det är en missvisande formulering för den som vill förstå hur eurofascisterna resonerade och prioriterade.

Även om den nazistiska *rasläran* med sin utgångspunkt i folket tydligt har färgat ideologin, så återfinns den inte i sin traditionella nazistiska skepnad i *Nation Europa*-ideologin, och de rasideologiska element som fortfarande finns kvar förefaller ha glidit längre ifrån kärnan och förenklats till större, mer flytande kategorier: vit, svart, asiatisk. Att placera den förminskade *rasläran* i marginalen vore emellertid ett misstag: även om raser inte förstås som historiens drivande krafter så är det tydligt att den bestämmer hur *Nation Europa*-kretsen förstår hur kulturer och folk formas. Den har i relation till kärnbegreppen alltså fortfarande en viktig definierande roll. På så vis kan man tala om en biologisering av kulturbegreppet, vilket också är något som framhållits i diskussionen av vår tids främlingsfientlighet. Detta måste vara bland de tidigaste moderna exemplen på denna typ av retorik, om inte rentav dess ursprung.

I fallet *Afrika* blir rasbegreppets implikationer mest elakartade: här framträder en skarp gränsdragning mellan vit och svart. I kulturläran intar afrikanerna en egendomlig position då dessa skiljs ut av ”ras” men samtidigt inte verkar betraktas som kulturproducerande på samma vis som européer eller asiater. Dock antyds de ha potential bli sådana, men denna utveckling bestäms av den vite mannens beredvillighet att leda.

Ett ytterligare begrepp i omkretsen kärnans omkrets är den mer eller mindre oförändrade nazistiska *Blut-und-boden*-tanke, enligt vilken folk och land är förbundna. Folket har en naturgiven rätt till vissa landområden de under längre historisk tid behärskat eller bebott, och på detta vis binds det geografiska Europa till kulturen Europa och görs oskiljaktiga. Föreställningen tillåter anspråk på att särskilda landområden tillhör bestämda folk.

10:3. Periferi och marginal

Under 1950-talets första år är ESBs och *Nation Europa*-kretsens ideologi ung, och fortfarande i ett formativt stadium. Att den inte är särskilt rik på perifera begrepp är sålunda inte märkligt. Inte

desto mindre existerar en handfull, de flesta inlånade och omdefinierade för ideologins egna ändamål. Ett av dessa är *federalism*, förenandet av Europas stater till en förbundsstat. Detta måste naturligtvis föregås av diverse processer som kan göra relationerna mellan Europas länder mindre ansträngda, den viktigaste av dessa är återställandet av land; *irredentism* är ett stående inslag i Nation Europa ideologin: folkens föreställt naturgivna länder måste återställas. Det rör sig då inte bara om omritandet av kartorna i Väst- och Centraleuropa, utan också Sovjetmaktens uttåg ur östra Europa. En annat tänkbar början på vägen till enhet som föreslås, är *tullunioner* eller liknande former av ekonomisk integration som försteg till den politiska.

För att säkra den europeiska nationens ekonomiska tillväxt planeras *Afrika att inkorporeras i riket*, och afrikanerna fostras in och invävas i kulturen. De vita och svarta i det europeiska riket planeras dock hållas separerade efter apartheidmodell i syfte att ”skydda” båda grupperna. Att Mosley företrädde dylika åsikter är sedan tidigare bekant, men genomslaget som denna tanke fick i *Nation Europa* och ESB har tills nu förblivit ouppmärksammat; Tauber talar endast om Sydafrikas införlivande i riket.

Ideologins mest framträdande perifera begrepp är de som beskriver nationen Europas tilltänkta ekonomiska och politiska system, den *europeiska socialismen*, ofta kallad *sann, riktig* eller *äkta socialism* alternativt *äkta* eller *ekonomisk demokrati*. I praktiken verkar samtliga av dessa former åsyfta ett begrepp eller begreppskomplex som avser korporativa ekonomiska ordningsformer, där politisk representation utgår ifrån yrkesgrupper. Den har, då den framställs som den naturliga och passande ekonomiska och politiska ordningsformen för Europa, också en definierande funktion för europabegreppet som sådant, då den indikerar att institutionaliserad social stratifiering skulle vara något utmärkande europeiskt. I relation till denna begreppsapparat står dessa begrepps negationer: *falsk* eller *byråkratisk socialism* och *falsk demokrati* (ett begrepp med många former), de tycks utgå ifrån föregivet främmande kulturer såsom den amerikanska eller asiatiska, och representerar de statskick och ekonomiska system som dominerar i USA och Sovjetunionen. De anses skadliga då de hävdas vara splittrande. På samma vis är den klassiska nationalismen, eller *statsnationalismen* en farlig ideologi vilken man definierar sig mot då denna politiskt splittrar Europas regionala identiteter.

Då ESB- och *Nation Europa*-ideologerna tagit dessa begrepp från andra ideologier och fyllt dem med ny innebörd är det möjligt att läsa den äkta demokratin/socialismen ursprungligen som marginalbegrepp som efter de bestridits och omstöpas till något mer snarlikt klassiska korporativa idéer skjutits till en position närmare kärnan som ”peremiter concepts”. Att denna begrepps dikotomi används indikerar att här finns ett intresse att överta de segrande ideologiernas begreppsapparat då denna efter kriget hade större legitimitet i allmän föreställning och var mer gångbara i den allmänna politiska diskursen än klassiska nazistiska och fascistiska terminologier.

11. Avslutande diskussion

Med det grundarbete som gjorts för denna uppsats framträder tre uppenbara riktningar som vidare forskning inom ämnet kan fortsätta i. Av dessa är den mest uppenbara att fortsätta frammåt i tiden, och se hur ideologin och tidningen – såväl som dess författarkår – utvecklas och förändras, och hur länge den sortens Europaideologi som utmärkte de tidiga årgångarna faktiskt överlevde. Det vore också ett sätt att uppskatta ESB-projektets livslängd. Även om vi vet att det åtminstone nominellt fortsatte på 1960-talet är det svårt att säga hur pass uppriktigt och välfungerande projektet var vid denna tidpunkt. Att följa europaideologin och se hur länge den dominerade tidningen kan ge en del indicier på ungefär hur länge ett seriöst intresse för det fascistiska europaprojektet överlevde, och genom att identifiera skribenterna, i vilka kretsar det överlevde längst. Ett alternativ vore att istället bredda materialet och närmare undersöka de officiella programskrifterna – kanske särskilt då Engdahls tvåbandsverk *Västerlandets förnyelse* i jämförelse med den ideologi som producerades i *Nation Europa*. En annan ansats vore att närmare undersöka och jämföra de anslutna medlemsorganisationernas ideologiproduktion under samma era. Det går att anta att *Nation Europa*-ideologin är syntesen i en dialektisk process där idéer underifrån möter ledningens. Att jämföra de olika medlemsrörelsernas ideologiproduktion gör det också möjligt att närmare undersöka vilka särskilda intressen som verkar driva de lokala grupperna att sluta sig till europaprojektet. Det är t.ex. uppenbart att Mosley och Union movement engagerar sig i ESB i syfte att värna om det brittiska kolonialväldet, men hur såg det ut för övriga rörelser? Vad motiverade dem?

Retrospektivt framstår *Nation Europa*-kretsens och ESBs försök att reformera fascismen till något modernare och mer offentligt gångbart som ett dödfött projekt. Dess spektakulära vision var inte realiserbar, och med ledarnas välbekanta bakgrunder som fascister och nazister innan och under kriget i bagaget hade projektet sannolikt varit hopplöst även om ESB hade varit skickligare i sina försök att omformulera eller lämna den traditionella fascistiska och nazistiska begreppsvärlden bakom sig. Man kan därför fråga sig varför studier av 1950-talets fascistiska europaprojekt är intressant för den moderne läsaren. Sett i dagens perspektiv ter sig ideologin som ett obsolet barn av kalla kriget, och med dagens starkt euroskeptiska extremhöger och högerpopulister framstår drömmen om det europeiska imperiet även som inaktuell för till ESB och *Nation Europa*-kretsen ideologiskt besläktade rörelser. Utan att studera hur rörelsen och tidningen utvecklades över tid är det naturligtvis svårt att säga hur länge idén om nationen Europa överlevde och fortsatte att utöva inflytande på fascistiska och fascistoida grupper, men inte desto mindre förefaller det som att vissa ideologiska utvecklingar – även om det kanske inte var dem som rörelsen själv förväntade sig – skulle komma att överleva. Kurt Taubers analys från

1959 var utmärkt för sin tid, men också, som alla analyser, bunden till sin tid vilket också sannolikt förklarar varför han avfärdar den som ren kryptonazism. Vad som i slutet av 1950-talet inte kunde förutses var hur ideologin – fristående ifrån sina producenter – muterades till något annorlunda än den rena kryptonazism han tog den för givet vara. ESBs och *Nation Europa*s ideologier må ha konstruerats med kalla krigets supermaktstvekamp i minnet, men kulturmyten visar sig idag gångbar även utanför kalla krigets kontext, inte minst för de rörelser och partier som vill undvika rasismstämpeln. Det denna uppsats visar är alltså att den biologisering av kulturbegreppet brukar förläggas till 1980-talet inträffade långt tidigare. Även om idén om nationen Europa fortfarande var fjättrad vid gamla rastankar så försåg rörelsen fascismen och dess släktingar med prototypen för ett nytt ideologiskt ramverk inom vilket ultranationalistisk ideologi kunde konstrueras, befolkningsgrupper uteslutas och konflikter rationaliseras, även om narrativet om den uråldriga kampen mellan Europa och österlandet i sig inte var färskt.

Det kan vara värt att komma ihåg att denna uteslutande sida hos det fascistiska Europabegreppet på intet vis är reserverad för fascismen och dess släktingars tolkning. Det fascistiska europaprojektet påminner oss om att vi när vi definierar Europa oundvikligen utför en exkluderande handling, med vilken vi inte bara avgränsar ett innanför och ett utanför hos en hypotetisk gemenskap, utan också tillskriver stater och folk särskilda egenskaper, eller avsaknaden av dessa. av detta följer att det närmast blir omöjligt att definiera Europa eller västerlandet utan att samtidigt producera ideologi. Även med välmenande försök att definiera Europa följer vissa risker. När exempelvis den Europeiska Unionen fortsatt att breda ut sig öster ut, bortom sina västliga ursprungsländer, har dess expansion allt oftare stött på patrull bland de redan etablerade medlemstaterna, med frågan om det turkiska medlemskapets vara-eller-icke-vara som det tydligaste exemplet. Det är ett högst belysande exempel på hur begreppet Europa alltid innebär mer än en geografisk indelning, och på hur det i mötet med det påstått icke-europeiska som begreppets ideologiska implikationer visat sig kunnat vara allt annat än godartade.

Det är tveksamt om kontinuiteten till modern högerpopulism är obruten från ESB och *Nation Europa* – och om rörelsen och dess ideologis utveckling efter 1950-talet återstår för forskningen mycket att göra – men att myten om kulturerna och deras kamp hade ett helt annat potential efter 1945 än rasläror har Europa på senare år fått erfara. Nu som då målas en igenkännbar bild om en konflikt mellan ett europeisk eller västlig kultur och en inkräktande, denna gång muslimsk, östlig kulturgrupp av en generation av främlingsfientliga populister som inte tyngs av samma historiska bagage som ESB-kretsen. För dagens läsare med facit i hand framstår Engdahls rad från våren 1951 om myten om kulturen som framtidens myt kusligt profetisk. I Sverige företräds denna myt främst av Sverigedemokraterna som lämnat sin bakgrund som skinnskalleparti och anammat en kulturorienterad ideologi ännu mer renodlad än den jag undersökt i denna uppsats. Dylaka

föreställningar är de långt ifrån ensamma om på kontinenten. Kulturen som grund för upp- och indelning av mänskligheten verkar dock vara lika svår för SD och deras likar att tydligt definiera och avgränsa som för skribenterna i *Nation Europa*, men av samma anledning samtidigt svår att effektivt argumentera emot för deras motståndare. Men detta tycks heller inte behövas för ideologins ändamål; konsumenten av ideologin vet själv vilka grupper han vill exkludera, och behöver inte mer än en grumlig känslobejakande mytbild.

Att fascismen och besläktad ultranationalism är så genomsyrad av logisk inkonsekvens och sedan länge motbevisad pseudovetenskap gör att man lätt kan undra hur den överhuvudtaget har förutsättningar att frodas, eller varför det är meningsfullt att den på allvar. Ett sådant tänkande är inte bara riskfyllt, det förbiser också faktumet att fascismen är en ideologi konstruerad utifrån i grund och botten andra premisser än de rationalistiska ideologierna som idag dominerar det politiska samtalet, och därför spelar efter mycket annorlunda spelregler än de demokratiska ideologierna, något som även gäller när fascismen och dess släktingar övertar dessa ideologiers begrepp och efterhärmar deras utseende. Den som anmärker på att fascismen inte hänger ihop eller fungerar inom den politiska debattens förhärskande paradigm och diskurser får inte glömma att glömma att ideologier i slutändan är stridande verklighets- och världsuppfattningar. Fascisten är ofta väl medveten om att hans idéer inte är kompatibla med eller sammanhängande i de dominerande demokratiska ideologiernas världssyn. Han utmanar nämligen giltigheten i de ideologier utifrån vilka dessa oförenligheter först blir meningsfulla att uppmärksamma. För den som vill ta strid med – eller bara förstå – fenomenet fascism räcker det inte att betrakta dess retorik och anhängare efter ens egens världsbilds förutsättningar, man måste också våga betrakta den som en rivaliserande ideologi bland andra ideologier och förstå den på dess egna villkor om man vill begripa vad det är som inspirerar dess konsumenter till sina så avskydda handlingar.

Bilaga

Förkortningar och termer

BUF: *British Union of Fascists* – Oswald Mosleys fascistiska parti. Efter kriget omdöpt till *Union Movement*. Englands under mellankrigstidens mest framträdande fascistiska parti.

MSI: *Movimento Sociale Italiano* – Det omgrupperade italienska fascistpartiets namn efter 1945.

NSR: *Nysvenska Rörelsen* – Per Engdahls korporativistiska politiska rörelse.

ESB: *Europäische Soziale Bewegung* – Europeiska Sociala Rörelsen – Fascistiskt efterkrigsförsök att förena sina krafter och skapa ett enat Europa. Även kallad *Malmö rörelsen*.

DSB: *Deutsche Soziale Bewegung*. ESBs tyska medlemsorganisation, anförd av K.H. Priester.

Malmö rörelsen: se *ESB*.

EVS: *Europäische Verbindungsstelle*. Förefaller vara namnet på en utbrytargrupp som schismerade med det formerande ESB i samband med Rom- och Malmökonferenserna.

Skribenter

Identifierade skribenter av intresse som bidragit till *Nation Europa* under den undersökta perioden.

Andrae, Alexander

Enligt Sastamoinen ”krigsförbrytare och efter 1945 verksam som nynazistisk agitator, medlem av D[eutsche]R[eichs]P[artei]:s ledning, uppbär generalspension.”²⁶³

Anfuso , Filippo

Italienska utrikesministeriets kabinettschef under de sena Mussoliniåren. Efter kriget chefredaktör för MSIs tidning *Il Secolo Italia* och blev 1953 parlamentsledamot för partiet.²⁶⁴

Bardéche, Maurice

Fransk delgrundare av ESB. Professor i litteraturvetenskap med särskild förtjusning för och specialitet på Balzac. I praktiken öppen fascist och tidig förintelseförnekare/revisionist.²⁶⁵

Berger, Gottlob

En av SS-grundare och stabschef, ibland kallad ”Himmlers pudel”. Satt på flera stora förtroendepositioner i SS men aldrig särskilt populär bland övriga inom organisationen bortsett från Himmler själv. Frisläpps 1951 efter att ha fått sitt fängelsestraff förkortat.²⁶⁶

²⁶³ Sastamoinen 1966 s.89

²⁶⁴ Cannistaro 1967 s.20

²⁶⁵ Rees 1990 s.23f;

²⁶⁶ Rees 1990 s.31f

Brehm, Bruno

Doktor i konsthistoria och författare. På den s.k. führerlistan över nazistatens favoritförfattare. Bekant nazist och antisemit.²⁶⁷

Boehm, Hermann

Möjligtvis SA-Gruppenführer Hermann Boehm. Tidig NSDAP-medlem, redan vid tiden för ölkällarkuppen. Efter maktövertagandet avdelningschef för rashygien i tyska riksutskottet för folkhälsa. Också hedersdoktor i ”rasvård” (Rassenpflege) i Leibzig och Rostock. Associerad med flera rasbiologiska och rashygieniska institutioner och verksamheter. Var också insyltad i SS-Ahnenerbe. Efter 1945 driver han en egen läkarpraktik.²⁶⁸ Skriver bl.a. i NE 12 1951.

Durcansky, Ferdinand

Slovakisk nationalist och kollaboratör med nazisterna. Professor i juridik. Efter kriget vistades han i exil i Tyskland, där han verkade som president i den s.k. Slovakiska Frihetskommittén.²⁶⁹

Ehrhardt, Arthur

Delgrundare av och chefredaktör för *Nation Europa*. Tidigare SS-Stürmbannführer.²⁷⁰

Engdahl, Per

Sveriges representant i ESBs styrelse och organisationens formelle ledare med någon sorts kopplingar till i stort sett alla fraktioner inom svensk fascism. Grundare och ordförande i NSR. Engdahl vurmar speciellt för korporatism. Fil. Lic. i stadsvetenskap.

Essén, Rutger

Ordförande för Sveriges nationella förbund som uppstod i schism med högerpartiet, och det enda öppet nazivänliga parti som representerats i svensk riksdag. Såvitt jag vet var SNF aldrig formellt anslutna till Malmörörelsen, men med Per Engdahls historia som vice ordförande i rörelsen under 1940-talets början kan gissas att en hel del informella förbindelser existerade.²⁷¹ Essén är ingen frekvent bidragare till *Nation Europa*, men skriver bl.a. i NE 4 1953. Enligt Sastamoinen är han också en medarbetare på tidningen, huruvida han var det under tidningens första år förblir oklart.²⁷²

Evola, Julius

Italiensk filosof och ockultist vars filosofi kontinuerligt influerat europeisk fascism både före och efter kriget. Känslöbejakande, antisemit och ultrareaktionär: hans världssyn är cyklisk och genomsyrad av teosofiska metafysiska läror om stegvis allt mer degenererade tidsåldrar, av vilka den moderna eran är den sista och mörkaste. Evola upphöjer i reaktion en svunnen aristokratisk

²⁶⁷ Klee 2007 s.76

²⁶⁸ Klee 2003 s.58f.

²⁶⁹ Rees 1990 s.107; NE 3 1953 s.10

²⁷⁰ Rees 1990 s.110f; Sastamoinen 1966 s.120

²⁷¹ Löow 2004 s. 47f, 66-68

²⁷² Sastamoinen 1966 s. 122

människotyp som ideal., och skulle förmodligen vrida tillbaka klockan till järnåldern om han förmådde det.²⁷³ Till skillnad ifrån merparten ser han nationen Europa som något ännu egentligt existerande – det andra förstår som europeiskt är i själva verket endast modernitet. Europa måste alltså uppfinnas, inte återuppfinnas.²⁷⁴

Fuller, J.F.C

Yrkesofficer och känd militärhistoriker, kanske främst känd för sitt tvåbandsverk över andra världskriget. Mindre känd som lojal medlem i BUF. Även ockultist och bekant med Alistair Crowley.²⁷⁵

Grimm, Hans

Radikal nationalistisk författare, rasist och antisemit. Känd genom boken ”*Volk ohne Raum*” som populariserade och försvarade ”Lebensraum”-tanken. Ifrågasatte förintelsens omfattning. Sprider efter 1945 sin och misstänkligen fränders litteratur genom ett eget förlag, Klosterhaus Verlag.²⁷⁶

Hagen, Hans W.

Doktor i kulturhistoria och NSDAP-medlem. Satt i redaktionen på Joseph Goebbles tidning *Das Reich*.²⁷⁷

Herrmann, Fritz

Möjligtvis SS-Brigadenführer Fritz Herrmann, Regierungspräsident i det ockuperade Danzig efter 1939.²⁷⁸

Hohlbaum, Robert

Österrikisk författare och bibliotekarie. Framträdande inom nationalistiska litteraturkretsar under första republiken med kopplingar till nazismen och var bland Österrikes mest lästa mellankrigsförfattare. Främst känd för sin Romantrilogi *Volk und Mann: König Volk* (1931), *Der Mann aus dem Chaos* (1933) och *Stein* (1935).²⁷⁹

Kernmeyer/Kern, Erich

F.d. Waffen SS. Publicist och naziförsvarare, Kernmeyer var en av de tidigaste historierevisionsterna som ifrågasatte allmänna föreställningarna kring förintelsen. Också tidig med taktiken att framhäva allierade krigsförbrytelser som motvikt. Skriver under namnet Kern.²⁸⁰

²⁷³ Dahl 2006 s.26-40

²⁷⁴ Evola 1951

²⁷⁵ Rees 1990 s.140

²⁷⁶ Rees 1990 s.164

²⁷⁷ Klee 2007 s.211

²⁷⁸ Klee 2003 s.247f

²⁷⁹ Hohlbaum, Robert i *Deutsche Biographische Enzyklopädie* (band 5, s.142)

²⁸⁰ Bailer-Galanda 1997 s.176

Landig, Wilhelm

Enligt Sastamoinen Österrikiska ESB sektionens (ÖSB) huvud.²⁸¹ Utifrån arkivmaterialet förefaller han vara en läcka eller angivare till någon grupp utanför, vilken är emellertid oklart, men delar av APABIZ material över ESB förefaller ursprungligen ha kommit från denne mottagare.²⁸²

Mosley, Oswald

British Union of Fascists, sedermera Union Movements, grundare och ledare.

Nauman, Werner

Statssekreterare. SS-Brigadenführer. Satt i Goebbles propagandaministerium och var den tilltänkte efterträdaren till denne som huvud för samma ministerium.²⁸³ Dr. i naturvetenskap.

Oehler, Hans

Schweizisk doktor i journalistik. Känd som antisemit och nynazist. Använde ibland pseudonymen Hans Rudolf, och var involverad i *Nation Europas* redaktion och ansvarade för distributionen i sitt hemland.²⁸⁴

Pirow, Oswald

Sydafrikansk skribent. Att Pirow är verksam apartheidpolitiker och en uppenbarligen framgångsrik sådan i sitt hemland. Lyckas under sin politiska karriär vid olika tillfällen tillskansa sig två ministerposter, först som justitieminister, därefter som försvarsminister. Att han har radikala högerextrema och rasistiska åsikter känns närmast överflödigt att nämna.²⁸⁵ Sastamoinen uppger överraskande att han skall ha varit en medarbetare med Per Engdahl i dennes svenskspråkiga tidning *Vägen framåt*.²⁸⁶ Detta kan jag vare sig bekräfta eller dementera.

Priester, Karl Heinz

DSB:s överhuvud. Som sådan har han också en egen tidning, *Die Europäische Nationale*, där han kan raljera fritt och inte behöver vara lika försiktig som i *Nation Europa*. Sastamoinen uppger att han under kriget gick med i SS och tidigare varit Hitlerjugends propagandachef.²⁸⁷

Ramcke, Herman Bernard

General i Wehrmacht, förde främst befäl över fallskärmsjagartrupperna.²⁸⁸

Raven-Thomson, Alexander

Oswald Mosleys andreman i BUF och senare Union Movement.²⁸⁹

²⁸¹ Sastamoinen 1966 s.121

²⁸² Brev 1/7 1960: *Generalversammlung der ESB 1960*, Akt: Int. Faschismus – ESB – Verschiedene Länder. APABIZ.

²⁸³ Klee 2003 s.429

²⁸⁴ Rees 1990 s.281f; NE 12 1951 s.2

²⁸⁵ Rees 1990 s.297

²⁸⁶ Sastamoinen 1966 s.129

²⁸⁷ Sastamoinen 1966 s.81

²⁸⁸ Klee 2003 s.478

²⁸⁹ Macklin 2007 s.21

Sanden, Heinrich/Sündermann, Helmut

Pseudonymen Heinrich Sanden är egentligen **Helmut Sündermann**.²⁹⁰ Sündermann var en viktig nazistisk journalist och propagandist, därtill också f.d. SS. Enligt Klee är han en delgrundare av *Nation Europa*.²⁹¹ Sündermann är också – antagligen just därför – en av de allra mest bidragande skribenterna i tidningen och skriver i första årgångarna konsekvent under ovannämnda pseudonym. Huruvida han är en medarbetare på den kan jag inte bekräfta men om Klee har rätt är det högst troligt.

Stapel, Wilhelm

Tysk extremhögerpublicist under Weimarperioden med en stark antisemitisk ådra, sedermera nazisympatisör. Radikal lutheran och författare till en ultranationalistisk teologi som förenade denna religion med författarens nationalism. Även förespråkare av korporatism och uttalad antidemokrat.²⁹² Aktiv skribent i *Nation Europa*.

Vesper, Will

Författare och nazipropagandist. Skrev bl.a. lovsånger till Hitler och förkunnade Mein Kampf vara tysklands nya heliga bok. Rabiät antisemit, åtminstone fram tills 1945.²⁹³ Återkommande skribent i *Nation Europa*.

Zillich, Heinrich

Författare, även denne på Führerlistan. Överröstes med diverse litteraturpris under NS-eran.²⁹⁴ Inte en frekvent bidragare, men inleder det första numret av *Nation Europa* efter förordet med en sammanfattande tonsättande text som i mycket breda drag återspeglar de flesta återkommande elementen i kretsens ideologi.²⁹⁵

Zischka, Anton

Journalist och mycket produktiv författare av facklitteratur om blandade ämnen, bl.a. ekonomi och politik. Zischka deltog i den tyska militärexpeditionsstyrkan Legion Condor som understödde Franco under det spanska inbördeskriget. Bl.a. detta föranledde att han 1945 internerades av de allierade fram tills 1947.²⁹⁶ Enligt Macklin var han därtill doktor, men inom vilket ämne har jag inte listat ut, och skall ha varit en ”expert” på frågan om *Lebensraum*.²⁹⁷

²⁹⁰ ”Sündermann, Helmut“ i *Deutsche Biographische Enzyklopädie. 2. Überarbeitete und erweiterte Ausgabe* (band 9, s.829)

²⁹¹ Klee 2003 s.615f

²⁹² Kessler 1967 s.148-176, 228, 232-244.

²⁹³ Klee 2007 s.630

²⁹⁴ Klee 2007 s.648

²⁹⁵ Zillich 1951

²⁹⁶ ”Anton Zischka“ i *Deutsche Biographische Enzyklopädie. 2. Überarbeitete und erweiterte Ausgabe* (band 10, s.873)

²⁹⁷ Macklin 2007 s.83

Skribenter: artikelantal och nummer

Jag sammanställer här en lista över de i flera nummer återkommande skribenter och pseudonymer som bidrar till NE med skiftande regelbundenhet och listar antalet inlägg de bidraget med och i vilka nummer. Denna uppställning utgår ifrån årgång 1, endast och har sammanställts utifrån innehållsförteckningarna från samtliga av årgångens nummer. Då jag inte tog kopior på samtliga nummers innehållsförteckningar i senare årgångar väljer jag att utesluta dessa, då ofullständiga siffror inte skulle säga särskilt mycket. Här framträder en tydlig bild av en handfull primärt tyskspråkiga tonsättande skribenter i kretsens mitt.

Skribent/Nummer	1:1	2:1	3:1	4:1	5:1	6:1	7:1	8:1	9:1	10:1	11:1	12:1	Hela årg. I
Paul C. Berger	2	2	1	1	1	2	1	1		1	2	1	15
Heinrich Sanden	1	1(2?)	1	1	1	1	2	3			1	1	13(14?)*
Hans Grimm			1		1	1		1	1	1		1	7
Bruno Brehm		1	1				1			1			4
Karl H. Priester	1			1		1					1		4
Jan van der Made				1			1	1	1				4
"Hugin"		1	1				1		1				4
Maurice Bardéche				1	1					1			3
Oswald Mosley						1			1		1		3
Hans Oehler					1			2					3
Will Vesper				1	1		1				1		3
J.F.C. Fuller		1				1							2
Hans W. Hagen			1	1									2
Arthur Ehrhardt (red.)					1				1				2
"Munin"		1						1					2
Wilhelm Stapel									1	1			2

* I nummer 2 1951 förekommer signaturen H.S. som möjligtvis skulle kunna vara Sanden/Sündermann.

Litteratur och källförteckning

Otryckta källor:

Antifaschistische Pressearchive und Bildungszentrum, Berlin (APABIZ)

Akt: Int. Fascismus – ESB – Verschiedene Länder

Rapport 28/6 1960 – *Tagung in Paris vom 24.6.-26.6.1960.*

Brev 1/7 1960: *Generalversammlung der ESB 1960.*

Brev: *Brev från Engdahl, Malmö den 5. September 1960.*

Brev: *Brev från Per Engdahl, okänt datum.*

Akt: Int. Fascismus – GB - Organisationer

Brev: 19/10 1961 – *Mosley und Colin Jordan*

Tryckta källor

Union 20/7 1957.

Die Europäische Nationale. Rundbrief der Deutschen Sozialen Bewegung in der E.S.B Nr. 17, 15/01 1952.

Die Europäische Nationale. Rundbrief der Deutschen Sozialen Bewegung in der E.S.B Nr. 43, 1/5 1954.

Utskick: *Mitteilungen der Europäischen Sozialen Bewegung – Malmö-Bewegung* 1/1 1961.

Engdahl, Per, *Västerlandets Förnyelse* band 1, Malmö 1950.

Nation Europa årg. 1 (1951)

- Anonym 1951: ”Zerteilt der Nebel“ i NE 10 1951
- Bardéche, Maurice 1951a: ”Frankreich und Deutschland” i NE 4 1951.
- Bardéche, Maurice 1951b: ”Europäische Antwort eines Franzosen” i NE 5 1951.
- Bardéche, Maurice 1951c: ”Einheit durch Glauben. ” i NE 10 1951.
- Berger, Paul C. 1951a: ”Die Krise des Europa-Rates“ i NE 1 1951.
- Berger, Paul C. 1951b: ”Die Nordpol als Schlachtfeld“ i NE 2 1951.
- Berger, Paul C. 1951c: ”Das Europa Kolleg“ i NE 3 1951.
- Berger, Paul C. 1951d: ”Staatsordnung und Freiheit” i NE 4 1951.
- Berger, Paul C. 1951e: Marxismus – Irrtümer und Wahrheiten i NE 6 1951.
- Berger, Paul C. 1951f: ”Versagen in Straßburg” i NE 6 1951.
- Berger, Paul C. 1951g: ”Juden gegen Israel” i NE 10 1951.
- Berger, Paul C. 1951h: ”Afrika unser wirtschaftliches Schicksal” i NE 11 1951.
- Berger, Paul C. 1951i: ”Umschwung” i NE 11 1951.
- Brehm, Bruno 1951: ”Slawen und Germanen” i NE 7 1951.
- Brugmans, Henri 1951: ”Europäischer Föderalismus” i NE 3 1951.

- Böhmer, Leo 1951: "Latein-Europas Sendung" i NE 10 1951.
- de Rougemont, Denis 1950: "Geistige Kriegsführung" återpublicerad i NE 1 1951.
- Ellmayer, Max 1951: "Der I. Kongress der nationalen Jugend Europas in Rom" i NE 1951.
- Dewet, Jan: "»Apartheid in USA«" i NE 5 1951.
- Engdahl, Per 1951: "Erneuerung des Abendlandes" i NE 3 1951.
- Fabre-Luce, Alfred 1951: "Frankreich und Deutschland" i NE 8 1951.
- Fuller, John Frederick Charles, 1951: "Letzte Warnung an Westeuropa" i NE 2 1951.
- Grimm, Hans 1951a: "Reich Europa" i NE 3 1951.
- Grimm, Hans 1951b: "Randleiste zu neuerlichen Mahnreden an Deutsche" i NE 5 1951.
- Herrmann, Kurt 1951: "Schwerwiegende Gegengründe" i NE 6 1951.
- Hondorp, Richard 1951: "Der Weg nach Kairo" i NE 11 1951.
- H.S. 1951: "Im Süden Afrikas – Europäisches Politik" i NE 2 1951.
- Hugin 1951: "Korea, die Türken – und wir" i NE 2 1951.
- Lützow, Friedrich 1951: "Probleme des Mittelmeerraumes" i NE 10 1951.
- Mackay, R.W.G. 1951: "Europa und England" i NE 2 1951.
- Meyer, Karl 1953: "Europäisches Brevier" i NE 8 1951.
- Mosley, Oswald 1951a: "Europäischer Sozialismus" i NE 6 1951.
- Mosley, Oswald 1951b: "Britannien und Deutschland" i NE 9 1951.
- Mosley, Oswald 1951c: "Europa die Heimat – Afrika der Lebensraum" i NE 11 1951.
- Nicolas, Toni 1951: "Deutschland – Saarland – Frankreich" i NE 8 1951.
- Pelletier, Helmut 1951: "Gibt es eine Saar-,frage?" i NE 8 1951.
- Phillip, André 1951: "Europas Aufgaben für 1951" i NE 2 1951.
- Pirow, Oswald 1951: "Europa eine Nation – Afrika ihre Kolonialreich?" i NE 6 1951.
- Priester, Karl Heinz 1951a: "Gebt uns ein europäisches Ziel" i NE 1 1951.
- Priester, Karl Heinz 1951b: "Gefahren des Schumann-Planes" i NE 11 1951.
- Raven-Thomson, Alexander 1951: "Europäischer Zollverein" i NE 10 1951.
- Reynaud, Paul 1951: "Europa und England" i NE 2 1951.
- Sanden, Heinrich 1951a: "Stalins Hemmungen" i NE 2 1951.
- Sanden, Heinrich 1951b: "Europäische Antwort eines Deutschen" i NE 5 1951.
- Sanden, Heinrich 1951c: "Weiße Fahnen über Deutschland" i NE 6 1951.
- Sanden, Heinrich 1951d: "Der neue Staat" i NE 10 1951.
- Sanden, Heinrich 1951e: "Schwieriger Weg zur Wirtschaftseinheit" i NE 11 1951.
- Sanden, Heinrich 1951f: "Weltmacht Europa" i NE 12 1951.

- Schurlywyj, Ihor 1951a: "Kommunistischer oder Russischer Imperialismus?" i NE 7 1951.
- Schurlywyj, Ihor 1951b "Bolschewismus und nationale Freiheit" i NE 4 1951.
- Sileria, Mario 1951: "Italien und der japanischer Friedensvertrag" i NE 10 1951.
- Sinner, Herwart, 1951: "Britische Stimme zur Kriegsschuldfrage" i NE 12 1951.
- Stapel, Wilhelm 1951: "England und Europa" i NE 9 1951.
- Toynbee, Arnold J. 1951: "Europa und England" i NE 2 1951.
- van der Made, Jan A. 1951: "Europa und der Begriff der Aristokratie" i NE 4 1951.
- van Tienen 1951a: "Mythos und Logos" i NE 6 1951.
- Vedder, M.H. 1951: "Apartheid – der Weg" i NE 11 1951.
- „Vorwort“ (redaktionellt förord) i NE 1 1951.
- Wittmack, Hans, 1951: "Nürnberg oder Europa" i NE 8 1951
- Zillich, Heinrich 1951: "Nation Europa" i NE 1 1951.
- Zischka, Anton 1951: "Die große Aufgabe" i NE 11 1951

Nation Europa årg. 2 (1952)

- Abu Azis, Nimmer 1952: "Israelische Lidices" i NE 6 1952.
- Dami, Aldo 1952: "Zur Judenfrage..." i NE 6 1952.
- Anonym 1952: "Die Kroaten – Vorkämpfer Europas" i NE 2 1952.
- Engdahl, Per 1952: "Demokrati – Diktatur - Korporativismus" i NE 1 1952.
- Grézer, Jacques O. 1952: "Tschechische Anklage" i NE 4 1952.
- Keller, Friedrich 1952: "Krise der Demokratie" i NE 2 1952.
- Lang, Lajos 1952: "Ungarn" i NE 2 1952.
- Odesjkyj, Ihor 1952: "Entlarvter Imperialismus" i NE 4 1952.
- Papanace, Constantin 1952: "Neubau im Balkanraum." i NE 2 1952.
- Prätör 1952: "Zwischen Diktatur und Despotie" i NE 4 1952.
- Raven Thomson, Alexander 1952: "Englands wirtschaftlicher Zusammenbruch" i NE 2 1952.
- Schildträger, Roland 1952: "Demokratie und Parlamentarismus" i NE 2 1952.
- Sanden, Henrich 1952: "Das Volk zwischen den Völkern." i NE 6 1952.
- Salz, Hermann 1952: "Deutsche Antwort" i NE 4 1952.
- Stapel, Wilhelm 1952: "Nationalismus und Europa" i NE 1 1952.
- Utheis 1952: "Die jüdischen Opfer des Zweiten Weltkrieges" i NE 6 1952.
- Vesper, Will 1952: "Die Judentum im Vorkriegs-Deutschland" i NE 6 1952.
- van Dam, Udo 1952: "Asiatische Einsickerung" i NE 4 1952.

- Wichers, Winfried 1952: "Österreich-Ungarn, zertrümmertes Bollwerk Europas" i NE 2 1952.

Nation Europa årg. 3 (1953)

- Andrae, Alexander 1953: "Erneuerung der Demokratie" i NE 4 1953.
- Anfuso, Filippo 1953: "Zur Euroäischen Einigung" i NE 2 1953.
- Canevari, Emilio 1953: "Die Verteidigung Europas" i NE 2 1953.
- Fromme, Franz 1953: "Flanderns Beitrag zur europäischen Kultur" i NE 5 1953.
- Glaskow, W. 1953: "Nationale Abweichungen" i NE 3 1953.
- G.V. 1953: "Die Irische Frage" i NE 9 1953.
- Hondorp, Richard 1953: "Demokratien" i NE 4 1953.
- Hohlbaum, Robert 1953: "Zur Europäischer Kultur" i NE 11 1953.
- Konradin 1953: "Antwort an Erich Kern: zur EVG" i NE 3 1953.
- Köresaar, Victor 1953: "Baltikum und Europa" i NE 4 1953.
- Lancken, K.v.d. 1953: "Russland, Deutschland, Skandinavien" i NE 4 1953.
- Raid, Robert 1953: "Vergessene und verfemte" i NE 4 1953.
- Row, Robert 1953: "England und Europa" i NE 9 1953.
- Rühberg 1953: "Aussprache über 'Europa ohne Phrase'" i NE 8 1953.
- R.R.1953: "Der Westen und der Ostdeutsche Aufstand" i NE 9 1953.
- Sanden, Heinrich 1953: "Demokrati? Ja! – Demokatur? Nein!" i NE 4 1953.
- Sibirjak, Kirilo 1953: "Sibirien den Sibirien" i NE 3 1953.
- Siegwalt 1953: "Deutsche Heimatvertriebene auf dem Wege nach Europa" i NE 3 1953.
- Stapel, Wilhelm 1953: "Zwei benachbarte Ängste" i NE 8 1953.
- Lonciari, Fabio 1953: "Italien und Europa" i NE 2 1953.
- Yvo, Josephus 1953: "Reichsgedanke oder Staatsimperialismus" i NE 5 1953.

Nation Europa årg. 4 (1954)

- Bardéche, Maurice 1954: "Saarfrage?" i NE 1 1954.
- Eckehart 1954: "Die Saar bleibt Deutsch" i NE 6 1954.
- Frisch, Sepp 1954: "Der Fechter an der Wand" i NE 3 1954.
- Hans-Jacques 1954: "Das Anti-EVG-Komitee" i NE 4 1954.

Litteratur

- Alvar Nilsson, Karl N, *Överklass, nazism och högerextremism 1945-1995*, Stockholm 1998.
- Bailer-Galanda, Brigitte 1997, ”Revisionism’ in Germany and Austria: the Evolution of a Doctrine” i *Antisemitism and Xenophobia in Germany after Unification*, New York 1997. Red. Hermann Kurthen, Werner Bergmann, & Rainer Erb.
- Berggren, Lena, *Nationell upplysning : drag i den svenska antisemitismens idéhistoria*, Stockholm 1999.
- Berggren, Lena, 2007a: ”Nationalism Building a New Society: Ideas on social revolution and the conception of the people’s community in interwar Swedish fascism” i *Ideas in History* 2:2.
- Berggren, Lena 2007b: ”Completing the Lutheran Reformation: Ultra-nationalism, Christianity and the Possibility of ‘Clerical Fascism’ in Interwar Sweden” i *Totalitarian Movements and political religions* 8:303.
- Berggren, Lena, 2003, ”Den svenska mellankrigsfascismen – ett ointressant marginalfenomen eller ett viktigt forskningsobjekt?” i *Historisk Tidskrift* 122:33.
- Calrsson, Holger, *Nazismen i Sverige: ett varningsord*, Stockholm 1942.
- Cannistaro, Phillip V., *Historical dictionary of fascist Italy*, Westport 1967.
- Dahl, Göran & Mithander, Conny 1998, ”Vem är fascist och vad skall vi göra åt honom” i *Tvärnsnitt* 4:98.
- Dahl, Göran, *Radikalare än Hitler?* Stockholm 2006. *Deutsche Biographische Enzyklopädie*, band 5 (Hesselbach-Kofler), München 1997. Red. Walther Killy & Rudolf Vierhaus.
- Deutsche Biographische Enzyklopädie. 2. Überarbeitete und erweiterte Ausgabe*, band 9 (Schlumberger-Thiersch), München 1998. Red. Rudolf Vierhaus mfl
- Deutsche Biographische Enzyklopädie. 2. Überarbeitete und erweiterte Ausgabe*, band 10 (Theis-Zymalkowski), München 1998. Red. Rudolf Vierhaus mfl.
- Field, John, *Psycholinguistics: a resource book for students*, London 2003.
- Freeden, Michael, *Ideologies and political theory - A conceptual approach*, Midsomer Norton 1996.
- Freeden, Michael, *Ideology - A Very Short Introduction*, Oxford 2003.
- Frölander, John 2012, *Doublethink – Om dissonanta föreställningar och rationaliseringar i Vägen Framåt 1946* – opublicerad C-uppsats, Historiska institutionen, Uppsala universitet.
- Griffin, Roger, *The nature of fascism*, London 1991.
- Johansson, Rune, ”Idéer om Europa – Europa som idé: Europeiskt enhets- och samarbetstänkande” i *Europa - Historiens återkomst*, Södertälje 1998. Red. Sven Tägil.
- Karlsson, Klas-Göran, ”Är Ryssland Europa? En geneologisk studie.” i *Europa – en svårfångad historia*, Lund 1999. Red. Hans-Åke Persson & Fredrik Lindström.
- Kessler, Heinrich, *Wilhelm Stapel als politischer Publizist*, Nürnberg 1967.

- Klee, Ernst, *Das Personenlexikon zum Dritten Reich – Wer war was vor und nach 1945*, Leck 2003.
- Klee, Ernst, *Das Kulturlexikon zum Dritten Reich – Wer war was vor und nach 1945*, Leck 2007.
- Lodenus, Anna-Lena & Larsson, Stieg, *Extremhögern*, 2:a upplagan, Kristianstad 1994.
- Lööw, Helene, *Hakkorset och Wasakärven: En studie av nationalsocialismen i Sverige 1924-1950*, Munkedal 1990.
- Lööw, Helene, *Nazismen i Sverige 1924-1979*, Stockholm 2004.
- Macklin, Graham, *Very deeply dyed in black – Sir Oswald Mosley and the Resurrection of British Fascism after 1945*, Padstow 2007.
- Payne, Stanley G., *Fascism. Comparison and definition*, Madison 1980.
- Rees, Phillip, *Dictionary of the extreme right since 1890*, Hemel Hempstead 1990.
- Sastamoinen, Armas, *Hiters svenska förtrupper*, Stockholm 1947.
- Sastamoinen, Armas, *Nynazismen*, 3:e upplagan. Stockholm 1966.
- Shields, James G., *The Extreme Right in France. From Pétain to Le Pen*, Padstow 2007.
- Tauber, Kurt P. 1959, "German Nationalists and European Union" i *Political Science Quarterly*, Vol. LXXIV, No.4.
- Tingsten, Herbert, *Den nationella diktaturen. Nazismen och fasismens idéer*, Stockholm 1936.
- Tägil, Sven 1999, "Integration och uppsplittring i Europa – ett historiskt perspektiv" i *Europa en svärfångad historia*, Lund 1999. Red. Hans-Åke Persson & Fredrik Lindström.